Promemoria

Klimat- och näringslivsdepartementet

Energiplanering i kommuner och regioner och en mer energieffektiv offentlig sektor

KN2026/01494

Juni 2026

Innehållsförteckning

1 Promemorians huvudsakliga innehåll 5

2 Författningsförslag 6
- 2.1 Förslag till lag om energiplanering i kommuner och regioner 6
- 2.2 Förslag till lag om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader 10
- 2.3 Förslag till förordning om energiplanering i kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter 12
- 2.4 Förslag till förordning om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader 15
- 2.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter 19
- 2.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter 21
- 2.7 Förslag till förordning om ändring i miljöbedömningsförordningen (2017:966) 24
- 2.8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2025:784) med instruktion för Statens energimyndighet 25

3 Ärendet 27

4 Energiplanering i kommuner och regioner och en energieffektivare offentlig sektor 28
- 4.1 Nya regler om energiplanering i kommuner och regioner 28
- 4.2 Kommuner ska planera och följa upp åtgärder som en del av energiplaneringen 29
- 4.3 Kommunala energiplaner 31
- 4.4 En energiplan ska vara aktuell och offentliggöras 36
- 4.5 Planering av energieffektiviseringsåtgärder i offentlig sektor 38
- 4.6 Deltagande från berörda och allmänheten i energiplaneringen och uppgiftsskyldighet 41
- 4.7 Minskad energianvändning i offentlig sektor 44
- 4.8 Föreläggande och överklagande 47
- 4.9 Kommuners deltagande i planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändare 49
- 4.10 Energieffektivisering i den offentliga sektorns byggnader 50

5 Principen om energieffektivitet först 52
- 5.1 Större investeringar och författningsreglerade planer 52
- 5.2 Policybeslut 57
- 5.3 Kostnads-nyttoanalyser, energifattigdom och tillsyn 58

6 Krav på energieffektivitetsprestanda i upphandling av vissa varor, tjänster och byggnader 59

6.1 En ny lag om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader 59
6.2 Krav på energieffektivitetsprestanda vid inköp av varor, tjänster och byggnader 60
6.3 Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda gäller vissa varor, tjänster och byggnader 62
6.4 Beaktande av principen om energieffektivitet först i upphandling 67
6.5 Undantag från skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först 68
6.6 Användning av avtal om energiprestanda 71
6.7 Offentliggörande av information 72
6.8 Uppgiftsskyldighet 72
6.9 Stöd till upphandlande myndigheter och enheter 74

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser 75

8 Konsekvenser 78
8.1 Det aktuella problemet och vilken förändring som eftersträvas 78
8.2 Konsekvenser som bedöms uppstå om ingen åtgärd vidtas 78
8.3 Andra alternativ för att uppnå syftet 79
8.4 Förenlighet med EU-rätten 80
8.5 Konsekvenser för offentliga finanser 80
8.6 Konsekvenser för kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter 80
8.7 Konsekvenser för upphandlande myndigheter och enheter 83
8.8 Övriga konsekvenser för myndigheter och domstolar 84
8.8.1 Statens energimyndighet 84
8.8.2 Boverket 85
8.8.3 Domstolarna 85
8.8.4 Upphandlingsmyndigheten 85
8.9 Konsekvenser för företag, enskilda och allmänheten 86
8.10 Åtgärder som vidtagits för att förslaget inte ska medföra mer långtgående kostnader 86
8.11 Konsekvenser för klimatet och miljön 86
8.12 Ikraftträdande 87
8.13 Utvärdering 87

9 Författningskommentar 87
9.1 Förslaget till lag om energiplanering i kommuner och regioner 87
9.2 Förslaget till lag om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader 101

Bilaga 1 Artiklarna 3, 5–7, 25.6 och 29.4 och bilaga IV i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om

energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955.....106

1 Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian föreslås nya regler om energiplanering i kommuner och regioner. De hittillsvarande reglerna om att kommuner ska ha en energiplanering och ta fram en energiplan moderniseras och anpassas till de nuvarande energipolitiska målen. Det införs även en skyldighet för kommuner och regioner att redovisa åtgärder för energieffektivisering i en långsiktig plan och rapportera uppgifter om energianvändning till Statens energimyndighet.

Vidare föreslås att kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter i vissa fall ska beakta principen om ”energieffektivitet först”.

Det föreslås även att upphandlande myndigheter och enheter ska ta hänsyn till energieffektivitet vid upphandling av vissa varor och tjänster och vid köp och hyra av byggnader och lokaler.

Författningarna föreslås i huvudsak träda i kraft den 1 mars 2027.

2 Författningsförslag

2.1 Förslag till lag om energiplanering i kommuner och regioner

Härigenom föreskrivs[1] följande.

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om att kommuner ska ha en energiplanering och att kommuner och regioner ska redovisa åtgärder för en effektiv energianvändning och i vissa fall beakta principen om energieffektivitet först.

Ord och uttryck

2 § I denna lag avses med

1. avtal om energiprestanda: ett avtal om en energieffektiviseringsåtgärd som verifieras och övervakas under avtalsperioden och som innebär att byggentreprenaden, leveranserna eller tjänsterna i åtgärden betalas i förhållande till en avtalad nivå av förbättrad energieffektivitet eller något annat energiprestandakriterium,
2. offentliga organ: kommuner, regioner och enheter som direkt finansieras och administreras av en kommun eller region men som inte är av industriell eller kommersiell karaktär, och
3. energieffektivitet först: detsamma som i artikel 2.18 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1999 av den 11 december 2018 om styrningen av energiunionen och av klimatåtgärder samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 663/2009 och (EG) nr 715/2009, Europaparlamentets och rådets direktiv 94/22/EG, 98/70/EG, 2009/31/EG, 2009/73/EG, 2010/31/EU, 2012/27/EU och 2013/30/EU samt rådets direktiv 2009/119/EG och (EU) 2015/652 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 525/2013.

Energiplanering i kommuner

3 § Kommuner ska planera och följa upp åtgärder för att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt.

Planeringen ska bidra till att efterfrågan på energi möts på kort och lång sikt, även vid fredstida krissituationer och höjd beredskap.

4 § I varje kommun ska det finnas en aktuell energiplan för tillförsel, distribution, lagring och användning av energi i kommunen.

Energiplanen ska beslutas av kommunfullmäktige.

5 § En kommun ska

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955, i den ursprungliga lydelsen.

1. på kommunens webbplats publicera en aktuell energiplan, och
2. lämna in en aktuell energiplan till den myndighet som regeringen bestämmer.

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela
1. ytterligare föreskrifter om innehållet i energiplaner,
2. föreskrifter om hur ofta en kommun ska pröva om en energiplan är aktuell, och
3. föreskrifter om undantag från skyldigheten att lämna in en aktuell energiplan till den myndighet som regeringen bestämmer.

Planering av åtgärder för en effektiv energianvändning i kommuner och regioner

7 § Kommuner och regioner ska i en långsiktig plan redovisa
1. de åtgärder för en effektiv energianvändning som kommunen eller regionen planerar att vidta i sin verksamhet,
2. de åtgärder som kommunen eller regionen planerar att vidta för att mildra konsekvenserna av åtgärderna som planeras enligt 1, om konsekvenserna på ett betydande sätt drabbar låginkomsthushåll, personer som riskerar att drabbas av energifattigdom eller andra utsatta grupper, och
3. i vilken utsträckning det är möjligt att använda avtal om energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster vid renovering av byggnader som
a) inte är bostäder,
b) har en användbar total golvyta på mer än 750 kvadratmeter, och
c) ägs och används av ett offentligt organ.

8 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om vad som ska framgå av en redovisning enligt 7 § 3.

Principen om energieffektivitet först

9 § Kommuner och regioner ska innan de beslutar om större investeringar eller författningsreglerade planer beakta principen om energieffektivitet först genom att analysera olika alternativ för att uppnå syftet med investeringen eller den författningsreglerade planen och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet.

En analys behöver inte göras om
1. det har gjorts en strategisk miljöbedömning av den författningsreglerade planen eller en specifik miljöbedömning av investeringen enligt 6 kap. miljöbalken och föreskrifter som har meddelats i anslutning till det kapitlet, eller
2. en annan lag eller en förordning innehåller en skyldighet för kommunen eller regionen att bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet när investeringen eller den författningsreglerade planen ska göras eller tas fram.

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. hur stora investeringar och författningsreglerade planer ska vara för att omfattas av kravet i 9 § första stycket,
2. hur kommuner och regioner ska bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet enligt 9 § första stycket, och
3. att kommuner och regioner ska lämna uppgifter till den myndighet som regeringen bestämmer om hur principen om energieffektivitet först har beaktats enligt 9 §.

Planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändare

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur kommuner ska delta i statliga myndigheters arbete med planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändares elförsörjning.

Kontakter med berörda aktörer och allmänhetens deltagande

12 § Om det främjar de syften som avses i 3 § ska en kommun som en del av energiplaneringen ha kontakter med

– andra kommuner,
– regioner,
– statliga myndigheter,
– de som i yrkesmässig verksamhet använder eller planerar att använda en stor mängd energi eller effekt, och
– de som i yrkesmässig verksamhet producerar, distribuerar eller lagrar el, värme, kyla eller bränslen.

13 § Kommunen eller regionen ska i god tid innan beslut fattas ge allmänheten och berörda aktörer skälig tid att lämna synpunkter innan

1. kommunen beslutar om en energiplan enligt 4 §, eller
2. kommunen eller regionen beslutar om en plan som innehåller en redovisning av åtgärder för en effektiv energianvändning enligt 7 § 1.

Kommunen eller regionen ska ge allmänheten och berörda aktörer information om hur och inom vilken tid synpunkter kan lämnas.

14 § Om det har gjorts en strategisk miljöbedömning av en plan enligt 6 kap. miljöbalken och föreskrifter som har meddelats i anslutning till det kapitlet, behöver kommunen eller regionen inte på något ytterligare sätt ge berörda aktörer och allmänheten möjlighet att lämna synpunkter enligt 13 §.

Uppgiftsskyldighet

15 § Den som i yrkesmässig verksamhet använder eller planerar att använda en stor mängd energi eller effekt, eller som i yrkesmässig verksamhet producerar, distribuerar eller lagrar el, värme, kyla eller bränslen, ska på begäran av en kommun lämna de uppgifter som behövs för energiplanering enligt denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

16 § Kommuner och regioner ska till den myndighet som regeringen bestämmer lämna uppgifter om den årliga energianvändningen i verksamheter som bedrivs av offentliga organ.

17 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela

1. ytterligare föreskrifter om skyldigheten att lämna uppgifter enligt 16 §, och
2. föreskrifter om undantag från skyldigheten.

Föreläggande

18 § En kommun får förelägga den som är uppgiftsskyldig enligt 15 § att lämna uppgifter till kommunen. Ett föreläggande får förenas med vite.

19 § Den myndighet som regeringen bestämmer får förelägga

1. en kommun som inte lämnar in en fullständig och aktuell energiplan enligt denna lag att göra det, och
2. en kommun eller region som inte lämnar uppgifter enligt 16 § och föreskrifter som har meddelats med stöd av 17 § att göra det.

Överklagande

20 § Ett beslut om föreläggande enligt 18 § och ett beslut om föreläggande enligt 19 § får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028 i fråga om 5 och 7 §§ och i övrigt den 1 mars 2027.
2. Genom lagen upphävs lagen (1977:439) om kommunal energiplanering.

2.2 Förslag till lag om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader

Härigenom föreskrivs[1] följande.

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om att upphandlande myndigheter och enheter i vissa fall ska ställa krav på energieffektivitet vid köp av varor, tjänster, byggentreprenader och byggnader och vid hyra av byggnader och lokaler.

Ord och uttryck

2 § I denna lag avses med

1. avtal om energiprestanda: ett avtal om en energieffektiviseringsåtgärd som verifieras och övervakas under avtalsperioden, som innebär att byggentreprenaden, leveranserna eller tjänsterna i åtgärden betalas i förhållande till en avtalad nivå av förbättrad energieffektivitet eller något annat energiprestandakriterium, och
2. offentligt kontrakt: ett skriftligt avtal med ekonomiska villkor som

a) ingås mellan en eller flera upphandlande myndigheter eller enheter och en eller flera leverantörer, och

b) avser leverans av varor, tillhandahållande av tjänster, utförande av byggentreprenad, köp av byggnader eller hyra av byggnader eller lokaler.

I övrigt har ord och uttryck som används i lagen samma betydelse som i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna och lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner.

Krav på energieffektivitetsprestanda

3 § Regeringen får meddela föreskrifter om

1. att upphandlande myndigheter och enheter endast får köpa varor, tjänster, byggnader och byggentreprenader med hög energieffektivitetsprestanda och hyra byggnader och lokaler med hög energieffektivitetsprestanda, när de ingår offentliga kontrakt och koncessioner,
2. vilken energieffektivitetsprestanda som ska uppnås enligt 1, och
3. hur det ska visas att energieffektivitetsprestandan enligt 1 är uppnådd.

Bedömningar av alternativ i fråga om energieffektivitet

4 § Upphandlande myndigheter och enheter ska innan de ingår offentliga kontrakt och koncessioner analysera olika alternativ för att uppnå syftet med upphandlingen och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet.

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955, i den ursprungliga lydelsen.

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela

1. ytterligare föreskrifter om skyldigheten i 4 §, och
2. föreskrifter om undantag från skyldigheten.

Avtal om energiprestanda

6 § Upphandlande myndigheter och enheter ska innan de ingår tjänstekontrakt som omfattar tjänster med betydande energianvändning bedöma om det är möjligt att ingå ett avtal om energiprestanda.

Uppgiftsskyldighet

7 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att upphandlande myndigheter och enheter ska lämna uppgifter om hur de uppfyller kraven i denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2027.
2. Lagen tillämpas inte på upphandlingar, köp av byggnader eller hyra av byggnader eller lokaler som har påbörjats före ikraftträdandet.

2.3 Förslag till förordning om energiplanering i kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter

Härigenom föreskrivs[1] följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser som ansluter till lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner och bestämmelser om att statliga förvaltningsmyndigheter i vissa fall ska beakta principen om energieffektivitet först.

2 § Förordningen är meddelad med stöd av
– 6 § lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner i fråga om 4–8 §§,
– 8 § samma lag i fråga om 10 §,
– 10 § samma lag i fråga om 11, 13 och 14 §§,
– 17 § samma lag i fråga om 15 § andra stycket och 16 §,
– 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om 13 § och övriga bestämmelser.

Ord och uttryck

3 § Ord och uttryck som används i denna förordning har samma betydelse som i lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner.

Kommuners energiplaner

4 § En energiplan som tas fram av en kommun enligt lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner ska åtminstone innehålla
1. en kartläggning av
a) det kort- och långsiktiga behovet av energi och effekt i kommunen, och
b) förutsättningarna för en trygg energiförsörjning i kommunen,
2. en analys av vilken påverkan de verksamheter som omfattas av planen har på miljö, hälsa och hushållningen med mark, vatten och andra resurser,
3. en redovisning av de åtgärder som berör produktion, distribution, lagring och användning av energi som kommunen planerar att vidta för att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt, och
4. en redovisning av de åtgärder för en effektivare energianvändning som kommunen planerar att vidta i sin verksamhet och en beräkning av vilken energibesparing åtgärderna kan ge.

5 § En kartläggning enligt 4 § 1 ska
1. beakta totalförsvarets behov av energiförsörjning, och

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955, i den ursprungliga lydelsen.

2. ha en sådan omfattning och detaljeringsgrad att planen kan utgöra ett underlag för

– den översiktsplan som kommunen ska ha enligt 3 kap. plan- och bygglagen (2010:900),

– övriga relevanta planer för fysisk planering, och

– nätutvecklingsplaner som distributionsnätföretag ska ta fram enligt 2 kap. 9 § elmarknadslagen (2026:000).

6 § I en kommun med fler än 45 000 invånare ska energiplanen, utöver vad som anges i 4 och 5 §§, innehålla en strategi för hur energieffektiviteten i värme- och kylaförsörjningen kan öka i kommunen (värme- och kylaplan). Två eller flera angränsande kommuner får ha en gemensam värme- och kylaplan, om det är lämpligt med hänsyn till infrastrukturen för värme- och kylaförsörjning.

7 § Statens energimyndighet får meddela ytterligare föreskrifter om innehållet i värme- och kylaplanen.

8 § En kommun ska varje ny mandatperiod pröva om energiplanen är aktuell.

En kommun med fler än 45 000 invånare ska lämna energiplanen till Statens energimyndighet varje gång planen uppdateras.

9 § Statens energimyndighet ska granska att den del av energiplanen som avser värme- och kylaplanen uppfyller de krav som framgår av 6 § och föreskrifter som har meddelats med stöd av 7 §.

Planering av åtgärder för en effektiv energianvändning i kommuner och regioner

10 § Statens energimyndighet får meddela föreskrifter om vad som ska framgå av en redovisning enligt 7 § 3 lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner.

Principen om energieffektivitet först

11 § Med större investeringar och författningsreglerade planer avses i lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner och denna förordning sådana investeringar och planer som uppgår till

1. 100 000 000 euro, eller
2. 175 000 000 euro om det är ett transportinfrastrukturprojekt.

12 § Statliga förvaltningsmyndigheter ska innan de beslutar om större investeringar eller författningsreglerade planer beakta principen om energieffektivitet först genom att analysera olika alternativ för att uppnå syftet med investeringen eller den författningsreglerade planen och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet.

En analys behöver inte göras om

1. det har gjorts en strategisk miljöbedömning av den författningsreglerade planen eller en specifik miljöbedömning av investeringen enligt

6 kap. miljöbalken och föreskrifter som har meddelats i anslutning till det kapitlet,

2. en annan lag eller förordning innehåller en skyldighet för den statliga förvaltningsmyndigheten att bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet när investeringen eller den författningsreglerade planen ska göras eller tas fram, eller

3. investeringen eller den författningsreglerade planen avser säkerhetskänslig verksamhet eller görs för totalförsvars- eller krisberedskapsändamål.

13 § En kommun, region eller statlig förvaltningsmyndighet ska på begäran av Statens energimyndighet lämna uppgifter om hur den uppfyller kraven att beakta principen om energieffektivitet först vid större investeringar och författningsreglerade planer.

14 § Statens energimyndighet får meddela

1. föreskrifter om hur kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter ska bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet enligt 9 § lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner och 12 §, och

2. ytterligare föreskrifter om hur värdet av investeringar och författningsreglerade planer enligt 11 § ska beräknas.

Uppgiftsskyldighet för kommuner och regioner

15 § Kommuner och regioner ska lämna uppgifter enligt 16 § lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner till Statens energimyndighet.

Uppgifterna ska inte omfatta energianvändningen i kollektivtrafik.

16 § Statens energimyndighet får meddela ytterligare föreskrifter om

1. skyldigheten att lämna uppgifter enligt 16 § lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner, och

2. undantag från skyldigheten.

Föreläggande

17 § Statens energimyndighet får besluta om förelägganden enligt 19 § lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner.

Vägledning

18 § Statens energimyndighet ska vägleda kommuner och regioner i frågor om tillämpningen av lagen (2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner.

---

1. Denna förordning träder i kraft den 1 mars 2027.

2. Genom förordningen upphävs förordningen (1977:440) om kommunal energiplanering.

2.4 Förslag till förordning om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader

Härigenom föreskrivs[1] följande.

Förordningens innehåll

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser som ansluter till lagen (2026:000) om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader.

2 § Förordningen är meddelad med stöd av
– 3 § lagen (2026:000) om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader i fråga om 4–6 och 8–15 §§,
– 5 § samma lag i fråga om 4, 5 och 16 §§,
– 7 § samma lag i fråga om 18 §, och
– 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om övriga bestämmelser.

Ord och uttryck

3 § I denna förordning avses med
1. ekodesigndirektivet: Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/125/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energirelaterade produkter, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/27/EU,
2. EU:s däckmärkningsförordning: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/740 av den 25 maj 2020 om märkning av däck med avseende på drivmedelseffektivitet och andra parametrar, om ändring av förordning (EU) 2017/1369 samt om upphävande av förordning (EG) nr 1222/2009, och
3. EU:s energimärkningsförordning: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1369 av den 4 juli 2017 om fastställande av en ram för energimärkning och om upphävande av direktiv 2010/30/EU.

Andra ord och uttryck som används i denna förordning har samma betydelse som i lagen (2026:000) om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader.

Tröskelvärden

4 § Kraven i 4 § lagen (2026:000) om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader och kraven i 8–15 §§ gäller endast
1. vid köp av en byggnad eller hyra av en byggnad eller lokal där värdet av kontraktet minst uppgår till det tröskelvärde som
a) avses i 5 kap. 1 § lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, om den som ska ingå kontraktet är en upphandlande myndighet, eller

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955, i den ursprungliga lydelsen.

b) avses i 5 kap. 1 § lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, om den som ska ingå kontraktet är en annan upphandlande enhet än en upphandlande myndighet, och

2. andra offentliga kontrakt och koncessioner vars värde beräknas uppgå till minst det tröskelvärde som avses i

a) 3 kap. 1 § lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet,

b) 5 kap. 1 § lagen om offentlig upphandling,

c) 5 kap. 1 § lagen om upphandling inom försörjningssektorerna, eller

d) 5 kap. 1 § lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner.

Undantag för Sveriges militära försvar och allmän säkerhet

5 § Kraven i 4 § lagen (2026:000) om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader och kraven i 8–15 §§ gäller inte

1. om tillämpningen skulle inverka skadligt på allmän säkerhet eller hindra insatser mot hot mot folkhälsan,

2. Försvarsmaktens kontrakt, om tillämpningen skulle komma i konflikt med det militära försvarets huvudsakliga syfte, och

3. leverans av sådan militär utrustning som avses i 2 kap. 18 § lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.

Teknisk genomförbarhet

6 § Kraven i 8–15 §§ gäller endast om det är tekniskt genomförbart att ställa krav på hög energieffektivitetsprestanda.

Möjlighet att ställa högre krav

7 § En upphandlande myndighet eller enhet får ställa högre krav på en vara, tjänst, byggnad, lokal eller byggentreprenad än vad som följer av denna förordning.

Köp av varor med hög energieffektivitetsprestanda

8 § När en upphandlande myndighet eller enhet köper varor som omfattas av en sådan delegerad akt som avses i artiklarna 16 och 20.4 i EU:s energimärkningsförordning, ska myndigheten eller enheten köpa varor som uppfyller kriterierna i artikel 7.2 i den förordningen.

9 § När en upphandlande myndighet eller enhet köper ett produktpaket som helt omfattas av en sådan delegerad akt som avses i artiklarna 16 och 20.4 i EU:s energimärkningsförordning, får myndigheten eller enheten i stället för vad som anges i 8 § köpa det produktpaket som uppfyller kriteriet för den högsta tillgängliga energieffektivitetsklassen.

10 § När en upphandlande myndighet eller enhet köper varor som inte omfattas av 8 § men som omfattas av en genomförandeåtgärd enligt artikel 15 i ekodesigndirektivet, ska myndigheten eller enheten köpa varor som uppfyller de riktvärden för energieffektivitet som anges i genomförandeåtgärden.

11 § När en upphandlande myndighet eller enhet köper däck som omfattas av EU:s däckmärkningsförordning, ska myndigheten köpa däck som uppfyller kriterierna för den högsta klassificeringen för drivmedelseffektivitet enligt bilaga I till den förordningen.

Detta gäller inte om myndigheten av säkerhetsskäl eller med hänsyn till folkhälsan väljer att köpa däck med högsta klassificering för väggrepp på vått underlag eller externt däck- och vägbanebuller.

12 § När en upphandlande myndighet eller enhet köper en vara eller en tjänst som omfattas av EU:s kriterier för grön upphandling, ska myndigheten eller enheten sträva efter att köpa varor och tjänster som uppfyller åtminstone de centrala tekniska specifikationerna i kriterierna. Om det finns motsvarande nationella kriterier får den upphandlande myndigheten eller enheten i stället använda de kriterierna i upphandlingen.

Köp av tjänster med hög energieffektivitetsprestanda

13 § När en upphandlande myndighet eller enhet upphandlar offentliga tjänstekontrakt ska den kräva att tjänsteleverantören endast köper in varor som uppfyller kraven i 8–11 §§, om varorna är nya och ska användas för att tillhandahålla tjänsten.

Köp av byggnader eller byggentreprenader och hyra av byggnader eller lokaler

14 § När en upphandlande myndighet eller enhet köper en byggnad eller en byggentreprenad som avser uppförande av en byggnad eller ingår ett hyresavtal för en byggnad eller en lokal, ska byggnaden uppfylla minst de energieffektivitetskrav som anges i 3 kap. 14 § första stycket 1 plan- och byggförordningen (2011:338) och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den paragrafen.

Kravet gäller inte om syftet med köpet är att

a) totalrenovera eller riva byggnaden,

b) sälja byggnaden vidare utan att använda den för eget syfte, eller

c) bevara byggnaden som en byggnad med officiellt skydd som del av en utvald miljö, eller på grund av dess särskilda arkitektoniska eller historiska värde.

15 § Att kravet på energieffektivitetsprestanda som avses i 14 § första stycket är uppfyllt ska kontrolleras med den energideklaration som har upprättats för byggnaden enligt lagen (2006:985) om energideklaration för byggnader och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen.

Bedömningar av alternativ i fråga om energieffektivitet

16 § Statens energimyndighet får meddela föreskrifter om hur upphandlande myndigheter och enheter ska bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet enligt 4 § lagen (2026:000) om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader.

Uppgiftsskyldighet

17 § Bestämmelser om rapportering och uppföljning av hur statliga myndigheter har ställt krav på energieffektivitetsprestanda finns i förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter.

18 § En upphandlande myndighet eller enhet som inte är en statlig myndighet ska på begäran av Statens energimyndighet lämna uppgifter om hur myndigheten eller enheten uppfyller kraven i lagen (2026:000) om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader och föreskrifter som meddelats i anslutning till den lagen.

---

1. Denna förordning träder i kraft den 1 mars 2027.
2. Genom förordningen upphävs förordningen (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader.
3. Den upphävda förordningen gäller dock fortfarande för upphandlingar, köp av byggnader eller hyra av byggnader eller lokaler som har påbörjats före ikraftträdandet.
4. Förordningen tillämpas inte på upphandlingar, köp av byggnader eller hyra av byggnader eller lokaler som har påbörjats före ikraftträdandet.
5. Bestämmelsen i 14 § tillämpas inte när en upphandlande myndighet eller enhet ingår ett förnyat hyresavtal för en byggnad eller lokal som myndigheten eller enheten hyr vid ikraftträdandet.

2.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter

Härigenom föreskrivs att 20 a och 20 b §§ och bilaga 1 till förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
20 a §[1]	
Domstolarna ska redovisa svar i de delar av bilaga 1 som rör *energieffektiva* inköp enligt förordningen (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader.	Domstolarna ska redovisa svar i de delar av bilaga 1 som rör *1. årlig energianvändning, och* *2.* inköp enligt förordningen (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader.
20 b §[2]	
Naturvårdsverket ska senast den 15 april varje år *till regeringen* lämna en sammanfattning av myndigheternas årliga redovisningar enligt 20 §.	Naturvårdsverket ska senast den 15 april varje år lämna *1.* en sammanfattning av myndigheternas årliga redovisningar enligt 20 § *till regeringen, och* *2. en sammanställning av myndigheternas årliga redovisningar av uppgifter om årlig energianvändning enligt 20 och 20 a §§ till Statens energimyndighet*.

Denna förordning träder i kraft den 1 mars 2027.

[1] Senaste lydelse 2025:631.
[2] Senaste lydelse 2015:229.

FORMULÄR FÖR REDOVISNING AV MILJÖLEDNINGSARBETE

– –

Del 2 Uppföljning av miljöledningsarbetets effekter

– –

2. Energianvändning

2.1 Årlig energianvändning i kilowattimmar totalt, per årsarbetskraft *och per kvadratmeter total användbar golvarea* uppdelat på a) verksamhetselektricitet, *och* b) övrig energianvändning	2.1 Årlig energianvändning i kilowattimmar totalt *och* per årsarbetskraft uppdelat på a) verksamhetselektricitet, b) *mobilitetstjänster, dock inte kollektivtrafik, och* *c)* övrig energianvändning. *För verksamhetselektricitet och övrig energianvändning ska energianvändningen även redovisas per kvadratmeter total användbar golvarea.*

– –

[3] Bilagan fick sin nuvarande beteckning genom 2025:631.

2.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter

Härigenom föreskrivs att 20 a § och bilaga 1 till förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt avsnitt 2.5	*Föreslagen lydelse*
20 a §[1]	
Domstolarna ska redovisa svar i de delar av bilaga 1 som rör	
1. årlig energianvändning, och	
2. inköp enligt *förordningen (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader*.	2. inköp enligt *lagen (2026:000) om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader*.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.

[1] Senaste lydelse 2026:000.

FORMULÄR FÖR REDOVISNING AV MILJÖLEDNINGSARBETE

_ _

Del 2 Uppföljning av miljöledningsarbetets effekter

_ _

3. Miljökrav i upphandling

3.1 Andel upphandlingar och avrop där miljökrav ställts av det totala antalet upphandlingar och avrop (anges i procent).

3.2 Antal upphandlingar över tröskelvärdet där energikrav enligt *förordningen (2014:480) om statliga myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader* har ställts.

Om krav enligt lagen inte har ställts vid upphandlingar över tröskelvärdet, ange skälen för det:

☐ *Kostnadseffektivitet*

☐ *Ekonomisk genomförbarhet*

☐ *Hållbarhet i vidare bemärkelse*

☐ *Teknisk lämplighet*

☐ *Tillräcklig konkurrens*

☐ *Annat, nämligen:*

3.2 Antal upphandlingar över tröskelvärdet där energikrav enligt *lagen (2026:000) om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader* har ställts.

Antal upphandlingar över tröskelvärdet där krav på energieffektivitetsprestanda inte har ställts på grund av det inte var tekniskt genomförbart att ställa sådana krav.

3.3 Har myndigheten ställt energikrav vid nytecknande av hyresavtal eller inköp av byggnader?

☐ Ja ☐ Nej

3.3 Har myndigheten ställt energikrav vid nytecknande av hyresavtal eller inköp av byggnader *över tröskelvärdet*?

[2] Bilagan fick sin nuvarande beteckning genom 2025:631.

Om nej, ange skälen för det:

☐ *Kostnadseffektivitet*

☐ *Ekonomisk genomförbarhet*

☐ *Hållbarhet i vidare bemärkelse*

☐ *Teknisk lämplighet*

☐ *Tillräcklig konkurrens*

☐ Har inte tecknat nytt hyresavtal eller köpt byggnad sedan *förordning (2014:480) om statliga myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader infördes*.

☐ *Teknisk genomförbarhet*

☐ *Syftet med inköpet är att total-renovera, riva, sälja eller bevara byggnaden.*

☐ Har inte tecknat nytt hyresavtal eller köpt byggnad sedan *lagen (2026:000) om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader trädde i kraft*.

_ Annat, nämligen:

2.7 Förslag till förordning om ändring i miljöbedömningsförordningen (2017:966)

Härigenom föreskrivs att 2 § miljöbedömningsförordningen (2017:966) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

2 §[1]

En betydande miljöpåverkan ska antas enligt 6 kap. 3 § första stycket miljöbalken, om

1. genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan komma att omfatta en verksamhet eller åtgärd som kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken, eller

2. planen, programmet eller ändringen anger förutsättningar för att bedriva sådana verksamheter eller vidta sådana åtgärder som anges i 6 § eller bilagan till denna förordning och är

a) ett åtgärdsprogram enligt 5 kap. 8 § miljöbalken,

b) en avfallsplan enligt 15 kap. 41 § miljöbalken eller enligt 9 kap. 11 § avfallsförordningen (2020:614),

c) en översiktsplan enligt 3 kap. plan- och bygglagen (2010:900),

d) en regionplan enligt 7 kap. plan- och bygglagen,

e) en *plan för tillförsel, distribution och användning av energi* enligt lagen *(1977:439) om kommunal energiplanering*,	e) en *energiplan* enligt lagen *(2026:000) om energiplanering i kommuner och regioner,*

f) en länsplan enligt förordningen (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur,

g) en havsplan enligt havsplaneringsförordningen (2015:400),

h) en plan för moderna miljövillkor enligt 11 kap. 28 § miljöbalken, eller

i) en annan plan eller ett annat program som avser jord- eller skogsbruk, fiske, energi, industri, transporter, regional utveckling, avfallshantering, vattenförvaltning, telekommunikationer, turism, fysisk planering eller markanvändning.

Denna förordning träder i kraft den 1 mars 2027.

[1] Senaste lydelse 2020:694.

2.8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2025:784) med instruktion för Statens energimyndighet

Härigenom föreskrivs[1] att 19 § förordningen (2025:784) med instruktion för Statens energimyndighet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
19 §	
Energimyndigheten ska i fråga om Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955, i den ursprungliga lydelsen,	
1. främja och bevaka utvecklingen på marknaderna för energitjänster samt uppmärksamma behov av åtgärder för att undanröja hinder som hämmar utvecklingen på dessa marknader i enlighet med vad som anges i artikel 29,	
2. ansvara för årlig uppföljning av kumulativ energibesparing i enlighet med riktlinjer i regeringens plan för genomförande av artikel 8,	
3. ansvara för den årliga uppföljningen av offentliga organs slutliga energianvändning enligt artikel 5,	
4. se till att informationen om tillgängliga energieffektivitetsåtgärder, enskilda åtgärder och de finansiella och rättsliga ramarna tydligt redovisas och sprids till alla berörda marknadsaktörer på det sätt som avses i artikel 22,	
5. lämna information till banker och andra finansinstitut om möjligheter att delta i finansieringen av åtgärder för att förbättra energieffektiviteten på det sätt som avses i artikel 30,	
6. tillsammans med berörda aktörer, däribland lokala och regionala myndigheter, främja initiativ för att informera, medvetandegöra och utbilda allmänheten om hur man kan förbättra energieffektiviteten,	
7. stödja offentliga organ, upphandlande enheter samt andra relevanta aktörer genom kompetenshöjande informationsinsatser i syfte att förbättra energieffektiviteten, *och*	7. stödja offentliga organ, upphandlande enheter samt andra relevanta aktörer genom kompetenshöjande informationsinsatser i syfte att förbättra energieffektiviteten,
8. fullgöra de uppgifter som krävs för att göra det möjligt för datacenteroperatörer att rapportera på det sätt som avses i artikel 12.	8. fullgöra de uppgifter som krävs för att göra det möjligt för datacenteroperatörer att rapportera på det sätt som avses i artikel 12*,*
	9. främja att olika energieffektivitetslösningar beaktas av offentliga aktörer vid beslut som påverkar energianvändning och

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955, i den ursprungliga lydelsen.

energieffektivitet på det sätt som avses i artikel 3,

10. främja användning av kostnads-nyttometoder och göra sådana tillgängliga för allmänheten på det sätt som avses i artikel 3,

11. främja energieffektivitetsåtgärder som minskar energifattigdom på det sätt som avses i artikel 3, och

12. bevaka hur principen om energieffektivitet först påverkar energianvändning, energieffektivitet och energisystem på det sätt som avses i artikel 3.

Denna förordning träder i kraft den 1 mars 2027.

3 Ärendet

Samlade bestämmelser om energieffektivisering infördes på EU-nivå genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/27/EU av den 25 oktober 2012 om energieffektivitet, om ändring av direktiven 2009/125/EG och 2010/30/EU och om upphävande av direktiven 2004/8/EG och 2006/32/EG (det ursprungliga energieffektivitetsdirektivet). Direktivet har nu omarbetats i sin helhet genom Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955, i denna promemoria benämnt energieffektivitetsdirektivet.

Regeringen gav den 12 oktober 2023 Statens energimyndighet (Energimyndigheten) i uppdrag att ta fram underlag inför Sveriges genomförande av artiklarna 5 och 6 i energieffektivitetsdirektivet. Myndigheten har slutredovisat uppdraget i rapporten Underlag inför genomförande av artikel 5 och 6 i det omarbetade direktivet för energieffektivisering (KN2023/04433).

Regeringen gav den 8 maj 2024 Energimyndigheten i uppdrag att ta fram underlag inför Sveriges genomförande av bland annat artikel 3 i energieffektivitetsdirektivet. Myndigheten lämnade förslag på genomförande av bl.a. artikel 3 i rapporten Underlag för genomförande av delar av de omarbetade EU-direktiven om energieffektivitet, byggnaders energiprestanda och förnybar energi (KN2024/01007).

Enligt lagen (1977:439) om kommunal energiplanering ska kommuner i sin planering främja hushållningen med energi och verka för en säker och tillräcklig energitillförsel. Regeringen gav den 6 juli 2023 Länsstyrelsen i Västra Götaland och Energimyndigheten i uppdrag att utveckla den regionala och lokala energiplaneringen. Energimyndigheten har redovisat slutsatserna i rapporten Redovisning av uppdrag att utveckla regional och lokal energiplanering för elektrifiering (KN2024/01461).

Energieffektivitetsdirektivet skulle i huvudsak varit genomfört den 11 oktober 2025. Denna promemoria, som har tagits fram i Klimat- och näringslivsdepartementet, innehåller förslag för att genomföra de delar av direktivet som avser den offentliga sektorns energianvändning och krav på energieffektivitetsprestanda i offentlig upphandling, artiklarna 5–7, 25.6 och 29.4. Promemorian innehåller också förslag för att genomföra kraven i artikel 3 om principen om energieffektivitet först. Därutöver innehåller promemorian ett förslag till en ny lag om energiplanering i kommuner och regioner och en ny förordning som ansluter till den lagen, men som också reglerar energiplanering i statliga förvaltningsmyndigheter.

Artiklarna 3, 5–7, 25.6 och 29.4 i energieffektivitetsdirektivet finns i bilagan.

4 Energiplanering i kommuner och regioner och en energieffektivare offentlig sektor

4.1 Nya regler om energiplanering i kommuner och regioner

Förslag

Den hittillsvarande lagen om kommunal energiplanering och förordningen om kommunal energiplanering ska upphävas och ersättas av en ny lag och förordning.

Skälen för förslaget

Kommuner ska i sin planering bland annat främja hushållningen med energi, verka för en säker och tillräcklig energitillförsel och ta fram en aktuell energiplan. Bestämmelser om det finns i lagen (1977:439) om kommunal energiplanering och förordningen (1977:440) om kommunal energiplanering. Kraven på energiplanering har sitt ursprung i oljekrisen under slutet av 1970-talet när Sverige befann sig i en energiomställning för att minska beroendet av olja, genom bland annat ökad elektrifiering och användning av biobränslen i värmesektorn. Behovet av en kommunal energiplanering är minst lika viktigt i dag då Sverige också står inför ett kraftigt ökat elbehov. Det säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde har kraftigt försämrats sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, vilket har tydliggjort behovet av en robust och leveranssäker energiförsörjning. Mot denna bakgrund krävs en utvecklad energiplanering som också tar höjd för de nya energipolitiska mål som fastställts under mandatperioden.

Flera utredningar har lyft behovet av en översyn av lagen om kommunal energiplanering, bland annat Miljömålsrådet i sin årsrapport 2022 och Klimaträttsutredningens betänkande Rätt för klimatet (SOU 2022:21 s. 244 och 245). Energimyndigheten anger i rapporten Redovisning av uppdrag att utveckla regional och lokal energiplanering för elektrifiering att lagen i huvudsak uppfyller sitt syfte, men lämnar flera förslag på hur lagen kan utvecklas.

I energieffektivitetsdirektivet finns det regler om energieffektivisering i offentlig sektor, vilka innebär att det tillkommer flera nya skyldigheter för kommuner och regioner. Vidare finns det i energieffektivitetsdirektivet krav på kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter att i vissa fall beakta principen om energieffektivitet först. Lagen om kommunal energiplanering bör därför i vissa delar inte enbart gälla för kommuner utan även gälla för regioner och förordningen som ansluter till lagen bör i vissa fall också gälla för statliga förvaltningsmyndigheter. Lagen och förordningen är även i övrigt i behov av en omarbetning. Det bör därför införas en ny lag om energiplanering i kommuner och regioner och en ny förordning som ansluter till lagen, men som också reglerar energiplanering i statliga förvaltningsmyndigheter.

4.2 Kommuner ska planera och följa upp åtgärder som en del av energiplaneringen

Förslag

En kommun ska planera och följa upp åtgärder för att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt.

Planeringen ska bidra till att efterfrågan på energi möts på kort och lång sikt, även vid fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Skälen för förslaget

Den kommunala energiplaneringen ska bidra till att nå de energipolitiska mål som riksdagen har beslutat

Kommuner är redan i dag skyldiga att ha en energiplanering som främjar hushållning med energi och som verkar för en säker och tillräcklig energitillförsel (1 § lagen om kommunal energiplanering). Sedan lagen tillkom för nästan 50 år sedan har mycket hänt både i samhället och i energipolitiken.

Det övergripande målet för energipolitiken är att skapa villkor för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat och att underlätta omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle. Därutöver finns det fem mål för energipolitiken som riksdagen har beslutat om (prop. 2025/26:1, utg.omr. 21, bet. 2025/26:NU3, rskr. 2025/26:118).

I samband med den senaste ändringen av de energipolitiska målen tillkom bland annat ett energiplaneringsmål och ett leveranssäkerhetsmål (prop. 2023/24:105, bet. 2023/24:NU14, rskr. 2023/24:201). Planeringsmålet innebär att planeringen av det svenska elsystemet ska ge förutsättningar för att leverera den el som behövs för en ökad elektrifiering och att möjliggöra den gröna omställningen. Leveranssäkerhetsmålet innebär att det svenska elsystemet ska ha förmågan att leverera el där efterfrågan finns, i rätt tid och i tillräcklig mängd, i den utsträckning det är samhällsekonomiskt effektivt. Omotiverade hinder i elsystemet ska undanröjas för att skapa förutsättningar för en effektiv marknad som främjar konkurrenskraftiga priser.

Regeringen har uttryckt att Sverige för närvarande bör planera för att kunna möta ett elbehov om minst 300 terawattimmar 2045. Regeringen har också bedömt att energiplaneringen bör utvecklas på nationell, regional och lokal nivå för att bidra till uppfyllelsen av energiplaneringsmålet genom att öka förståelsen och kunskapen hos olika aktörer om energisystemets utveckling och behov. Den kommunala energiplaneringen har särskilt lyfts fram som viktig (prop. 2023/24:105 s. 26–31). För att den kommunala energiplaneringen ska bidra till att nå de energipolitiska målen är det viktigt att den nya lagen utformas med hänsyn till de uttryck och mål som framgår av den långsiktiga inriktningen för energipolitiken.

Den kommunala energiplaneringen ska främja en trygg energiförsörjning

Enligt den hittillsvarande lagen om kommunal energiplanering ska kommunen främja en säker och tillräcklig energitillförsel. Med energitillförsel avses normalt produktion av el, värme, kyla och andra energibärare. Kommunerna har i praktiken tolkat skyldigheten som att den även omfattar energidistribution. Detta bör dock framgå tydligare, eftersom fysisk planering för att till exempel bygga ut elnät eller upprätthålla infrastruktur för drivmedel har en viktig roll för att se till att de energipolitiska målen nås.

I propositionen för energipolitikens långsiktiga inriktning används uttrycket trygg energiförsörjning. Det uttrycket omfattar samtliga delar av energisystemet i form av produktion, lagring och distribution av el, värme, kyla och bränslen såsom gas och drivmedel. Även kopplingar mellan dessa områden omfattas av uttrycket. Planeringsmålet och leveranssäkerhetsmålet är en del av en trygg energiförsörjning. Enligt den långsiktiga energipolitiska inriktningen bör Sveriges energisystem fortsätta att utvecklas för att möta ambitionshöjningen inom totalförsvarsområdet. Även frågor om beredskap och ökad robusthet omfattas av uttrycket trygg energiförsörjning. För att tydliggöra kopplingen till de energipolitiska målen bör det därför framgå av den nya lagen att kommunen i energiplaneringen ska främja en trygg energiförsörjning.

Den kommunala energiplaneringen ska främja en effektiv användning av energi och effekt

Enligt den hittillsvarande lagen om kommunal energiplanering ska kommunen planera för en effektiv användning av energi. Det finns däremot ingen styrning mot att kommunerna även ska främja en effektiv användning av effekt, till exempel genom att planera och följa upp åtgärder för att undvika effekttoppar.

Effektbalansen i det svenska elsystemet har försämrats under senare år och Affärsverket svenska kraftnäts prognos visar på fortsatt försämring. Det är en utveckling som riskerar att leda till längre ledtider för att få anslutningar till elnätet, höga elpriser och effektbrist vilket i värsta fall kan medföra elavbrott som kan drabba både hushåll och företag. Det behövs en fortsatt utbyggnad av elnäten och mer elproduktion med rätt egenskaper och på rätt plats för att få en bättre balans mellan produktion och användning av el i alla delar av Sverige. Efterfrågeflexibilitet och energilager kan också utvecklas vidare och i framtiden bidra till en tryggare energiförsörjning. När det gäller flexibilitet finns det en potential att flytta förbrukning utan att det påverkar elanvändare negativt.

Inom ramen för arbetet med att främja en trygg energiförsörjning, där produktion och distribution av el är en viktig del, kommer kommunen även att främja en förbättrad effektbalans. För att kommunernas energiplanering på ett tydligt sätt ska bidra till att nå de energipolitiska målen bör det dock framgå av lagen att kommunerna, utöver en effektiv användning av energi, även ska planera för en effektiv användning av effekt.

Planeringen ska bidra till att efterfrågan på energi möts på kort och lång sikt, även vid fredstida krissituationer och höjd beredskap

Enligt planeringsmålet ska det svenska elsystemet ha förmågan att leverera el där efterfrågan finns, i rätt tid och i tillräcklig mängd. Även de andra delarna av energisystemet behöver kunna leverera energi till samhället på kort och lång sikt och under samtliga förhållanden, dvs. i fredstida normalläge, vid fredstida krissituationer och vid höjd beredskap, inklusive när Sverige är i krig då högsta beredskap råder. En planering för sådan beredskap är särskilt angelägen med hänsyn till det allvarliga säkerhetspolitiska läget. Det kan till exempel gälla tillförsel och distribution av drivmedel, energigaser och fjärrvärme vid en allvarlig kris. Kommunens energiplanering bör därför bidra till att efterfrågan på energi möts på kort och lång sikt, även vid fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Med energiplanering avses att kommunen ska planera och följa upp åtgärder

För att kommunens energiplanering ska fungera väl behöver kommunen följa upp de mål och åtgärder som kommunen planerar att vidta. På så sätt kan kommunen följa och utvärdera arbetet och vid behov uppdatera planeringen med hänsyn till vilka insatser som behövs. Det bör därför tydligt framgå av lagen att kommunen både ska planera och följa upp åtgärder för att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt.

4.3 Kommunala energiplaner

Förslag

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om innehållet i energiplaner.

Kommuners energiplaner ska även omfatta frågor om lagring av energi. Energiplanen ska även innehålla en kartläggning av det kort- och långsiktiga behovet av energi och effekt och förutsättningarna för en trygg energiförsörjning i kommunen. Kartläggningen ska beakta totalförsvarets behov av energiförsörjning och ha en sådan omfattning och detaljeringsgrad att planen kan utgöra ett underlag för kommunens översiktsplan och övriga relevanta planer för fysisk planering och distributionsnätsföretagens nätutvecklingsplaner. Planen ska dessutom innehålla en redovisning av de åtgärder som berör produktion, distribution, lagring och användning av energi som kommunen planerar att vidta för att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt. De åtgärder för en effektiv energianvändning som kommunen planerar att vidta i sin verksamhet och en beräkning av vilken energibesparing åtgärderna kan ge ska också redovisas i planen.

I en kommun med fler än 45 000 invånare ska energiplanen även innehålla en värme- och kylaplan. Två eller flera angränsande kommuner ska få ha en gemensam värme- och kylaplan, om det är lämpligt med hänsyn till infrastrukturen för värme- och kylaförsörjning.

Energimyndigheten ska få meddela ytterligare föreskrifter om innehållet i värme- och kylaplanen.

Skälen för förslaget

En energiplan bör innehålla fler obligatoriska uppgifter

På samma sätt som gällt hittills bör kommuner vara skyldiga att ta fram en aktuell energiplan för tillförsel, distribution och användning av energi i kommunen. För att planen ska bidra till att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt bör planen även omfatta frågor om lagring av energi, som kan vara en viktig åtgärd för att till exempel minska toppar i effektbehovet.

En energiplan ska redan i dag innehålla en övergripande miljökonsekvensbeskrivning. Energimyndigheten bedömer i rapporten Redovisning av uppdrag att utveckla regional och lokal energiplanering för elektrifiering att det är positivt att kommuner har möjlighet att anpassa innehållet i energiplanen efter förutsättningarna i kommunen. Myndigheten framför dock att det behöver förtydligas vad som ska framgå av planen för att den ska harmonisera bättre med EU-direktiv på energiområdet, distributionsnätsföretagens nätutvecklingsplaner och med annan lagstiftning om kommunal fysisk planering, särskilt på plan- och byggområdet. Utöver de områden som tas upp i myndighetens rapport är det viktigt att energiplanen på ett tydligt sätt bidrar till att uppfylla syftet med energiplaneringen. En energiplan bör därför innehålla fler obligatoriska uppgifter, vilket beskrivs mer i detalj nedan i detta avsnitt.

Föreskrifter om innehållet i en energiplan bör finnas på lägre normnivå än lag. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför få meddela sådana föreskrifter. Att planen ska omfatta en övergripande miljökonsekvensbeskrivning bör inte längre framgå av lagen utan kan framgå av föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndigandet.

Energiplanen ska innehålla en kartläggning av behovet av energi och effekt och förutsättningarna för en trygg energiförsörjning

Sveriges kommuner har olika förutsättningar när det gäller yta, befolkning, befolkningstäthet och näringslivsstruktur. En geografiskt liten kommun med hög befolkningstäthet har andra möjligheter och utmaningar i energiplaneringen jämfört med en geografiskt stor kommun med liten befolkningstäthet. I energiplaneringen behöver kommunen analysera det framtida behovet av energi och effekt i kommunen med hänsyn till näringslivs- och befolkningsutvecklingen. När det gäller näringslivets planer kan kommunen till exempel få information genom dialog med elnätsföretag om nya eller utökade anslutningar och genom att intervjua större energianvändare i kommunen om deras planer på att elektrifiera processer eller utöka verksamheten. Genom kontakter med andra kommuner och regionala aktörer kan kommunen också få information om behovet av energi och effekt i närområdet, se avsnitt 4.6.

I avsnitt 4.2 föreslås att syftet med den kommunala energiplaneringen ska vara att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning

av energi och effekt. För att kommunen ska kunna planera och följa upp åtgärder för att uppfylla det syftet krävs att kommunen först har kartlagt det kort- och långsiktiga behovet av energi och effekt och förutsättningarna för en trygg energiförsörjning i kommunen. Det bör därför införas ett krav på att energiplanen ska innehålla en sådan kartläggning.

I avsnitt 4.2 föreslås att energiplaneringen ska bidra till att efterfrågan på energi möts på kort och lång sikt, även vid fredstida krissituationer och höjd beredskap. Energiförsörjningen är en viktig del av totalförsvaret, inte bara för lokala behov i kommunen utan också för regionala och nationella behov med koppling till kommunen. Exempel på lokala behov är energiförsörjning av kommunens totalförsvarsviktiga verksamheter, som vattenförsörjning och avfallshantering. Exempel på nationella behov med koppling till kommunen är anläggningar som är viktiga för nationell drivmedelsförsörjning.

I energiplaneringen behöver kommunen bland annat identifiera vilka verksamheter och processer som behöver fungera vid bortfall av energiförsörjning och planera och följa upp åtgärder för att tillgodose totalförsvarets behov av energiförsörjning i fysisk planering.

Kommuner är skyldiga att fastställa en plan för hur de ska hantera extraordinära händelser, se lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Den planen bör kunna vara till nytta i arbetet med att i energiplaneringen beakta totalförsvaret och beredskapsfrågor.

För att kommunen ska kunna främja en trygg energiförsörjning, där efterfrågan på energi kan mötas även vid fredstida krissituationer och höjd beredskap, bör det därmed införas ett krav på att kartläggningen av behovet av energi och effekt och förutsättningarna för en trygg energiförsörjning ska beakta totalförsvarets behov av energiförsörjning. I sammanhanget bör erinras om de skyldigheter, inklusive krav på bland annat säkerhetsskyddsåtgärder, som följer av säkerhetsskyddslagen (2018:585).

En tydligare koppling mellan energiplanering och fysisk planering

Kommunerna har en central roll i energiplaneringen genom det kommunala planmonopolet, som bland annat innebär ett ansvar att ta fram översiktsplaner och detaljplaner. En kommun ska ha en översiktsplan som omfattar kommunen. Översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön och ge vägledning för hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Kommuner får också reglera mark- och vattenområdens användning, bebyggelse och byggnadsverk med detaljplaner eller områdesbestämmelser. Planläggningen ska bland annat främja en långsiktigt god hushållning med energi. Bestämmelser om fysisk planering finns i plan- och bygglagen (2010:900) och föreskrifter som ansluter till den lagen.

Enligt uppgifter från Boverket kan energiplanen vara ett användbart underlag för översiktsplanen och minska utredningsbehovet. Boverket anger också att energiplanen bör kopplas till översiktsplanen så att energisektorns mark- och vattenbehov kan tillgodoses.

Genom att använda verktyg inom fysisk planering kan kommunen möjliggöra ny produktion och distribution av el, värme, kyla och bränslen. Det gäller särskilt arbetet med kommunens översiktsplan och detaljplaner, eftersom en utbyggnad av energisystemet innebär en ökad mark- och vattenanvändning. Kommunens översiktsplan behöver till exempel konkretisera de behov och brister som energiplaneringen visar på. Det kan handla om markanspråk som behövs för energiinfrastruktur, energiintensiv verksamhet eller laddning av elfordon.

Samtidigt behöver kommunen i energiplaneringen ta hänsyn till översiktsplanen för att förstå påverkan inom energiområdet. Energiplanen bör vara ett underlag vid avvägningar i översiktsplaneringen för att kommunen ska kunna planera med hänsyn till behovet av energi och effekt. Även andra planer kan ha betydelse för energiplaneringen, till exempel klimathandlingsplaner, näringslivsstrategier och trafikstrategier. Energiplanen bör även kunna vara ett underlag till sådana planer.

Företag som äger regionnät eller lokalnät (distributionsnätsföretag) ska vartannat år ta fram en nätutvecklingsplan. Det är en plan som beskriver hur elnäten ska utvecklas för att möta framtida behov. Nätutvecklingsplanerna ska bidra till öppenhet och transparens, så att till exempel en kommun kan få information om vilka planer som finns för elnätets utveckling i ett visst område. Nätutvecklingsplanerna är ett viktigt underlag för kommunernas energiplanering. Energiplanerna har omvänt en viktig funktion när en nätutvecklingsplan tas fram.

För att samspelet mellan energiplanering, fysisk planering och nätutvecklingsplaner ska förtydligas bör kartläggningen av det kort- och långsiktiga behovet av energi och effekt och förutsättningarna för en trygg energiförsörjning ha en sådan omfattning och detaljeringsgrad att energiplanen kan utgöra ett underlag för kommunens översiktsplan, andra relevanta planer för fysisk planering och nätutvecklingsplanerna.

Kommunen ska redovisa de åtgärder som planeras för att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt

Kommunens kartläggning kommer att ge en god bild av behovet av åtgärder för att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt. Energiplaneringen innebär att kommunen ska planera och följa upp åtgärder. För att det ska vara tydligt vilka åtgärder som kommunen planerar att vidta och möjligt att följa upp åtgärderna bör de åtgärder kommunen planerar att vidta som berör produktion, distribution, lagring och användning av energi redovisas i planen.

Energiplanen ska innehålla konkreta åtgärder för en effektiv energianvändning i kommunens egen verksamhet

I avsnitt 4.5 föreslås att kommuner ska redovisa de åtgärder för en effektiv energianvändning som kommunen planerar att vidta i sin verksamhet i en långsiktig plan. Förslaget genomför en del av energieffektivitetsdirektivet. Kommunen ska redovisa de åtgärder som planeras för att främja en effektiv användning av energi och effekt i energiplanen. Åtgärder som kommunen vidtar i sin egen verksamhet kan i och för sig vara en sådan åtgärd, men redovisningsskyldigheten är bred och omfattar även det kommunen gör för att främja åtgärder som vidtas av andra aktörer. Det bör

därför i enlighet med vad som anges i energieffektivitetsdirektivet införas ett särskilt krav på att kommunen ska redovisa de åtgärder för en effektiv energianvändning som kommunen planerar att vidta i sin egen verksamhet i energiplanen, som är en sådan långsiktig plan som avses i direktivet.

Sverige ska enligt energieffektivitetsdirektivet även minska energianvändningen i offentlig sektor, se avsnitt 4.7. För att kunna förutsäga om energianvändningen kommer att minska bör kommunerna även vara skyldiga att göra en beräkning av vilken energibesparing åtgärderna för en effektiv energianvändning kan komma att ge och redovisa detta i energiplanen.

I en kommun med fler än 45 000 invånare ska energiplanen innehålla en värme- och kylaplan

Enligt energieffektivitetsdirektivet ska kommuner med fler än 45 000 invånare ta fram lokala värme- och kylaplaner (artikel 25.6). I direktivet anges vad en värme- och kylaplan bör innehålla och vad som bör beaktas i planen. Planen bör bland annat omfatta en kartläggning av vilken potential som finns för att öka energieffektiviteten i värme- och kylaförsörjningen och en strategi för att utnyttja den identifierade potentialen.

En del av syftet med den kommunala energiplaneringen är att främja en effektiv användning av energi och effekt. Det finns inget hinder enligt energieffektivitetsdirektivet mot att värme- och kylaplanen blir en del av kommunens energiplan, antingen som en integrerad del av energiplanen eller som en bilaga till planen. Enligt direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att värme- och kylaplanerna är i linje med andra lokala energiplaneringskrav för att undvika administrativ börda. Eftersom syftet med energiplanen överlappar syftet med värme- och kylaplanen, bör det för att genomföra direktivet införas ett krav på att energiplanen ska innehålla en värme- och kylaplan, om kommunen har fler än 45 000 invånare. Värme- och kylaplanen bör enligt vad som anges i direktivet omfatta en strategi för hur energieffektiviteten i värme- och kylaförsörjningen kan öka i kommunen.

Bestämmelserna i direktivet om vad en värme- och kylaplan bör innehålla är detaljerade och ytterligare krav på innehållet i planen bör därför införas i myndighetsföreskrifter. Energimyndigheten bör därför få meddela ytterligare föreskrifter om innehållet i den del av energiplanen som avser värme- och kylaplanen.

Enligt direktivet kan flera angränsande kommuner i vissa fall gå ihop och göra en gemensam värme- och kylaplan. Två eller flera angränsande kommuner bör få ha en gemensam värme- och kylaplan, om det är lämpligt med hänsyn till infrastrukturen för värme- och kylaförsörjning. Kommunerna kan i sådana fall bilägga planen till sina respektive energiplaner. I avsnitt 4.6 föreslås att kommuner ska ha kontakter med bland annat berörda regioner i energiplaneringen. Regionerna kommer därmed att bidra till kommunernas arbete med att ta fram värme- och kylaplaner.

Förslagen utgör en proportionerlig inskränkning i den kommunala självstyrelsen

Att en kommun ska ha en energiplan och bestämmelser om att planen ska ha ett visst innehåll utgör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. En inskränkning i den kommunala självstyrelsen bör inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till syftet med inskränkningen. Det innebär att det ska göras en proportionalitetsprövning. Inom ramen för den prövningen ska det bland annat bedömas vilka möjligheter det finns att vidta åtgärder som är mindre ingripande för det kommunala självbestämmandet än de åtgärder som föreslagits. Detaljerade bestämmelser om innehållet i en energiplan bör därmed inte gå utöver vad som är nödvändigt.

Förslagen om att energiplanen ska innehålla åtgärder för en effektiv energianvändning i kommunens egen verksamhet och att vissa kommuner ska inkludera en värme- och kylaplan i energiplanen genomför delar av energieffektivitetsdirektivet. Förslagen går i den delen inte utöver vad som krävs för att genomföra direktivet. Det är inte möjligt att genomföra direktivet på ett sätt som utgör en mindre inskränkning i den kommunala självstyrelsen.

Det är redan en skyldighet för kommuner att ha en energiplan. Förslagen om vilket innehåll energiplanen ska ha innebär, i de delar som inte utgör ett genomförande av energieffektivitetsdirektivet, i huvudsak en modernisering av reglerna för att planens innehåll på ett bättre sätt ska bidra till att nå de nuvarande energipolitiska målen. Jämfört med hittillsvarande reglering innebär det en något större inskränkning av den kommunala självstyrelsen, eftersom kommunen inte har samma rådighet över planens innehåll. Vid tillkomsten av lagen om kommunal energiplanering uppmärksammades att det inte bör vara en uppgift för lagstiftaren att reglera en kommunal energiplanering för kommunens egna behov. Att det behövs en särskild lagstiftning är för att kommunens planering har stor betydelse för möjligheterna att genomföra nationell energipolitik. Den utgångspunkten gäller fortfarande. Förslagen om att förtydliga vad energiplanen ska ha för innehåll syftar till att kommunens energiplanering ska bidra till att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt. Syftet med förslagen bedöms inte kunna nås på ett sätt som är mindre ingripande för den kommunala självstyrelsen.

4.4 En energiplan ska vara aktuell och offentliggöras

Förslag

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om hur ofta en kommun ska pröva om en energiplan är aktuell. En kommun ska varje ny mandatperiod pröva om en energiplan är aktuell.

En aktuell energiplan ska publiceras på kommunens webbplats. Energiplanen ska lämnas till den myndighet som regeringen

bestämmer, Energimyndigheten, senast den 1 januari 2028 och därefter varje gång planen uppdateras. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten att lämna in en aktuell energiplan. Skyldigheten ska endast gälla för kommuner med fler än 45 000 invånare. Energimyndigheten ska granska att energiplanen innehåller en värme- och kylaplan som uppfyller vissa krav.

Skälen för förslaget

En kommun ska varje ny mandatperiod pröva om en energiplan är aktuell

Mot bakgrund av hur snabbt energisystemet förändras och hur beroende samhället är av en fungerande energiförsörjning bör det förtydligas hur ofta en kommun ska pröva om en energiplan är aktuell. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör få meddela sådana föreskrifter. För att planen ska främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt bör en kommun pröva om energiplanen är aktuell åtminstone varje mandatperiod, dvs. vart fjärde år.

Energiplanen ska offentliggöras

Det är viktigt att allmänheten och de som är berörda av kommunens energiplanering kan ta del av resultatet. Företag som verkar inom kommunen och som vill utveckla sin verksamhet kan behöva information om hur kommunen till exempel ser på behovet av energi och effekt. Statliga myndigheter kan behöva information om vilka åtgärder som kommunen planerar att vidta. För att information om kommunens energiplanering ska vara tillgänglig för allmänheten bör en kommun vara skyldig att offentliggöra energiplanen på kommunens webbplats.

En kommun med fler än 45 000 invånare ska lämna in en aktuell energiplan till Energimyndigheten

En värme- och kylaplan ska enligt energieffektivitetsdirektivet bedömas av en behörig myndighet och vid behov följas av lämpliga genomförandeåtgärder. Energimyndigheten har bland annat i uppdrag att med hänsyn till samhällets behov främja en produktion av resurseffektiv och fossilfri kraft- och fjärrvärme. Myndigheten har också ansvar för att ta fram underlag till de delar av Sveriges energi- och klimatplan som rör värme och kyla. En kommun bör därför vara skyldig att lämna in en aktuell energiplan till den myndighet som regeringen bestämmer. Den myndigheten bör vara Energimyndigheten. Skyldigheten bör dock bara gälla för kommuner som är skyldiga att inkludera en värme- och kylaplan i energiplanen. Ett sådant undantag bör framgå av föreskrifter på lägre normnivå än lag. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför få meddela undantag från skyldigheten att lämna in en aktuell energiplan.

I avsnitt 7 föreslås att skyldigheten för en kommun att lämna en aktuell energiplan till Energimyndigheten ska träda i kraft den 1 januari 2028. Kommunen bör vara skyldig att från det datumet lämna planen till

myndigheten varje gång planen uppdateras. Energimyndigheten bör granska att energiplanen innehåller en värme- och kylaplan som uppfyller de krav som ställs på planen.

4.5 Planering av energieffektiviseringsåtgärder i offentlig sektor

Förslag

Kommuner och regioner ska i en långsiktig plan redovisa
- de åtgärder för en effektiv energianvändning som kommunen eller regionen planerar att vidta i sin verksamhet,
- de åtgärder som planeras för att mildra betydande konsekvenser av åtgärderna för en effektiv energianvändning, om åtgärderna ger konsekvenser för vissa utsatta grupper, och
- i vilken utsträckning det är möjligt att använda avtal om energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster vid renovering av vissa byggnader som inte är bostäder.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, Energimyndigheten, ska få meddela ytterligare föreskrifter om vad som ska framgå av en redovisning av i vilken utsträckning det är möjligt att använda avtal om energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster.

Det ska förklaras vad som avses med avtal om energiprestanda.

Skälen för förslaget

Regioner och kommuner ska redovisa energieffektiviseringsåtgärder i en långsiktig plan

Medlemsstaterna ska se till att kommuner och regioner fastställer specifika energieffektivitetsåtgärder för sin verksamhet och att de redovisar åtgärderna i en långsiktig plan (artikel 5.6 första stycket energieffektivitetsdirektivet).

För att främja att kommuner och regioner tar fram konkreta åtgärder för en effektiv energianvändning bör det införas en skyldighet att redovisa åtgärderna i en långsiktig plan, i enlighet med vad direktivet kräver.

En kommun ska redovisa vilka åtgärder för en effektiv energianvändning som kommunen planerar att vidta i kommunens energiplan (avsnitt 4.3). Det kan vara lämpligt att kommunen redovisar åtgärderna även i andra planer för fysisk planering eller i till exempel kommunens renoveringsplan för byggnadsbeståndet.

För regioner finns det inte något krav som direkt motsvarar det som gäller för kommuner att ha en energiplan. Flera regioner har klimathandlingsplaner där energifrågor behandlas, men sådana planer är frivilliga för regioner att ta fram. Det bör därför vara upp till respektive region att bedöma vilken eller vilka långsiktiga planer som är lämpligast att redovisa åtgärderna i.

Åtgärder för att mildra betydande konsekvenser för vissa utsatta grupper

Kommuner, regioner och statliga myndigheter som utformar och genomför energieffektiviseringsåtgärder ska enligt energieffektivitetsdirektivet vidta åtgärder för att mildra betydande konsekvenser för låginkomsthushåll, personer som riskerar att drabbas av energifattigdom och andra utsatta grupper.

Med energifattigdom avses enligt energieffektivitetsdirektivet i huvudsak att hushåll inte har tillgång till energitjänster som behövs för en skälig levnadsstandard och att detta orsakas av en kombination av orsaker, till exempel låga inkomster och höga energikostnader (artikel 2.52). Hur definitionen ska tillämpas i Sverige diskuteras bland annat i regeringens förslag till social klimatplan (KN2025/01166). Det pågår också ett arbete med att ta fram uppgifter om hur stor del av befolkningen som är drabbad av energifattigdom, i samband med att Sverige ska rapportera uppgifter till Europeiska kommissionen. Resultatet av det arbetet kommer även att kunna användas för att ta fram kompensationsåtgärder.

De statliga myndigheter som främst berörs av skyldigheten att mildra konsekvenser för vissa utsatta grupper är Boverket och Energimyndigheten, som har i uppgift att genomföra energieffektivitetsåtgärder.

Enligt Energimyndighetens instruktion ska myndigheten främja en effektiv användning av energi och effekt. I myndighetens regleringsbrev för 2026 förtydligas att myndigheten ska arbeta med insatser för energieffektivisering för att minska sårbarheten för relevanta målgrupper, inklusive personer i energifattigdom.

Energimyndigheten arbetar därmed redan med att mildra konsekvenserna av energieffektivitetsåtgärder för personer som riskerar att drabbas av energifattigdom och andra utsatta grupper. Boverket arbetar enligt sin instruktion med att inom sitt verksamhetsområde verka för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling, vilket även omfattar ekonomiskt utsatta hushåll.

Det är viktigt att de energieffektivitetsåtgärder som offentlig sektor vidtar inte drabbar utsatta hushåll negativt. När kommuner och regioner redovisar energieffektivitetsåtgärder i en långsiktig plan bör de därmed, i enlighet med vad som krävs enligt direktivet, också redovisa åtgärder för att mildra betydande direkta eller indirekta konsekvenser för låginkomsthushåll, personer som riskerar att drabbas av energifattigdom och andra utsatta grupper. I de flesta fall kan energieffektivitetsåtgärder vidtas utan några sådana konsekvenser och då behövs det inte någon redovisning av kompensationsåtgärder.

Användning av avtal om energiprestanda vid renovering av stora byggnader

Medlemsstaterna ska när det är tekniskt och ekonomiskt genomförbart främja och säkerställa användningen av avtal om energiprestanda vid renoveringar av stora byggnader som ägs av offentliga organ. Vid renovering av stora byggnader som inte är bostadshus och som har en användbar total golvyta som överstiger 750 kvadratmeter ska offentliga organ bedöma om det är genomförbart att använda avtal om energiprestanda och andra prestandabaserade energitjänster (artikel 29.4 första stycket i energieffektivitetsdirektivet). Med offentliga organ avses statliga

myndigheter, regioner, kommuner och vissa enheter som finansieras och administreras av sådana myndigheter, se avsnitt 4.7.

Ett avtal om energiprestanda är enligt energieffektivitetsdirektivet ett avtal mellan två parter för att förbättra energieffektiviteten, som verifieras och övervakas under hela avtalsperioden, där leveranserna i åtgärden betalas i förhållande till en avtalad nivå av förbättrad energieffektivitet eller ett annat avtalat energiprestandakriterium. Avtalet är alltså en energitjänst som ett företag eller offentligt organ som vill förbättra sin energieffektivitet köper in och där energitjänsteföretaget åtar sig att genomföra vissa åtgärder för att uppnå en avtalad energibesparing.

Den bedömning som offentliga organ ska göra av om det är möjligt att använda avtal om energiprestanda kan beskrivas i en sådan långsiktig plan som kommuner och regioner är skyldiga att redovisa energieffektivitetsåtgärder i, se kommissionens rekommendation (EU) 2024/2476 av den 13 september 2024 om riktlinjer för tolkningen av artikel 29 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 vad gäller energitjänster.

Om offentliga organ gör en bedömning av om det är möjligt att använda avtal om energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster, säkerställer det att avtal om energiprestanda används där det är tekniskt och ekonomiskt genomförbart. Då behövs det inga andra åtgärder för att uppfylla direktivet i den delen. Kommuner och regioner bör därför redovisa i en långsiktig plan i vilken utsträckning det är möjligt att använda avtal om energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster vid renovering av de byggnader som avses i direktivet. Skyldigheten bör, i enlighet med vad som krävs enligt direktivet, även omfatta bostäder som ägs och används av offentliga organ som finansieras och administreras av kommunen eller regionen.

En förklaring av vad som avses med avtal om energiprestanda bör införas i lagen. En förklaring av vad som avses med energitjänst finns i energieffektivitetsdirektivet (artikel 2.11).

I kommissionens rekommendation för artikel 29 finns en förhållandevis detaljerad beskrivning av hur offentliga organ ska bedöma i vilken utsträckning det är möjligt att använda ett avtal om energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster vid renovering av de byggnader som avses i direktivet. Det kan finnas behov av ytterligare föreskrifter på lägre normnivå än lag om hur bedömningen ska göras. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, Energimyndigheten, bör därmed få meddela ytterligare föreskrifter om vad som ska framgå av redovisningen.

Enligt direktivet omfattas även statliga myndigheter av skyldigheten att göra en bedömning av om avtal om energiprestanda kan användas. Det är i huvudsak Statens fastighetsverk och Fortifikationsverket som äger statens fastigheter. Respektive myndighet bör därför ges i uppdrag att bedöma om det är möjligt att använda avtal om energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster vid renovering av de byggnader som avses i direktivet.

4.6 Deltagande från berörda och allmänheten i energiplaneringen och uppgiftsskyldighet

Förslag

Om det främjar en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt ska en kommun ha kontakter med andra kommuner, regioner och statliga myndigheter som en del av energiplaneringen. En kommun ska även ha kontakter med den som i yrkesmässig verksamhet använder eller planerar att använda en större mängd energi eller effekt och med den som producerar, distribuerar eller lagrar el, värme, kyla eller bränslen. En kommun ska inte längre vara skyldig att ta tillvara gemensamma lösningar som framkommer genom kontakterna.

Kommunen eller regionen ska i god tid innan beslut fattas ge allmänheten och berörda aktörer skälig tid att lämna synpunkter innan kommunen beslutar om en energiplan och innan kommunen eller regionen redovisar energieffektivitetsåtgärder i en långsiktig plan. Allmänheten och berörda aktörer ska ges information om hur och inom vilken tid synpunkter kan lämnas. Om det har gjorts en strategisk miljöbedömning av en plan ska en kommun eller region inte vara skyldig att ge allmänheten och berörda aktörer möjlighet att lämna synpunkter på något annat sätt än genom förfarandet för den strategiska miljöbedömningen.

Utöver de som redan i dag är skyldiga att lämna uppgifter till kommunens energiplanering ska även den som använder en stor mängd effekt, eller som planerar att använda en stor mängd energi eller effekt, vara uppgiftsskyldig. Detsamma ska gälla för den som i yrkesmässig verksamhet lagrar energi.

Skälen för förslaget

Kontakter med berörda som en del av energiplaneringen

En kommun ska enligt den hittillsvarande lagen om kommunal energiplanering genom samverkan undersöka gemensamma lösningar med angränsande kommuner och betydande intressenter på energiområdet när det gäller hushållning med energi och produktion av el, värme, kyla och bränslen. Gemensamma lösningar som framkommer genom samverkan ska tas tillvara i planeringen. Det bör vara kommunen som bestämmer över den slutliga energiplaneringen. Skyldigheten att samverka med andra aktörer bör därför inte föras över till den nya lagen. Däremot bör kommunen fortsatt vara skyldig att ha kontakter med vissa aktörer som en del av energiplaneringen, om det främjar en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt, men utan något krav på att ta tillvara gemensamma lösningar. I de flesta fall kommer gemensamma lösningar ändå att tas tillvara.

Genom kontakter med angränsande kommuner och stora energianvändare kan nuvarande och framtida behov av energi och effekt beskrivas och kartläggas. Energianvändare kan också ge viktig infor-

mation om till exempel hur restvärme kan användas i energisystemet. Genom kontakter med producenter av el, värme, kyla och bränslen kan kommunen på ett bättre sätt planera för lösningar för energitillförsel.

Kommunens energiplanering är framåtblickande och kommunen bör därför även ha kontakter med företag som planerar att använda en stor mängd energi eller effekt men som inte gör det ännu. Frågor om infrastruktur för distribution av el, värme, gas och drivmedel och lagring av energi är en viktig del av energiplaneringen, se avsnitt 4.3. Skyldigheten att ha kontakter med vissa aktörer bör även omfatta frågor om distribution och lagring av energi, vilket inte framgår tydligt i hittillsvarande regelverk. Kommunen bör därför ha kontakter med de som i yrkesmässig verksamhet använder eller planerar att använda en stor mängd energi eller effekt och de som i yrkesmässig verksamhet producerar, distribuerar eller lagrar el, värme, kyla eller bränslen.

Regionala aktörer, som länsstyrelserna och regionerna, har viktig kunskap som behövs för kommunens energiplanering. Länsstyrelserna har i uppdrag att leda och samordna det regionala genomförandet av energi- och klimatpolitiken. De har på uppdrag av regeringen tagit fram regionala handlingsplaner för elektrifiering och arbetar även i övrigt på uppdrag av regeringen med energiomställningen och frågor om minskad klimatpåverkan. Regionerna har ansvaret för den regionala utvecklingspolitiken och tar fram regionala utvecklingsstrategier. Kommunen behöver ha en dialog med regionen för att få inblick i hur de arbetar med regional utveckling och om det finns aspekter som kan tas med in i kommunens energiplanering. För att inkludera fler regionala aktörer i arbetet med kommunens energiplanering och därigenom främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt bör kommunen vara skyldig att ha kontakter med relevanta regioner och länsstyrelser.

Även andra statliga myndigheter än länsstyrelserna kan ha viktig kunskap som behövs för kommunens energiplanering. Kommunen bör därmed även vara skyldig att ha kontakter med andra statliga myndigheter, till exempel Energimyndigheten, om det kan bidra till att nå en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt.

Allmänheten och berörda aktörer ska ges möjlighet att delta när energiplaner och åtgärder för en effektiv energianvändning tas fram

Enligt energieffektivitetsdirektivet ska alla berörda parter ges möjlighet att delta vid utarbetandet av värme- och kylaplaner. De energieffektiviseringsåtgärder som kommuner och regioner ska redovisa i en långsiktig plan ska enligt direktivet också föregås av ett samråd med allmänheten, i synnerhet med utsatta grupper som riskerar att påverkas av energifattigdom eller som i högre grad drabbas av effekterna av energifattigdom, och med andra relevanta intressenter.

I avsnitt 4.3 föreslås att värme- och kylaplanen ska vara en del av kommunens energiplan och att energiplanen också ska innehålla de åtgärder för en effektiv energianvändning som kommunen planerar att vidta. Om en energiplan anger förutsättningar för att bedriva vissa verksamheter eller vidta vissa åtgärder, ska det antas att planen har en betydande miljöpåverkan, se 2 § 2 e miljöbedömningsförordningen

(2017:966). Då ska en strategisk miljöbedömning av planen göras, vilket bland annat omfattar ett samråd där allmänheten och vissa berörda aktörer ges möjlighet att lämna synpunkter. Som framgår ovan har kommunen även en skyldighet att ha kontakter med flera olika aktörer som en del av energiplaneringen. Om en strategisk miljöbedömning görs av en energiplan uppfylls energieffektivitetsdirektivets krav på samråd.

I vissa fall kan kommunen komma fram till att energiplanen inte har en betydande miljöpåverkan och att det därmed inte behöver göras någon strategisk miljöbedömning. För att genomföra energieffektivitetsdirektivet bör kommunen därför vara skyldig att i god tid innan beslut fattas ge allmänheten och berörda aktörer skälig tid att lämna synpunkter innan ett beslut fattas om en energiplan. Även i de fall en kommun eller en region redovisar åtgärder för en effektiv energianvändning i en annan långsiktig plan bör kommunen eller regionen vara skyldig att i god tid innan beslut fattas ge allmänheten och berörda aktörer skälig tid att lämna synpunkter på de åtgärder som planeras.

För att allmänheten och berörda aktörer ska ha möjlighet att delta när energiplaner och åtgärder för en effektiv energianvändning tas fram bör kommuner och regioner även vara skyldiga att informera om hur och inom vilken tid synpunkter kan lämnas, på samma sätt som gäller vid processen för strategiska miljöbedömningar av planer.

Om det har gjorts en strategisk miljöbedömning av en energiplan eller en plan där en kommun eller region redovisar åtgärder för en effektiv energianvändning, bör det inte krävas att synpunkter inhämtas på något annat sätt.

Vissa aktörer är skyldiga att lämna uppgifter till kommunen

Större aktörer på energimarknaderna bör på samma sätt som gällt hittills vara skyldiga att på begäran lämna de uppgifter som behövs för energiplaneringen till en kommun. Det är viktigt att även företag som använder en stor mängd effekt eller som planerar att använda en stor mängd energi eller effekt omfattas av energiplaneringen. Även sådana företag bör därför vara skyldiga att lämna uppgifter till kommunen. Detsamma bör gälla för den som i yrkesmässig verksamhet lagrar energi.

Skyldigheten bör sammanfattningsvis gälla för de aktörer på energimarknaderna som kommunen är skyldig att ha kontakter med, dvs. de som i yrkesmässig verksamhet använder eller planerar att använda en stor mängd energi eller effekt, eller som i yrkesmässig verksamhet producerar, distribuerar eller lagrar el, värme, kyla eller bränslen.

Enligt den hittillsvarande lagen om kommunal energiplanering ska den som är uppgiftsskyldig inte betungas onödigt och kommunen ska ge möjlighet att diskutera energifrågor som har väsentlig betydelse för den uppgiftsskyldige. Det bör fortsatt gälla men behöver inte framgå av lagen. Som framgår av detta avsnitt har kommunen en skyldighet att ha kontakter om energiplaneringen med aktörer på energimarknaden och de kommer därmed ha möjlighet att diskutera energifrågor med kommunen. Kommunala myndigheter omfattas av principerna för god förvaltning enligt förvaltningslagen (2017:900). En kommunal myndighet får till exempel inte vidta åtgärder som är mer långtgående än vad som behövs

och ska se till att resultatet av åtgärderna står i rimligt förhållande till olägenheterna för den enskilde.

4.7 Minskad energianvändning i offentlig sektor

Förslag

Kommuner och regioner ska lämna uppgifter om den årliga energianvändningen i verksamheter som bedrivs av offentliga organ, till den myndighet som regeringen bestämmer – Energimyndigheten.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, Energimyndigheten, ska få meddela ytterligare föreskrifter om skyldigheten att lämna uppgifter och föreskrifter om undantag från skyldigheten. Energianvändningen i kollektivtrafiken ska inte rapporteras.

Det ska förklaras vad som avses med offentliga organ.

Statliga myndigheter som är skyldiga att ha ett miljöledningssystem ska redovisa fler uppgifter om årlig energianvändning i myndighetens redovisning av miljöledningsarbetet. Även domstolarna ska redovisa sådana uppgifter. Naturvårdsverket ska lämna vidare uppgifter om årlig energianvändning till Energimyndigheten.

Bedömning

Energianvändningen i kollektivtrafiken och Försvarsmaktens verksamhet bör undantas vid beräkningen av om Sverige uppfyller energieffektivitetsdirektivets krav på minskad energianvändning i offentliga organ.

Skälen för förslaget och bedömningen

Minskad energianvändning i offentlig sektor

Medlemsstaterna ska se till att energianvändningen i offentliga organ minskar med minst 1,9 procent varje år, jämfört med 2021 (artikel 5.1 i energieffektivitetsdirektivet). Skyldigheten omfattar bland annat energianvändningen i offentliga byggnader, vattenförvaltning och avloppsvattenrening, hälso- och sjukvård, avfallshantering, offentlig belysning, utbildning och sociala tjänster. Små och medelstora kommuner är under viss tid undantagna från kravet på minskad energianvändning.

Medlemsstaterna ska ta fram ett grundscenario för energianvändningen 2021 och redovisa det till kommissionen. Fram till den 11 oktober 2027 är målet om minskad energianvändning endast vägledande och energianvändningen kan uppskattas. Efter den vägledande perioden ska grundscenariot justeras och den faktiska energianvändningen för alla offentliga organ ska redovisas.

Energianvändningen i Försvarsmakten och kollektivtrafiken bör undantas när Sverige rapporterar uppgifter

Energianvändningen i kollektivtrafiken och Försvarsmakten får enligt direktivet undantas från skyldigheten att minska energianvändningen. Försvarsmaktens energianvändning kan omfattas av försvarssekretess och bör inte rapporteras. Kollektivtrafiken har en viktig roll för att minska utsläppen av växthusgaser i transportsektorn. Även om kollektivtrafiken till viss del kan energieffektiviseras utan försämrad funktion, till exempel genom elektrifiering, finns det en risk för negativ påverkan på utbudet av kollektivtrafik om det ställs krav på minskad energianvändning. Direktivets möjlighet till undantag bör därför utnyttjas när Sverige rapporterar energianvändningen i offentlig sektor.

Det bör inte införas något generellt krav på minskad energianvändning i offentliga organ

Det är upp till medlemsstaterna att bestämma hur målet om minskad energianvändning ska nås och om det ska fördelas på något särskilt sätt mellan offentliga organ. Det bör inte införas något generellt krav på offentliga organ att minska energianvändningen med 1,9 procent, eftersom det då inte kan förväntas att åtgärder genomförs där de är som mest kostnadseffektiva. Medlemsstaterna ska i sin energi- och klimatplan ange vilken minskning av energianvändningen som ska uppnås för alla offentliga organ, uppdelade efter sektor, och vilka åtgärder som medlemsstaten planerar att vidta. Kommunernas energiplaner bör kunna vara ett bra underlag för att bedöma om det krävs ytterligare åtgärder för att nå målet.

Med offentliga organ avses statliga myndigheter, regioner, kommuner och vissa andra juridiska personer

Med offentliga organ avses enligt direktivet nationella, regionala eller lokala myndigheter och enheter som direkt finansieras och administreras av dessa myndigheter men som inte är av industriell eller kommersiell karaktär. Uttrycket bör ha samma betydelse i svensk rätt, se avsnitt 9.1 för en mer utförlig förklaring.

Statliga myndigheter, regioner och kommuner bör lämna uppgifter om energianvändning

För att Sverige ska kunna lämna korrekta uppgifter om energianvändningen i offentliga organ behöver det samlas in uppgifter som inte finns tillgängliga i dag. De uppgifter som samlas in genom den officiella statistiken är inte anpassade till direktivets definition av offentliga organ och går därmed inte att använda för rapporteringen, se avsnitt 8.3.

Statliga myndigheter som är skyldiga att ha ett miljöledningssystem ska redovisa vissa uppgifter om årlig energianvändning i myndighetens verksamhet till Naturvårdsverket, se 20 och 20 a §§ och bilaga 1 till förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter (miljöledningsförordningen). Sådana myndigheter lämnar därmed redan uppgifter om energianvändning.

Enligt energieffektivitetsdirektivet behöver uppgifter om energianvändningen i mobilitetstjänster, som till exempel taxiresor eller resor med myndighetens egna eller leasade fordon, särredovisas vid rapporteringen

av hur medlemsstaten uppnår direktivets krav. De statliga myndigheterna bör därmed vara skyldiga att särredovisa energianvändningen i sådana mobilitetstjänster.

Ovan i detta avsnitt bedöms det att Sverige inte räknar med energianvändningen i kollektivtrafik vid rapportering enligt direktivet. Uppgifter om statliga myndigheters energianvändning i kollektivtrafik bör därför inte omfattas av skyldigheten.

Enligt miljöledningsförordningen behöver domstolarna inte redovisa uppgifter om energianvändning till Naturvårdsverket. Även domstolarna omfattas dock av uttrycket offentliga organ och deras energianvändning ska därmed ingå i rapportering enligt direktivet. Även domstolarna bör därmed vara skyldiga att redovisa uppgifter om årlig energianvändning.

För att förenkla insamling av statistik bör Naturvårdsverket lämna vidare uppgifter om årlig energianvändning till Energimyndigheten.

De flesta statliga myndigheter är skyldiga att ha ett energiledningssystem. Vissa mindre myndigheter och riksdagens myndigheter omfattas dock inte av miljöledningsförordningen. Deras energianvändning är försumbar sett till den totala energianvändningen i offentlig sektor. Även om de myndigheterna också omfattas av uttrycket offentliga organ, bedöms detta därför inte påverka Sveriges rapportering enligt direktivet. Inte heller Försvarsmakten omfattas av miljöledningsförordningen. Som framgår ovan bör dock energianvändningen i myndighetens verksamhet undantas när Sverige rapporterar energianvändningen i offentlig sektor.

Även energianvändningen i offentliga organ som finansieras och administreras av en statlig myndighet omfattas av direktivets krav och ska rapporteras. Så som uttrycket är definierat i direktivet bör det dock finnas få statliga bolag som omfattas av definitionen. Det behöver därför inte införas någon skyldighet för statliga myndigheter att lämna uppgifter om energianvändningen i offentliga organ som finansieras och administreras av dem.

För kommuner och regioner finns det för närvarande inte någon skyldighet att lämna uppgifter om energianvändning, som motsvarar den som gäller för statliga myndigheter enligt miljöledningsförordningen. Kommuner och regioner lämnar uppgifter till den officiella statistiken, men de uppgifterna går inte att rakt av använda för rapportering enligt direktivet. Det bör därför införas en skyldighet för kommuner och regioner att lämna uppgifter om energianvändningen i verksamheter som bedrivs av offentliga organ till den myndighet som regeringen bestämmer. Det rör sig om uppgifter som ska användas för att sammanställa energianvändningen i offentlig sektor i Sverige och det finns inte någon koppling till hur kommunen bedriver sin verksamhet. En sådan uppgiftsskyldighet utgör inte en inskränkning i den kommunala självstyrelsen.

Energimyndigheten ansvarar enligt myndighetens instruktion för den årliga uppföljningen av offentliga organs slutliga energianvändning. Uppgifterna bör därför rapporteras till Energimyndigheten.

För att Sverige ska kunna rapportera uppgifter om energianvändningen i kommuner och regioner kan det behövas ytterligare föreskrifter om att till exempel vissa uppgifter om energianvändningen ska särredovisas. Det kan även behövas föreskrifter om att viss energianvändning inte ska redovisas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, Energimyndigheten, bör därför få meddela ytterligare föreskrifter om

skyldigheten att lämna uppgifter och föreskrifter om undantag från skyldigheten. Energianvändningen i kollektivtrafiken bör inte rapporteras, eftersom den ska undantas när Sverige rapporterar uppgifter.

4.8 Föreläggande och överklagande

Förslag

En kommun ska få förelägga den som är skyldig att lämna uppgifter för kommunens energiplanering att göra det. Ett föreläggande ska få förenas med vite.

Den myndighet som regeringen bestämmer, Energimyndigheten, ska få förelägga en kommun som inte lämnar in en fullständig aktuell energiplan att göra det. Myndigheten ska även få förelägga en kommun eller region som inte lämnar uppgifter om energianvändning att göra det. En kommun ska i övrigt inte längre vara skyldig att lämna uppgifter till Energimyndigheten om kommunens energiplanering och Energimyndigheten ska inte kunna förelägga kommuner att lämna sådana uppgifter.

En kommuns beslut om föreläggande och Energimyndighetens beslut om föreläggande ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Skälen för förslaget

En kommun bör kunna förelägga den som är uppgiftsskyldig att lämna uppgifter

Enligt den hittillsvarande lagen om kommunal energiplanering får länsstyrelsen vid vite kalla den som är uppgiftsskyldig till överläggning med kommunen, om kommunen begär det. Det finns inga skäl för att det ska vara länsstyrelsen som förelägger den som är uppgiftsskyldig att lämna uppgifter som behövs för kommunens energiplanering. Det bör i stället vara kommunen som ges möjlighet att förelägga den som är uppgiftsskyldig att lämna uppgifter. Ett föreläggande bör få förenas med vite.

Energimyndigheten bör kunna förelägga kommuner och regioner att vidta vissa åtgärder

Det finns ingen myndighet som utövar tillsyn över att kommuner följer reglerna om energiplanering. Energimyndigheten har till exempel inte möjlighet att förelägga en kommun att anta en energiplan. En kommun är däremot skyldig att på Energimyndighetens begäran lämna uppgifter till myndigheten om hur kommunen uppfyller kraven i lagen. Det finns detaljerade regler om vilka uppgifter myndigheten får begära in. Syftet med reglerna är dock inte att säkerställa att kommunerna följer lagen utan att ge Energimyndigheten möjlighet att inhämta uppgifter av väsentlig betydelse för statlig central eller regional planering. Bestämmelserna framstår som ålderdomliga och har spelat ut sin roll. De bör därför inte föras över till den nya lagen och förordningen.

I avsnitt 4.4 föreslås att alla kommuner ska publicera energiplanen på kommunens webbplats och att vissa kommuner ska lämna in energiplanen till myndigheten. Energimyndigheten kommer därmed att ha tillgång till planerna.

En inskränkning i den kommunala självstyrelsen bör inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till syftet med inskränkningen. Det innebär att det ska göras en proportionalitetsprövning. Inom ramen för den prövningen ska det bland annat bedömas vilka möjligheter det finns att vidta åtgärder som är mindre ingripande för det kommunala självbestämmandet än de åtgärder som föreslagits. Frågan om en statlig myndighet ska få förelägga en kommun att vidta planeringsåtgärder behöver därför övervägas noggrant.

I avsnitt 4.7 föreslås att kommuner och regioner ska vara skyldiga att rapportera information om energianvändning till Energimyndigheten, för att Sverige ska kunna rapportera uppgifter enligt energieffektivitets-direktivet.

I avsnitt 4.4 föreslås att vissa kommuner ska lämna in en energiplan med en värme- och kylaplan som uppfyller vissa krav till Energimyndigheten. Kravet utgör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Även om det får antas att kommuner uppfyller de krav som ställs på dem bör det, för att Sverige ska kunna säkerställa och visa att skyldigheterna i energieffektivitetsdirektivet följs, finnas en möjlighet för Energi-myndigheten att förelägga en kommun som inte lämnat in en aktuell värme- och kylaplan att göra det.

Den myndighet som regeringen bestämmer, Energimyndigheten, bör därför få förelägga en kommun eller region som inte lämnar uppgifter om energianvändning att göra det och förelägga en kommun som inte lämnar in en fullständig aktuell energiplan att göra det. Möjligheten för Energimyndigheten att förelägga kommuner och regioner kommer att behöva tillämpas i begränsad omfattning. Energimyndigheten bör tillämpa bestämmelserna med försiktighet och i första hand framföra sina krav på åtgärder genom påpekanden. Påverkan på den kommunala självstyrelsen bedöms därför bli liten. Syftet kan inte uppnås på ett för det kommunala självbestämmandet mindre ingripande sätt än det som föreslås.

Överklagande

En kommuns beslut om att förelägga den som är uppgiftsskyldig att lämna uppgifter bör kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Enligt den hittillsvarande förordningen om kommunal energiplanering överklagas Energimyndighetens beslut om att förelägga en kommun till regeringen. Det finns inte något behov av politiska avvägningar eller andra motsvarande skäl för att behålla den ordningen. Sådana beslut bör i stället överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd bör krävas vid överklagande till kammarrätten.

4.9 Kommuners deltagande i planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändare

Förslag

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om hur kommuner ska delta i statliga myndigheters arbete med planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändares elförsörjning.

Skälen för förslaget

I förordningen (2011:931) om planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändare (styrelsförordningen) finns det bestämmelser om planering och framtagande av underlag för att styra el till samhällsviktiga elanvändare i en situation där överföring av el måste begränsas eller avbrytas.

Med stöd av förordningen har Energimyndigheten tillsammans med Myndigheten för civilt försvar och Affärsverket svenska kraftnät tagit fram en metod för att samhällsviktiga elanvändare ska kunna identifieras och prioriteras. Metoden kallas för styrel. Länsstyrelserna och andra statliga myndigheter, kommuner, elnätsföretag och privata aktörer samarbetar för att prioritera vad som räknas som prioriterade samhällsviktiga verksamheter.

Enligt nuvarande regler är det frivilligt för kommuner att medverka i planeringen. Energimyndigheten har gjort en framställning om att det bör vara obligatoriskt för kommuner att medverka i planeringen och att en sådan skyldighet bör införas i lagen om kommunal energiplanering (KN2026/00351).

Det är avgörande att alla kommuner deltar i planeringsarbetet för att få en heltäckande styrelsplanering och därmed ett starkare totalförsvar. I dag är det ett stort antal kommuner som inte deltar, vilket innebär att en stor del av den lokala kännedomen faller bort och att viktiga samhällsfunktioner inte blir prioriterade enligt styrel. För att styrelsplaneringen ska få den effekt och samhällsnytta som planeringen syftar till är det viktigt att kommunerna medverkar i arbetet. Det bör också vara en viktig del av kommunens energiplanering för att främja en trygg energiförsörjning (se avsnitt 4.2). Bestämmelser om att kommuner ska delta i styrelplaneringen bör finnas på lägre normnivå än lag, tillsammans med övriga föreskrifter som reglerar planeringen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför få meddela föreskrifter om hur kommuner ska delta i statliga myndigheters arbete med planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändares elförsörjning.

Energimyndigheten har även hemställt om ändringar av styrelsförordningen. I samband med beredningen av myndighetens förslag i den delen kommer det även att tas fram förslag om vilka krav som ska ställas på kommuner.

Utredningen om kommuners och regioners beredskap har i betänkandet Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65) föreslagit en ny lag om kommuners och regioners grund-

läggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap. Enligt utredningens förslag ska kommuner och regioner bland annat vara skyldiga att ha en planering om förmågan att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa. Utredningens förslag, som bereds i Regeringskansliet, överlappar delvis med den skyldighet som det föreslagna bemyndigandet avser. Även om utredningens förslag genomförs finns det dock ett behov av ett bemyndigande som avser kommunens deltagande i styrelsplaneringen.

4.10 Energieffektivisering i den offentliga sektorns byggnader

Bedömning

Det behövs inga ytterligare åtgärder för att Sverige ska uppfylla de krav som ställs i energieffektivitetsdirektivet på att medlemsstaterna ska nå en viss energibesparing genom renovering av byggnader som ägs av offentliga organ.

Skälen för bedömningen

Energianvändning i den offentliga sektorns byggnader

Enligt energieffektivitetsdirektivet ska medlemsstaterna se till att minst 3 procent av den totala golvytan i uppvärmda eller kylda byggnader som ägs av offentliga organ renoveras varje år, så att byggnaden åtminstone uppfyller kraven på energiprestanda för s.k. nära-nollenergibyggnader eller nollutsläppsbyggnader (artikel 6.1). Medlemsstaterna får välja att använda en alternativ metod med andra åtgärder för att nå samma energibesparing som skulle nås genom att årligen renovera 3 procent av den totala golvytan. Regeringen har anmält till Europeiska kommissionen att Sverige avser att använda den alternativa metoden för att uppfylla direktivet.

Nära-nollenergibyggnader och nollutsläppsbyggnader

Bestämmelser om vad som krävs för att en byggnad ska vara en nära-nollenergibyggnad eller nollutsläppsbyggnad finns i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1275 av den 24 april 2024 om byggnaders energiprestanda (direktivet om byggnaders energiprestanda). Direktivet är en omarbetning av ett tidigare direktiv och genomförs i huvudsak genom plan- och bygglagen, plan- och byggförordningen (2011:338) och Boverkets byggregler (BBR). De närmare kriterierna för vad som utgör en nära-nollenergibyggnad finns i BBR.

I de flesta medlemsstater ställs lägre krav på energieffektivitet för att en befintlig byggnad som renoveras ska anses vara en nära-nollenergibyggnad, jämfört med vad som krävs för att en ny byggnad ska nå upp till den nivån. Föreskrifterna i BBR gäller däremot bara vid uppförandet av nya byggnader. Vid renovering av en befintlig byggnad är det därmed sällan som byggnaden når upp till kraven på energiprestanda

för en nära-nollenergibyggnad. Artikel 6 i energieffektivitetsdirektivet innebär därmed i nuläget särskilt höga krav för Sverige jämfört med andra medlemsstater. I samband med genomförandet av det omarbetade direktivet om byggnaders energiprestanda har Boverket föreslagit nya föreskrifter för energihushållning i byggnader. Förslaget omfattar särskilda nivåer för befintliga byggnader när det kommer till nivåerna för nära-nollenergibyggnader och nollutsläppsbyggnader.

Boverket har redovisat en förteckning över uppvärmda och kylda byggnader som ägs av offentliga organ

Enligt energieffektivitetsdirektivet ska medlemsstaterna ta fram en förteckning över uppvärmda eller kylda byggnader som ägs och används av offentliga organ och som har en total användbar golvyta på mer än 250 kvadratmeter. Boverket har redovisat en sådan förteckning (KN2024/02516). Enligt Boverkets regleringsbrev för 2026 ska myndigheten redovisa hur myndigheten har arbetat med att uppdatera förteckningen och tillgängliggöra den för allmänheten.

Uppgifter om energianvändning i byggnader som ägs av offentliga organ bör redovisas i energideklarationsregistret

För att det ska vara möjligt att beräkna om Sverige uppfyller energieffektivitetsdirektivets krav på energibesparing vid renovering behövs det uppgifter om energianvändningen i uppvärmda eller kylda byggnader som ägs av offentliga organ.

Uppgifter om byggnaders energiprestanda finns i Boverkets energideklarationsregister, som förkortas Gripen. Uppgifterna kommer från de energideklarationer som görs vart tionde år. Uppgifter från energideklarationsregistret kan användas för att uppskatta den energibesparing som följer av en renovering genom att jämföra rapporterad nivå på energiprestanda mellan två efterföljande energideklarationer för samma byggnad. Enligt Boverkets regleringsbrev för 2026 ska myndigheten redovisa hur myndigheten har arbetat med att utveckla registret för att inbegripa möjligheten att ange om en byggnad ägs av en enhet som ingår i definitionen offentliga organ.

Sverige förväntas uppfylla kravet på energibesparing genom de åtgärder som vidtas för att genomföra direktivet om byggnaders energiprestanda

Direktivet om byggnaders energiprestanda innehåller flera olika krav på minskad energianvändning i byggnader, som tillsammans kommer att leda till energieffektivisering även i den offentliga sektorns byggnader. Direktivet genomförs genom bland annat ändringar i plan- och bygglagen och lagen om energideklaration för byggnader (prop. 2025/26:159). De åtgärder som vidtas för att genomföra direktivet bedöms i nuläget innebära att Sverige även når energieffektivitetsdirektivets krav på energibesparing vid renovering av den offentliga sektorns byggnader. Energianvändningen bör dock följas kontinuerligt för att tidigt fånga upp om det krävs ytterligare åtgärder för att uppfylla kravet.

Medlemsstater som använder den alternativa metoden ska se till att s.k. renoveringspass används för vissa byggnader som ägs av offentliga organ. Enligt direktivet för byggnaders energiprestanda ska det införas ett system

för sådana renoveringspass, som ska vara en individuell plan för att omvandla en byggnad till en nollutsläppsbyggnad i god tid före 2050. I det svenska genomförandet av direktivet kallas renoveringspass för energi-renoveringsplaner. Den som äger en byggnad får låta upprätta en sådan plan för byggnaden (7 a § lagen om energideklaration för byggnader). Genom den paragrafen och föreskrifter som meddelas i anslutning till paragrafen kommer även energieffektivitetsdirektivets krav på renoveringspass att genomföras i svensk rätt.

5 Principen om energieffektivitet först

5.1 Större investeringar och författningsreglerade planer

Förslag

Innan kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter tar beslut om större investeringar och författningsreglerade planer ska de analysera olika alternativ för att uppnå syftet med investeringen eller den författningsreglerade planen. De olika alternativen ska bedömas i fråga om energieffektivitet.

En analys ska inte behöva göras om det har gjorts en strategisk miljöbedömning av en plan eller en specifik miljöbedömning av en investering eller om en annan lag eller förordning innehåller en skyldighet att bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet. En analys behöver inte heller göras om en statlig förvaltningsmyndighet beslutar om en investering eller en författningsreglerad plan som avser säkerhetskänslig verksamhet eller görs för totalförsvars- eller krisberedskapsändamål.

Större investeringar och författningsreglerade planer ska vara sådana investeringar och planer som uppgår till 100 000 000 euro, eller 175 000 000 euro om det är ett transportinfrastrukturprojekt. Den myndighet som regeringen bestämmer – Energimyndigheten – ska få meddela ytterligare föreskrifter om hur värdet ska beräknas.

En kommun, region eller statlig förvaltningsmyndighet ska på begäran av Energimyndigheten lämna uppgifter om hur den uppfyller kraven att beakta principen om energieffektivitet först.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer – Energimyndigheten – får meddela föreskrifter om hur kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter ska bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet.

Det ska förklaras vad som avses med energieffektivitet först.

Skälen för förslaget

Vid större investeringar och författningsreglerade planer ska principen om energieffektivitet först beaktas

Vid beslut om större investeringar, planer och policys till ett värde av mer än 100 000 000 euro vardera, eller 175 000 000 euro för transportinfrastrukturprojekt, som rör energisektorn och andra sektorer som påverkar energianvändningen och energieffektiviteten ska principen om energieffektivitet först beaktas (artikel 3.1 i energieffektivitetsdirektivet). Policybeslut behandlas i avsnitt 5.2.

Med energieffektivitet först avses att inom energiplanering, i politiska beslut och i investeringsbeslut ta största möjliga hänsyn till alternativa kostnadseffektiva energieffektivitetsåtgärder till förmån för effektivare energiefterfrågan och energiförsörjning samtidigt som målen för de respektive besluten fortfarande uppnås. Det ska framför allt göras med hjälp av kostnadseffektiva energibesparingar i slutanvändningsledet, initiativ till efterfrågeflexibilitet samt effektivare omvandling, överföring och distribution av energi (artikel 2.2 i energieffektivitetsdirektivet och artikel 2.18 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1999 av den 11 december 2018 om styrningen av energiunionen och av klimatåtgärder samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 663/2009 och (EG) nr 715/2009, Europaparlamentets och rådets direktiv 94/22/EG, 98/70/EG, 2009/31/EG, 2009/73/EG, 2010/31/EU, 2012/27/EU och 2013/30/EU samt rådets direktiv 2009/119/EG och (EU) 2015/652 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 525/2013, den s.k. styrningsförordningen). Det finns inget krav i energieffektivitetsdirektivet på att det mest energieffektiva alternativet måste väljas när en investering, plan eller policy beslutas, utan kravet innebär att olika energieffektivitetslösningar ska bedömas.

Skyldigheten att beakta principen om energieffektivitet först bör bara gälla större investeringar och författningsreglerade planer och bör därför endast gälla sådana investeringar och planer som uppgår till 100 000 000 euro, eller 175 000 000 euro om det är ett transportinfrastrukturprojekt. Beloppsgränsen för när principen om energieffektivitet först ska bedömas kan komma att justeras (jfr. artikel 3.2). I kommissionens rekommendation för artikel 3 finns det närmare riktlinjer för hur beloppsgränsen bör räknas ut, bland annat för investeringar som görs under flera år. Eftersom det är fråga om detaljerade föreskrifter som kan komma att justeras bör regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om beloppsgränserna. Beloppsgränserna bör anges i förordningen om energiplanering i kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter och Energimyndigheten bör få meddela ytterligare föreskrifter om hur beloppen ska beräknas.

Varken i energieffektivitetsdirektivet eller kommissionens rekommendation för artikel 3 görs någon uttrycklig avgränsning mellan beslut om större investeringar och planer, se kommissionens rekommendation (EU) 2024/2143 av den 29 juli 2024 om riktlinjer för tolkningen av artikel 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 vad gäller

principen om energieffektivitet först (kommissionens rekommendation för artikel 3). I kommissionens rekommendation för artikel 3 finns dock vägledande förklaringar för de olika uttrycken. Enligt dessa är planeringsbeslut strategiska val på hög nivå när det gäller energisektorn och andra sektorer som påverkar energianvändningen och energieffektiviteten. Planeringsbeslut bör därför avgränsas till planer som är reglerade i en författning. Exempel på sådana planer är detaljplaner som regleras i plan- och bygglagen och den nationella planen för transportinfrastruktur som Trafikverket ska upprätta enligt förordningen (2009:236) om en nationell plan för transportinfrastruktur. Ett investeringsbeslut är ett konkret projekt med tilldelade resurser (kommissionens rekommendation för artikel 3).

Principen om energieffektivitet först beaktas vid miljöbedömningar enligt miljöbalken

Miljöbalken utgör en viktig rättslig grund som verksamhetsutövare måste förhålla sig till i samband med planering och genomförande av investeringar.

Av de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken följer bland annat att verksamheter ska bedrivas så att energi används så effektivt som möjligt och förbrukningen minimeras (2 kap. 5 § miljöbalken). Kravet gäller både omvandling av energi och energiförbrukning. Kraven gäller oavsett om verksamhetsutövaren är en privat eller offentlig aktör och det finns inte någon beloppsgräns för när skyldigheten inträder. Det förekommer att det finns ytterligare krav om hushållning med energi i sektorslagstiftning.

Vid sidan av de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken finns det i miljöbalken krav på identifiering, beskrivning och bedömning av miljöeffekter vid planering av och beslut om författningsreglerade planer (strategiska miljöbedömningar) och verksamheter och åtgärder (specifika miljöbedömningar). Syftet med en miljöbedömning är att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande så att en hållbar utveckling främjas.

När en investering görs som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska som utgångspunkt en strategisk miljöbedömning göras. Investeringar som uppgår till mer än 100 000 000 euro har som regel en betydande miljöpåverkan. Inom ramen för en strategisk miljöbedömning ska en miljökonsekvensbeskrivning tas fram. En miljökonsekvensbeskrivning ska bland annat innefatta åtgärder som planeras för att avhjälpa negativa miljöeffekter (6 kap. 35 § 5 miljöbalken). Med miljöeffekt avses direkta eller indirekta effekter på bland annat hushållningen med mark, vatten, den fysiska miljön, material, råvaror och energi (6 kap. 2 § 4 och 5 miljöbalken). Miljökonsekvensbeskrivningen ska också innehålla vad som utmärker verksamheten eller åtgärden i fråga om energibehov, energianvändning och arten och mängden av de material och naturtillgångar som används (16 § miljöbedömningsförordningen). Dessutom ska rimliga alternativ redovisas, inklusive sådana som är mer energieffektiva (17 § 3 miljöbedömningsförordningen).

En myndighet eller kommun som upprättar eller ändrar en plan eller ett program som krävs i lag eller annan författning ska göra en strategisk miljöbedömning, om genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan (6 kap. 5 §

miljöbalken). Det finns vissa typer av planer som alltid kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, om de anger förutsättningarna för att bedriva vissa verksamheter eller vidta vissa åtgärder. Exempel på sådana planer är översikts- och regionplaner enligt plan- och bygglagen, länsplaner enligt förordningen (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur och andra planer eller program som avser jord- eller skogsbruk, fiske, energi, industri, transporter, regional utveckling, avfallshantering, vattenförvaltning, telekommunikationer, turism, fysisk planering eller markanvändning (2 § 2 miljöbedömningsförordningen).

En strategisk miljöbedömning ska bland annat innehålla en bedömning av de betydande miljöeffekter som genomförandet av planen eller programmet kan antas medföra och uppgifter om de åtgärder som planeras för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa betydande negativa miljöeffekter (6 kap. 11 § miljöbalken). Den strategiska miljöbedömningen ska också innehålla en sammanfattning av vilka skäl som ligger bakom gjorda val av olika alternativ.

Innan större investeringar och författningsreglerade planer görs ska alltså olika alternativ för att uppnå en så god energieffektivitet som möjligt beaktas. Ordet energieffektivitetslösningar förekommer inte i miljöbalken men kraven i balken innebär att principen om energieffektivitet först ska beaktas, om investeringen eller den författningsreglerade planer kan antas ha en betydande miljöpåverkan.

Hur principen om energieffektivitet först ska beaktas om en offentlig aktör inte behöver göra en miljöbedömning

I de fall en större investering eller författningsreglerad plan inte har en betydande miljöpåverkan behöver aktören som utgångspunkt inte göra någon miljöbedömning. För de fallen bör det införas ett krav för kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter att beakta principen om energieffektivitet först. Kommunen, regionen eller den statliga förvaltningsmyndigheten som beslutar om den författningsreglerade planen eller investeringen bör då analysera olika alternativ för att uppnå syftet med investeringen eller den författningsreglerade planen och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet. Vägledning om tillämpningen av principen finns bland annat i kommissionens rekommendation (EU) 2024/2143 av den 29 juli 2024 om riktlinjer för tolkningen av artikel 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 vad gäller principen om energieffektivitet först.

Kravet bör dock inte gälla om kommunen, regionen eller den statliga förvaltningsmyndigheten ska bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet enligt någon annan lag eller förordning när investeringen eller planen ska göras eller tas fram. Exempel på en sådan situation är kommande författningsändringar som kommer att göras för att genomföra energieffektivitetsdirektivets regler om hur principen om energieffektivitet först ska beaktas vid omvandling, överföring och distribution av energi (artikel 27).

I fråga om när principen om energieffektivitet först ska tillämpas bör hänsyn tas till att EU ska respektera medlemsstaternas väsentliga statliga funktioner, särskilt funktioner vars syfte är att hävda deras territoriella

integritet, upprätthålla lag och ordning och skydda den nationella säkerheten (jfr artikel 4.2 i fördraget om Europeiska unionen, FEU). Medlemsstaterna har inte heller på ett övergripande plan tilldelat EU befogenheter på området nationell säkerhet (artiklarna 4.1 och 5 FEU). Dessutom är medlemsstaterna inte skyldiga att lämna information vars avslöjande strider mot deras väsentliga säkerhetsintressen (artikel 346.1 a i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt). Det bör därför inte krävas att principen om energieffektivitet först ska tillämpas om investeringen eller den författningsreglerade planen avser säkerhetskänslig verksamhet eller görs för totalförsvars- eller krisberedskapsändamål.

Eftersom kravet för kommuner och regioner att beakta principen om energieffektivitet först innebär ett åläggande för kommuner och regioner ska kravet enligt 8 kap. 2 § 3 regeringsformen regleras i lag. Kravet innebär en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Som redogjorts för tidigare beaktar kommuner och regioner redan principen om energieffektivitet först i de fall en miljöbedömning krävs för investeringen eller den författningsreglerade planen. Kravet bedöms därför påverka kommuner och regioner i begränsad omfattning. För att genomföra kraven i energieffektivitetsdirektivet är det inte möjligt att vidta åtgärder som är mindre ingripande för den kommunala självstyrelsen än de åtgärder som förslås. Kravet för statliga förvaltningsmyndigheter att beakta principen bör regleras i förordning.

En förklaring av vad som avses med energieffektivitet först bör införas i lagen. Uttrycket i lagen bör ha samma betydelse som i energieffektivitetsdirektivet.

Föreskrifter om hur olika alternativ ska bedömas i fråga om energieffektivitet bör regleras på lägre normnivå än lag. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör få meddela föreskrifter om hur bedömningen ska göras. Energimyndigheten bör få meddela sådana föreskrifter.

Hur principen om energieffektivitet först beaktas om en privat aktör inte behöver göra en miljöbedömning

Av kommissionens rekommendation för artikel 3 framgår det att privata aktörer som tar beslut om större investeringar bör styras av särskilda politiska incitament för att uppmuntra antagandet av kostnadseffektiva energieffektivitetslösningar, i stället för att införa principen om energieffektivitet först genom obligatoriska bedömningar. I Sverige finns ett flertal styrmedel som direkt eller indirekt påverkar energieffektivitetslösningar när privata aktörer gör större investeringar. Dessa inkluderar sektorsövergripande styrmedel som exempelvis energiskatten som regleras i lagen (1994:1776) om skatt på energi och syftar till att hushålla med energi generellt och lagen (2014:266) om energikartläggning i stora företag som syftar till att främja en ökad energieffektivisering. I statens budget för 2026 ingår även medel till investeringar som bidrar till en mer flexibel effekt- och energianvändning hos större elanvändare (prop. 2025/26:1 utg.omr. 21 anslag 1:5, bet. 2025/26:NU3, rskr. 2025/26:117).

Det finns alltså flera olika styrmedel som påverkar privata aktörer att beakta energieffektivitetslösningar vid större investeringsbeslut. Mot bakgrund av detta bör det inte införas något krav för privata aktörer att beakta principen om energieffektivitet först i de enstaka fall en specifik miljöbedömning inte behöver göras för investeringen.

De författningsreglerade planer som privata aktörer tar fram i Sverige och som är relevanta för principen om energieffektivitet först är de nät-utvecklingsplaner som systemansvariga för distributionssystemtar fram. Genomförandeåtgärder för dessa planer kommer föreslås inom ramen för genomförandet av artikel 27 i energieffektivitetsdirektivet. I detta ärende föreslås det därför inte några genomförandeåtgärder för privata aktörer som tar fram författningsreglerade planer.

Tillsyn

Medlemsstaterna ska säkerställa att behöriga myndigheter övervakar tillämpningen av principen om energieffektivitet först i de fall då policy-, planerings- och investeringsbeslut omfattas av krav på godkännande och övervakning (artikel 3.4 i energieffektivitetsdirektivet).

För att det ska vara möjligt för en tillsynsmyndighet att följa upp hur kravet att beakta principen om energieffektivitet först vid beslut om större investeringar och författningsreglerade planer tillämpas bör kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter vara skyldiga att lämna uppgifter till Energimyndigheten om hur de följer kraven att beakta principen. Det bör inte införas någon obligatorisk uppgiftsskyldighet, utan Energimyndigheten bör i stället ges rätt att begära in uppgifterna. Om en kommun, region eller statlig förvaltningsmyndighet har gjort en strategisk eller specifik miljöbedömning i enlighet med 6 kap. miljöbalken och föreskrifter som har meddelats med stöd av det kapitlet, bör det räcka att den ges in till Energimyndigheten.

5.2 Policybeslut

Förslag

Energimyndigheten ska främja att olika energieffektivitetslösningar beaktas av offentliga aktörer när de tar beslut som påverkar energianvändning och energieffektivitet.

Skälen för förslaget

Policybeslut fattas av politiska församlingar eller av myndigheter som det har delegerats beslutanderätt till på nationell, regional eller kommunal nivå och som har en betydande inverkan på energianvändning. Policybeslut omfattar alltså inte beslut som fattas av privata aktörer (kommissionens rekommendation för artikel 3).

För att policybeslut ska avgränsas mot planeringsbeslut är det rimligt att policybeslut avgränsas till frågor på nationell nivå. I Sverige ansvarar Energimyndigheten för att främja en trygg energiförsörjning. Vidare ska Energimyndigheten verka för en samhällsekonomiskt effektiv energi-

försörjning och en energianvändning som förenar försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet, se 1 och 2 §§ förordningen (2025:784) med instruktion för Statens energimyndighet.

Eftersom Energimyndigheten har det nationella ansvaret för de övergripande frågorna om energiförsörjning och energianvändning, bör Energimyndigheten också ansvara för att främja att principen om energieffektivitet först beaktas av offentliga aktörer vid beslut som påverkar energianvändning och energieffektivitet. Genom att Energimyndigheten får detta ansvar säkerställs att principen om energieffektivitet först beaktas vid policybeslut.

5.3 Kostnads-nyttoanalyser, energifattigdom och tillsyn

Förslag

Energimyndigheten ska främja användning av kostnads-nyttometoder och göra sådana tillgängliga för allmänheten och främja energieffektivitetsåtgärder som minskar energifattigdom.

Energimyndigheten ska bevaka hur principen om energieffektivitet först påverkar energianvändning, energieffektivitet och energisystem.

Skälen för förslaget

Kostnads-nyttoanalyser

Medlemsstaterna ska främja och, i de fall kostnads-nyttoanalyser krävs, säkerställa att kostnad-nyttometoder tillämpas och görs tillgängliga för allmänheten (artikel 3.5 a i energieffektivitetsdirektivet). De föreslagna genomförandeåtgärderna innehåller inte krav på att kostnads-nyttometoder måste beaktas. Kostnads-nyttometoder kan dock vara till nytta för aktörer när de bedömer olika energieffektivitetslösningar. Energimyndigheten bör därför främja användning av kostnads-nyttometoder och göra sådana tillgängliga för allmänheten.

Energifattigdom

När medlemsstaterna tillämpar principen om energieffektivitet först ska de ta itu med konsekvenserna för energifattigdom (artikel 3.5 b i energieffektivitetsdirektivet). Ökade energieffektivitetsåtgärder leder som utgångspunkt till fördelar för de som är drabbade av energifattigdom. För att främja att principens tillämpning får sådana konsekvenser bör Energimyndigheten främja energieffektivitetsåtgärder som minskar energifattigdom.

Övervakning av principens påverkan på energieffektivitet

Medlemsstaterna ska utse någon som är ansvarig för att övervaka tillämpningen av principen om energieffektivitet först och den påverkan som regelverk, planerings- och policybeslut och större investeringsbeslut

har på energianvändning, energieffektivitet och energisystem (artikel 3.5 c i energieffektivitetsdirektivet). Energimyndigheten bör därför också bevaka hur principen om energieffektivitet först påverkar energianvändning, energieffektivitet och energisystem.

6 Krav på energieffektivitetsprestanda i upphandling av vissa varor, tjänster och byggnader

6.1 En ny lag om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader

Förslag

Det ska införas en ny lag om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader och en ny förordning som ansluter till den nya lagen. Förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader ska upphävas.

Skälen för förslaget

Medlemsstaterna ska på flera olika sätt främja energieffektivisering i offentlig sektor genom att ställa krav på upphandlingsområdet (artikel 7 i energieffektivitetsdirektivet). De olika kraven behandlas i avsnitten 6.2–6.6. Syftet med bestämmelserna är att offentlig sektor ska gå före i arbetet med energieffektivisering.

I det ursprungliga energieffektivitetsdirektivet finns delvis motsvarande bestämmelser. De innebär bl.a. att statliga myndigheter i vissa fall ska köpa varor, tjänster och byggnader med hög energieffektivitetsprestanda och hyra byggnader och lokaler med hög energieffektivitetsprestanda. Det är bara vissa varor och tjänster som omfattas av skyldigheten. Det ursprungliga direktivet har i den delen genomförts genom förordningen (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader, som gäller för Regeringskansliet, domstolarna och de myndigheter som anges i bilaga 2 till miljöledningsförordningen.

I det omarbetade energieffektivitetsdirektivet gäller skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och de nya bestämmelser som tillkommit inte bara statliga myndigheter, utan alla upphandlande myndigheter och upphandlande enheter. Uttrycket upphandlande myndigheter och enheter omfattar i huvudsak statliga myndigheter, regioner, kommuner och vissa företag. Föreskrifter om skyldigheter för regioner, kommuner och enskilda ska meddelas genom lag men det är möjligt för riksdagen att bemyndiga regeringen att meddela sådana föreskrifter, se 8 kap. 2 och 3 §§ regeringsformen. Det bör därför införas en ny lag, lagen om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. Förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster

och byggnader bör upphävas och ersättas av en ny förordning som ansluter till den nya lagen.

6.2 Krav på energieffektivitetsprestanda vid inköp av varor, tjänster och byggnader

Förslag

Regeringen ska få meddela föreskrifter om att upphandlande myndigheter och enheter endast får köpa varor, tjänster, byggnader och byggentreprenader med hög energieffektivitetsprestanda och hyra byggnader och lokaler med hög energieffektivitetsprestanda, när de ingår offentliga kontrakt och koncessioner. Regeringen ska även få meddela föreskrifter om vilken energieffektivitetsprestanda som ska uppnås och hur det ska visas att energieffektivitetsprestandan är uppnådd.

Det ska förklaras vad som avses med ett offentligt kontrakt. Ord och uttryck ska i övrigt ha samma betydelse som i lagen om offentlig upphandling, lagen om upphandling inom försörjningssektorerna och lagen om upphandling av koncessioner.

Skälen för förslaget

Betydelsen av uttrycken upphandlande myndigheter och upphandlande enheter i lagarna på upphandlingsområdet

Kraven i energieffektivitetsdirektivet om att offentlig sektor ska köpa varor, tjänster och byggnader med hög energieffektivitetsprestanda och hyra byggnader och lokaler med hög energieffektivitetsprestanda har utökats från att endast gälla för statliga myndigheter till att gälla för alla upphandlande myndigheter och upphandlande enheter.

Med upphandlande myndigheter och upphandlande enheter avses enligt energieffektivitetsdirektivet detsamma som i EU:s centrala direktiv på upphandlingsområdet. Upphandlingsdirektiven genomförs i svensk rätt genom lagen (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU), lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna (LUF) och lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner (LUK). I fortsättningen kallas de tre lagarna samlat för de centrala lagarna på upphandlingsområdet.

LOU gäller för all offentlig upphandling av varor, tjänster och byggentreprenader som inte omfattas av någon annan lag på upphandlingsområdet eller av något specifikt undantag. De som tillämpar LOU kallas upphandlande myndigheter. Med upphandlande myndighet avses en statlig eller kommunal myndighet, en beslutande församling i en kommun eller en region eller ett offentligt styrt organ. Flertalet kommunala och en del statliga bolag är offentligt styrda organ. Även sammanslutningar av en eller flera myndigheter eller ett eller flera offentligt styrda organ är upphandlande myndigheter.

LUF gäller som huvudregel för upphandling av varor, tjänster och byggentreprenader som genomförs av aktörer som bedriver verksamhet inom försörjningssektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster. För att lagen ska vara tillämplig ska det som köps in vara kopplat till just den verksamhet som faller in under lagen. De som tillämpar LUF kallas upphandlande enheter. Upphandlande myndigheter omfattas av uttrycket upphandlande enheter. Dessutom omfattas vissa företag som är verksamma inom försörjningssektorerna och som en upphandlande myndighet har ett bestämmande inflytande över, eller som bedriver verksamhet inom försörjningssektorerna med stöd av en särskild rättighet eller ensamrätt.

LUK gäller för upphandling av byggkoncessioner och tjänstekoncessioner. Förenklat innebär en koncession att ett företag ges i uppdrag att utföra tjänster, men betalningen för tjänsten kommer inte från den som har upphandlat tjänsten utan helt eller delvis från den eller de som använder tjänsten. En tjänstekoncession kan till exempel vara drift av restaurangverksamhet i lokaler som tillhandahålls av den upphandlande organisationen. En byggkoncession kan till exempel bestå av en rätt att ta ut avgifter från användarna vid byggandet av vägar och broar. Även i LUK kallas de som tillämpar lagen för upphandlande enheter. Utöver upphandlande myndigheter omfattas företag som bedriver viss verksamhet med stöd av en särskild rättighet eller ensamrätt.

Upphandlingar på försvars- och säkerhetsområdet regleras i ett särskilt EU-direktiv, som genomförs i svensk rätt genom lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet (LUFS). Lagen tillämpas bland annat på upphandling av militär utrustning, utrustning av känslig karaktär och vissa byggentreprenader och tjänster. Definitionerna av upphandlande myndigheter och upphandlande enheter i de centrala lagarna på upphandlingsområdet omfattar även de upphandlande enheter som ska tillämpa LUFS.

Ord och uttryck i den nya lagen bör ha samma betydelse som i de centrala lagarna på upphandlingsområdet

Enligt energieffektivitetsdirektivet ska uttrycken upphandlande myndighet och upphandlande enhet ha samma betydelse som i de centrala direktiven på upphandlingsområdet. Även vissa andra ord och uttryck som används i den nya lagen och som kommer från reglerna på upphandlingsområdet, till exempel koncession, byggentreprenad och tjänstekontrakt, bör ha samma betydelse i den nya lagen som i reglerna på upphandlingsområdet. Ord och uttryck som används i den nya lagen bör därför ha samma betydelse som i de centrala lagarna på upphandlingsområdet.

Med kontrakt avses enligt lagarna på upphandlingsområdet ett skriftligt avtal med ekonomiska villkor som ingås mellan en eller flera upphandlande myndigheter eller enheter och en eller flera leverantörer, och som avser leverans av varor, tillhandahållande av tjänster eller utförande av byggentreprenad. Enligt energieffektivitetsdirektivet ska upphandlande myndigheter och enheter även ställa krav på energieffektivitetsprestanda när de köper eller hyr en byggnad eller lokal. Sådana kontrakt är undantagna från tillämpningsområdet för lagarna på upphandlingsområdet, enligt det s.k. hyresundantaget. Uttrycket offentliga kontrakt bör i den nya lagen därmed ha samma betydelse som i de centrala lagarna på

upphandlingsområdet, men med tillägget att även köp av byggnader och hyra av byggnader eller lokaler ska omfattas av definitionen.

Regeringen ska få meddela föreskrifter om att upphandlande myndigheter och enheter ska ställa krav på energieffektivitetsprestanda

Enligt energieffektivitetsdirektivet får upphandlande myndigheter och enheter, när de ingår offentliga kontrakt och koncessioner, endast köpa varor, tjänster, byggnader och byggentreprenader med hög energieffektivitetsprestanda och hyra byggnader och lokaler med hög energieffektivitetsprestanda.

Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda gäller bara vid upphandling av vissa varor, tjänster och byggnader, se avsnitt 6.3. Bestämmelserna i direktivet är detaljerade och föreskrifter som genomför direktivet kan behöva ändras, till exempel i samband med genomförandet av direktivet om byggnaders energiprestanda. Regeringen bör därför få meddela föreskrifter om att upphandlande myndigheter och enheter endast ska få köpa varor, tjänster, byggnader och byggentreprenader med hög energieffektivitetsprestanda och hyra byggnader och lokaler med hög energieffektivitetsprestanda, när de ingår offentliga kontrakt och koncessioner. Regeringen bör även få meddela föreskrifter om vilken energieffektivitetsprestanda som ska uppnås och hur det ska visas att prestandan är uppnådd.

6.3 Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda gäller vissa varor, tjänster och byggnader

Förslag

När en upphandlande myndighet eller enhet köper varor som omfattas av EU:s regler om energimärkning, däckmärkning eller ekodesign för energirelaterade produkter ska de varor som uppfyller vissa krav i dessa regler köpas. Om en upphandlande myndighet eller enhet köper varor som omfattas av EU:s kriterier för grön upphandling, ska myndigheten eller enheten sträva efter att köpa varor som uppfyller åtminstone de centrala tekniska specifikationerna i kriterierna.

När en upphandlande myndighet eller enhet upphandlar offentliga tjänstekontrakt ska den kräva att tjänsteleverantören endast köper in varor som uppfyller kraven på energieffektivitetsprestanda, om varorna är nya och ska användas för att tillhandahålla tjänsten.

När en upphandlande myndighet eller enhet köper en byggnad eller byggentreprenad eller ingår ett hyresavtal för en byggnad eller lokal, ska den köpa och hyra byggnader som uppfyller energieffektivitetskraven för en så kallad nära-nollenergibyggnad. Skyldigheten ska inte gälla om byggnaden köps för att totalrenoveras, rivas, säljas vidare eller bevaras för vissa ändamål. Att kravet är uppfyllt ska kontrolleras med den energideklaration som har upprättats för byggnaden.

Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda ska endast gälla om det är tekniskt genomförbart att ställa sådana krav. Det ska inte längre finnas någon möjlighet att göra undantag från skyldigheten med hänsyn till kostnadseffektivitet, ekonomisk genomförbarhet, hållbarhet i vidare bemärkelse eller tillräcklig konkurrens.

Skälen för förslaget

Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda gäller endast vissa varor och tjänster

Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda gäller endast vid upphandlingar av varor som omfattas av EU:s regler om energimärkning, ekodesign för energiprodukter eller däckmärkning eller som omfattas av EU:s kriterier för grön upphandling (bilaga 4 till energieffektivitetsdirektivet). Även vid upphandling av tjänster är det bara vissa tjänster som omfattas av skyldigheten. Bestämmelser som genomför direktivet i denna del kan meddelas på förordningsnivå med stöd av det bemyndigande som föreslås i avsnitt 6.2.

Varor som omfattas av EU:s energimärkningsförordning

Upphandlande myndigheter och enheter ska enligt energieffektivitetsdirektivet ställa krav på energieffektivitetsprestanda om de upphandlar varor som omfattas av energimärkningskrav enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1369 av den 4 juli 2017 om fastställande av en ram för energimärkning och om upphävande av direktiv 2010/30/EU) (EU:s energimärkningsförordning). Vilka varor som omfattas av energimärkningskrav och vilka krav som gäller för klassificering i olika energiklasser regleras genom delegerade akter som beslutas av kommissionen. Exempel på varor som omfattas av energimärkningskrav är belysning, datorer, vitvaror och värmepannor.

Varan ska uppfylla någon av de två högsta i betydande grad utnyttjade energieffektivitetsklasserna eller de högre klasser som anges i den delegerade akt som omfattar varan. Den europeiska databasen för energimärkta varor (Eprel) kan användas för att ta reda på vilka som är de högst utnyttjade energieffektivitetsklasserna.

Om ett paket av produkter helt omfattas av en delegerad akt som antagits enligt EU:s energimärkningsförordning är det enligt direktivet tillåtet för den upphandlande myndigheten eller enheten att köpa det produktpaket som uppfyller kriteriet för den högsta tillgängliga energieffektivitetsklassen, i stället för att ställa krav på varje typ av produkt i paketet. Sådana produktpaket finns bara för ett fåtal produkter.

Kraven motsvarar delvis de som i dag gäller för statliga myndigheter enligt förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. Enligt hittillsvarande reglering ska statliga myndigheter köpa de varor som uppfyller kriterierna för den högsta energieffektivitetsklassen, vilket är ett striktare krav än det som gäller enligt energieffektivitetsdirektivet. Detta krav bör upphävas och i stället bör de krav som följer av det nya energieffektivitetsdirektivet gälla.

Varor som omfattas av ekodesigndirektivet

Varor som inte omfattas av energimärkningskrav men som omfattas av en genomförandeakt enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/125/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energirelaterade varor (EU:s ekodesigndirektiv) omfattas enligt energieffektivitetsdirektivet också av skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda. Den upphandlande myndigheten eller enheten ska enligt direktivet köpa varor som uppfyller de riktvärden för energieffektivitet som anges i den genomförandeakt som gäller för varan. Ekodesigndirektivet omfattar en stor mängd varor, men vissa av dem omfattas också av energimärkningskrav.

Kraven motsvarar de som i dag gäller för statliga myndigheter enligt förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader och bör föras vidare till den nya förordningen.

Det finns även krav på ekodesign för varor i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1781 av den 13 juni 2024 om upprättande av en ram för att fastställa ekodesignkrav för hållbara produkter, om ändring av direktiv (EU) 2020/1828 och förordning (EU) 2023/1542 och om upphävande av direktiv 2009/125/EG (EU:s ekodesignförordning). Genom EU:s ekodesignförordning upphävs ekodesigndirektivet delvis, men en genomförandeakt som beslutats för en vara enligt ekodesigndirektivet kommer fortsatt att gälla fram till dess att kommissionen beslutar om en genomförandeakt för varan enligt EU-förordningen. Om kommissionen beslutar om en sådan genomförandeakt enligt EU:s ekodesignförordning upphör varan att omfattas av skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda enligt den punkt i bilaga 4 till energieffektivitetsdirektivet som avser ekodesigndirektivet. Varan kan då i stället komma att omfattas av bestämmelserna om offentlig upphandling i EU-förordningen (artikel 65).

Inköp av däck

Vid inköp av däck ska däcken enligt energieffektivitetsdirektivet uppfylla kriterierna för den högsta klassificeringen för drivmedelseffektivitet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/740 av den 25 maj 2020 om märkning av däck med avseende på drivmedelseffektivitet och andra parametrar, om ändring av förordning (EU) 2017/1369 samt om upphävande av förordning (EG) nr 1222/2009 (EU:s däckmärkningsförordning). Kravet gäller enligt direktivet inte om myndigheten av säkerhetsskäl eller med hänsyn till folkhälsan väljer att köpa däck med högsta klassificering för väggrepp på vått underlag eller klassificering för buller. Kravet bör endast gälla om de däck som ska köpas in omfattas av krav på märkning enligt EU-förordningen, vilket till exempel inte är fallet för dubbdäck.

Kraven motsvarar de som i dag gäller för statliga myndigheter enligt förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader och bör föras vidare till den nya förordningen.

Varor och tjänster som omfattas av EU:s kriterier för grön upphandling

Om en vara eller tjänst omfattas av EU:s kriterier för grön offentlig upphandling eller tillgängliga motsvarande nationella kriterier, ska den

upphandlande myndigheten eller upphandlande enheten enligt energieffektivitetsdirektivet göra sitt bästa för att endast köpa varor och tjänster som uppfyller åtminstone de centrala tekniska specifikationerna i kriterierna. Kommissionen tar fram EU-kriterier för grön upphandling och det finns sådana kriterier för flera produktkategorier. Vilka varor och tjänster som omfattas framgår av kommissionens webbplats. Det finns bland annat kriterier för datacenter, molntjänster, datorer och vägbelysning. Centrala specifikationer är sådana som är lämpliga att användas av alla upphandlande myndigheter eller enheter i medlemsstaterna, se kommissionens rekommendation (EU) 2024/1716 av den 19 juni 2024 om fastställande av riktlinjer för tolkningen av artiklarna 5, 6 och 7 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 vad gäller energianvändning i den offentliga sektorn, renovering av offentliga byggnader och offentlig upphandling (kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7).

Till skillnad från vad som gäller för de övriga varor som räknas upp i energieffektivitetsdirektivet finns det inte någon uttrycklig skyldighet för den upphandlande myndigheten eller enheten att vidta någon åtgärd. Det är inte främmande med icke-bindande rättsregler på upphandlingsområdet. Enligt LOU bör till exempel en upphandlande myndighet beakta miljöhänsyn vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar det.

Kravet är nytt och finns inte med i förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. Det bör införas en skyldighet som motsvarar direktivets krav i den nya förordningen.

För att underlätta för upphandlande myndigheter och enheter bör Upphandlingsmyndigheten ges i uppdrag att lämna information om vilka varor som uppfyller kriterierna.

Energieffektivitetsprestanda vid upphandling av tjänstekontrakt

Vid upphandling av tjänstekontrakt ska enligt energieffektivitetsdirektivet den upphandlande myndigheten eller enheten kräva att tjänsteleverantören, när denne köper in nya varor i syfte att helt eller delvis tillhandahålla tjänsten, endast köper in varor som uppfyller kraven som gäller för varor som omfattas av energimärkningskrav, ekodesignkrav eller däckmärkningskrav. Till exempel är en upphandlande myndighet som köper tjänster för underhåll av fordon inte skyldig att begära att tjänsteleverantörerna uppgraderar alla däck till den högsta klassificeringen för drivmedelseffektivitet, utan endast nya däck som köps in för att tillhandahålla tjänsten. Vad som avses med tjänstekontrakt framgår av avsnitt 6.6. Byggentreprenader omfattas inte av skyldigheten, eftersom det inte är ett tjänstekontrakt enligt lagarna på upphandlingsområdet.

Kraven motsvarar de som gäller för statliga myndigheter enligt den hittillsvarande förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader och bör föras vidare till den nya förordningen.

Köp av byggentreprenader eller byggnader och hyra av byggnader eller lokaler

En upphandlande myndighet eller enhet som köper eller hyr en byggnad ska enligt energieffektivitetsdirektivet se till att byggnaden minst uppfyller

nivån för en så kallad nära-nollenergibyggnad. Även om det inte uttryckligen framgår får direktivet förstås som att även byggentreprenader som avser uppförandet av ett byggnadsverk omfattas (artikel 7.1). Skyldigheten omfattar både byggnader och delar av byggnader som fungerar som en byggnad (kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7). Vid hyra gäller skyldigheten därmed både när hyresavtalet gäller en byggnad och när avtalet gäller en lokal i en byggnad. Vad som utgör nivån för nära-nollenergi förklaras i avsnitt 4.10.

Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda gäller enligt direktivet inte om syftet med inköpet är att totalrenovera eller riva byggnaden, sälja byggnaden vidare utan att använda den för eget syfte eller bevara byggnaden som en byggnad med officiellt skydd som del av en utvald miljö, eller på grund av dess särskilda arkitektoniska eller historiska värde.

Att kravet på energieffektivitetsprestanda är uppfyllt ska enligt energieffektivitetsdirektivet kontrolleras med den energideklaration som har upprättats för byggnaden. Bestämmelser om energideklarationer finns i lagen (2006:985) om energideklaration för byggnader och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen.

Kraven i direktivet motsvarar i huvudsak de krav som gäller för statliga myndigheter enligt den hittillsvarande förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. Att även byggentreprenader omfattas är dock nytt. En skyldighet som motsvarar de krav som anges i direktivet bör införas i den nya förordningen.

Hänvisningar till EU-rättsakter

Hänvisningar till EU-rättsakter kan göras antingen statiska eller dynamiska. En statisk hänvisning innebär att hänvisningen avser EU-rättsakten i en viss angiven lydelse. En dynamisk hänvisning innebär att hänvisningen avser EU-rättsakten i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen. För att det ska säkerställas att energieffektivitetsdirektivet genomförs i svensk rätt på ett korrekt sätt bör hänvisningarna till EU:s energimärkningsförordning och EU:s däckmärkningsförordning vara dynamiska. Hänvisningen till ekodesigndirektivet bör vara statisk.

Varor som inte längre omfattas av skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda

Enligt förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader ska statliga myndigheter i vissa fall köpa kontorsutrustning med viss energieffektivitetsprestanda. Kravet har utgått i energieffektivitetsdirektivet och bör inte föras över till den nya förordningen.

Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda gäller endast om det är tekniskt genomförbart

Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda gäller enligt energieffektivitetsdirektivet endast om det är tekniskt genomförbart. Exempel på när det inte är tekniskt genomförbart att ställa krav på energieffektivitetsprestanda kan vara tekniska begränsningar, platsspecifika begränsningar eller avsaknad av teknisk kompatibilitet med

befintlig infrastruktur eller befintliga system. Om till exempel en byggnads värmedistributionssystem inte lämpar sig för drift vid de temperaturer som krävs för en effektiv användning av en värmepump är det inte tekniskt genomförbart att göra en upphandling av energieffektiva värmepumpar (kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7). Ett undantag som motsvarar det som anges i direktivet bör införas i den nya förordningen.

Enligt den hittillsvarande förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader finns även undantag från skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda som har att göra med kostnadseffektivitet, ekonomisk genomförbarhet, hållbarhet i vidare bemärkelse och tillräcklig konkurrens. De undantagen bör inte föras över till den nya förordningen, eftersom de inte längre finns med i energieffektivitetsdirektivet.

6.4 Beaktande av principen om energieffektivitet först i upphandling

Förslag

Upphandlande myndigheter och enheter ska innan de ingår offentliga kontrakt och koncessioner analysera olika alternativ för att uppnå syftet med köpet och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, Energimyndigheten, ska få meddela ytterligare föreskrifter om hur alternativen ska bedömas i fråga om energieffektivitet.

Skälen för förslaget

Medlemsstaterna ska säkerställa att upphandlande myndigheter och enheter tillämpar den s.k. principen om energieffektivitet först när de ingår offentliga kontrakt och koncessioner (artikel 7.1 andra stycket energieffektivitetsdirektivet). Principen om energieffektivitet först beskrivs mer detaljerat i avsnitt 5.

Direktivets krav innebär i denna del att den upphandlande myndigheten eller enheten ska analysera olika alternativ för att uppnå syftet med upphandlingen och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet. Vid behov kan en kostnads-nyttoanalys som görs med hänsyn till ett samhällsperspektiv användas. Skyldigheten gäller även vid upphandling av andra varor och tjänster än de som beskrivs i avsnitt 6.3.

För att genomföra energieffektivitetsdirektivet bör en skyldighet för upphandlande myndigheter och enheter som motsvarar direktivets krav införas i den nya lagen. Det kan behövas mer detaljerade föreskrifter om vad en analys enligt principen om energieffektivitet först ska omfatta. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, Energimyndigheten, bör därför få meddela ytterligare föreskrifter om hur alternativen ska bedömas i fråga om energieffektivitet.

6.5 Undantag från skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först

Förslag

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten att tillämpa principen om energieffektivitet först i upphandling.

Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först ska endast gälla för kontrakt och koncessioner vars värde överstiger de tröskelvärden som anges i den lag på upphandlingsområdet som upphandlingen görs enligt. Vid köp av en byggnad eller hyra av en byggnad eller lokal ska de tröskelvärden som avses i lagen om offentlig upphandling och lagen om upphandling inom försörjningssektorerna tillämpas.

Upphandlande myndigheter och enheter ska inte vara skyldiga att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först vid upphandling, om det skulle undergräva allmän säkerhet, hindra insatserna mot hot mot medlemsstatens folkhälsa eller komma i konflikt med det militära försvaret. Avtal om leverans av militär utrustning ska inte heller omfattas av skyldigheterna.

Skälen för förslaget

Bemyndigande att meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten att tillämpa principen om energieffektivitet först

I energieffektivitetsdirektivet finns det flera undantag från skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och skyldigheten att tillämpa principen om energieffektivitet först i upphandling. I avsnitt 6.2 föreslås att regeringen ska få meddela föreskrifter om att upphandlande myndigheter och enheter ska ställa krav på energieffektivitetsprestanda, vilket även omfattar en möjlighet att föreskriva om undantag från skyldigheten. I det avsnittet föreslås att skyldigheten endast ska gälla om det är tekniskt genomförbart att ställa sådana krav.

Det finns andra undantag i direktivet som beskrivs nedan. Reglerna är i vissa delar detaljerade och bör därför införas på lägre normnivå än lag. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför även få meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten att tillämpa principen om energieffektivitet först vid upphandling.

Skyldigheterna gäller endast kontrakt och koncessioner med ett visst värde

Enligt energieffektivitetsdirektivet gäller skyldigheterna att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först endast kontrakt och koncessioner med ett värde som beräknas uppgå till minst de tröskelvärden som anges i EU:s centrala direktiv på upphandlingsområdet. Syftet med undantaget är att minska den administrativa bördan för upphandlande myndigheter och enheter.

Tröskelvärdena revideras vartannat år och används bland annat för att fastställa vilka regler som gäller för upphandlingen. Värdena sätts till nivåer där företag inom EU typiskt sett kan förväntas vara intresserade av att lägga anbud över nationsgränserna och värdena är därmed förhållandevis höga.

Vilket tröskelvärde som ska tillämpas beror bland annat på vilken lag som upphandlingen görs enligt och om den som gör upphandlingen är en statlig myndighet, en annan upphandlande myndighet eller en upphandlande enhet. Det är också olika tröskelvärden för till exempel byggentreprenader och tjänster. Det finns regler i respektive lag på upphandlingsområdet om hur tröskelvärdet ska beräknas. De belopp som ska användas framgår av delegerade förordningar som beslutas av kommissionen. Som exempel är tröskelvärdet för inköp av varor och tjänster enligt LOU ca 1,6 miljoner kronor för en statlig myndighet och ca 2,4 miljoner kronor för en kommun eller region. Tröskelvärdet för byggentreprenader och byggkoncessioner är ca 60 miljoner kronor.

För upphandlingar som görs enligt LOU, LUF eller LUK bör de tröskelvärden som tillämpas enligt respektive lag användas för att avgöra om upphandlingen omfattas av skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först.

I LOU finns det även en särskild bestämmelse om tröskelvärden för kontrakt som subventioneras med mer än hälften av en upphandlande myndighet. Kraven i energieffektivitetsdirektivet gäller dock bara kontrakt som ingås av en upphandlande myndighet eller enhet och tillämpas därför inte på sådana kontrakt.

Tröskelvärdena i LUFS bör användas vid upphandlingar som görs enligt den lagen

Tröskelvärdena i de centrala upphandlingsdirektiven bör enligt Europeiska kommissionen tillämpas även vid upphandlingar som görs enligt det direktiv som i svensk rätt genomförs genom LUFS, eftersom det direktivet inte nämns i bestämmelsen om tröskelvärden i energieffektivitetsdirektivet (kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7). Det framstår som onödigt komplicerat att i denna del följa kommissionens rekommendation. Det bidrar inte till att uppfylla syftet med direktivet att tillämpa andra tröskelvärden än de som anges i LUFS. För att det ska vara enkelt att tillämpa reglerna i praktiken bör därför de tröskelvärden som anges i LUFS användas för att avgöra om en upphandling som görs enligt den lagen omfattas av skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först.

Tröskelvärdena i upphandlingslagarna bör tillämpas även vid köp av byggnader och hyra av byggnader eller lokaler

Vid genomförandet av det ursprungliga energieffektivitetsdirektivet bedömdes att inga tröskelvärden gällde för köp eller hyra av byggnader, eftersom sådana kontrakt inte omfattas av tillämpningsområdet för lagarna på upphandlingsområdet (prop. 2013/14:174 s. 59). Vid tillämpning av det nya energieffektivitetsdirektivet bör enligt Europeiska kommissionen tröskelvärdena för tjänstekontrakt i de centrala upphandlingsdirektiven

tillämpas vid köp eller hyra av byggnader (kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7).

Det finns anledning att även i denna del delvis frångå kommissionens rekommendation. Kontrakt om köp av byggnader eller hyra av byggnader eller lokaler kan vara utformade på flera olika sätt. Det kan ofta vara komplicerat att bedöma om hyresundantaget i upphandlingslagarna är tillämpligt eller om kontraktet utgör en byggentreprenad eller en tjänst. En myndighet kan till exempel ingå ett hyreskontrakt där det ingår i kontraktet att en byggnad ska uppföras eller renoveras. Beroende på vilket inflytande den upphandlande myndigheten har kan kontraktet då vara antingen en byggentreprenad som omfattas av upphandlingsreglerna eller ett hyreskontrakt som är undantaget från tillämpningsområdet. Det kan också finnas inslag av tjänster i ett hyreskontrakt, som innebär att det ska upphandlas som ett tjänstekontrakt.

Med hänsyn till lagstiftningen på upphandlingsområdet framstår det som inte som rimligt att, som kommissionen framför i sin rekommendation, i normalfallet använda tröskelvärdet för tjänstekontrakt när en upphandlande myndighet eller enhet köper eller hyr en byggnad eller lokal. Det skulle innebära att ett högre tröskelvärde gäller när kontraktet avser en byggentreprenad än i de fall där den upphandlade myndigheten eller enheten helt saknar inflytande över byggnadens energieffektivitetsprestanda. Om kontraktet rör ett köp av en byggnad bör därför tröskelvärdet för byggentreprenader användas. Om kontraktet rör hyra av en byggnad eller lokal behöver det avgöras från fall till fall om det är rimligast att använda tröskelvärdet för byggentreprenader eller tröskelvärdet för tjänster.

Om det inte finns någon speciallag så gäller LOU som utgångspunkt vid upphandling. Om det är en upphandlande myndighet som ska ingå ett kontrakt om köp eller hyra av en byggnad eller lokal, bör därför tröskelvärdena i LOU tillämpas för att bedöma om kontraktet omfattas av skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först. För upphandlande enheter som inte är upphandlande myndigheter, och som därmed inte omfattas av LOU, bör tröskelvärdena i LUF tillämpas vid köp eller hyra av byggnader eller lokaler.

Undantag för allmän säkerhet och Sveriges försvar

Enligt energieffektivitetsdirektivet ska inte skyldigheterna att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först tillämpas på Försvarsmaktens kontrakt, om tillämpningen kommer i konflikt med det militära försvarets natur och huvudsakliga syfte. Med Försvarsmakten avses de militära styrkorna. Undantaget omfattar även kontrakt som ingås särskilt för Försvarsmaktens räkning. Sådana kontrakt kan ingås av Försvarsdepartementet, Försvarets materielverk eller andra myndigheter.

Byggentreprenader, varor och tjänster som direkt hänför sig till militär utrustning eller utrustning av känslig karaktär omfattas alltid av undantaget, om tillämpningen skulle innebära en konflikt med Försvarsmaktens natur och huvudsakliga syfte (kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7 och 1 kap. 2 § första stycket 3 LUFS). Detsamma gäller

för byggentreprenader och tjänster särskilt avsedda för militära syften (1 kap. 2 § första stycket 4 LUFS).

Avtal om leverans av militär utrustning är enligt direktivet undantagna oavsett vem som ingår avtalen. I de fallen krävs ingen bedömning i det enskilda fallet. Med militär utrustning avses utrustning som är särskilt utformad eller anpassad för militära syften och som är avsedd att användas som vapen, ammunition eller krigsmateriel (2 kap. 18 § LUFS). Undantag för Försvarsmaktens kontrakt och leverans av militär utrustning gäller redan enligt den hittillsvarande förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader.

En nyhet i energieffektivitetsdirektivet är att skyldigheterna att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först inte ska gälla om tillämpningen skulle undergräva allmän säkerhet eller hindra insatserna mot hot mot medlemsstatens folkhälsa. Med allmän säkerhet avses det verksamhetsområde inom vilket staten har huvudansvaret för att skydda sitt territorium och sina medborgare (kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7). Det omfattar både den inre och yttre säkerheten i medlemsstaten. Med hot mot folkhälsan avses bland annat en förekomst av eller ett överhängande hot om en sjukdom eller ett hälsotillstånd som orsakas av bioterrorism, en epidemi eller en pandemi. Undantaget är inte tillämpligt generellt för alla upphandlingar vars syfte är att säkerställa allmän säkerhet eller motverka hot mot folkhälsan, utan det krävs en bedömning i det enskilda fallet.

Det är viktigt att det finns undantag för Försvarsmaktens kontrakt och avtal om militär utrustning, så att skyldigheten att ta hänsyn till energieffektivitet i upphandlingar inte ger konsekvenser för Sveriges militära försvar. Även undantaget för att skydda allmän säkerhet och hindra insatserna mot hot mot medlemsstatens folkhälsa är viktigt, så att de nya kraven inte blir ett hinder för att till exempel motverka en framtida ny pandemi. Det bedöms däremot inte finnas någon möjlighet att införa vidare undantag än de som anges i direktivet. De undantag som anges i direktivet bör därför införas i den nya förordningen.

6.6 Användning av avtal om energiprestanda

Förslag

Upphandlande myndigheter och enheter ska innan de ingår tjänstekontrakt som omfattar tjänster med betydande energianvändning bedöma om det är möjligt att ingå ett avtal om energiprestanda.

Det ska förklaras vad som avses med avtal om energiprestanda.

Skälen för förslaget

När upphandlande myndigheter eller enheter upphandlar tjänstekontrakt som innebär betydande energianvändning ska de bedöma om det går att ingå långsiktiga avtal om energiprestanda (artikel 7.3 energieffektivitetsdirektivet). Kravet gäller även om värdet på kontraktet understiger de tröskelvärden som beskrivs i avsnitt 6.5. Undantagen för allmän säkerhet,

folkhälsa och Sveriges försvar som beskrivs i samma avsnitt är inte tillämpliga. Vad som enligt energieffektivitetsdirektivet avses med ett avtal om energiprestanda förklaras i avsnitt 4.5. Uttrycket bör ha samma betydelse i lagen om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader.

Det bör därför införas en skyldighet i den nya lagen som motsvarar de krav som anges i direktivet. Det bör dock inte anges att avtalen ska vara långsiktiga eftersom det riskerar att skapa osäkerhet kring hur skyldigheten förhåller sig till reglerna om avtals löptid enligt lagarna på upphandlingsområdet.

6.7 Offentliggörande av information

Bedömning

Befintliga bestämmelser i upphandlingsförordningen säkerställer att upphandlande myndigheter och enheter offentliggör information om energieffektivitetseffekterna av vissa kontrakt.

Skälen för bedömningen

Medlemsstaterna ska se till att upphandlande myndigheter och enheter offentliggör information om energieffektivitetseffekterna av kontrakt som överstiger de tröskelvärden som beskrivs i avsnitt 6.5 (artikel 7.5 andra stycket energieffektivitetsdirektivet).

Informationen ska offentliggöras i meddelanden om offentlig upphandling på Tenders Electronic Daily (TED), tillägget till EU:s officiella tidning där offentliga upphandlingar i EU publiceras. Det görs via de särskilda fält som tillhandahålls enligt kommissionens genomförandeförordning (EU) 2019/1780 av den 23 september 2019 om fastställande av standardformulär för offentliggörande av meddelanden om offentlig upphandling och om upphävande av genomförandeförordning (EU) 2015/1986 (”eForms”). Genomförandeförordningen kommer att anpassas för att tillhandahålla de fält som krävs för att uppfylla direktivets krav i denna del (kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7).

En annons eller ett meddelande som ska skickas till Europeiska unionens publikationsbyrå ska utformas enligt kommissionens genomförandeförordning, se 5 § upphandlingsförordningen (2016:1162). Kommissionens genomförandeförordning är direkt tillämplig. Det behövs därför inte någon ytterligare reglering för att genomföra direktivet i denna del.

6.8 Uppgiftsskyldighet

Förslag

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att upphandlande myndigheter och enheter ska lämna uppgifter om hur de uppfyller kraven på energieffektiv

upphandling. Upphandlande myndigheter och enheter som inte är statliga myndigheter ska lämna sådana uppgifter på begäran av Energimyndigheten.

Skälen för förslaget

Upphandlande myndigheter och enheter kan förväntas följa skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda

I lagarna på upphandlingsområdet finns det ett flertal olika sanktioner som kan bli aktuella om en upphandlande myndighet eller enhet bryter mot reglerna (se till exempel 20 och 21 kap. LOU). Om en leverantör har lidit eller kan komma att lida skada ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts. Om ett avtal redan har ingåtts kan domstolen besluta om att det inte är giltigt. En upphandlande myndighet kan bli skyldig att betala skadestånd till en leverantör. Tillsynsmyndigheten kan i vissa fall besluta om en upphandlingsskadeavgift.

Reglerna om offentlig upphandling i energieffektivitetsdirektivet har ett annat syfte än EU:s upphandlingsregler, som syftar till att främja konkurrensen mellan företag och hushålla med offentliga medel. Det bör därför inte införas regler om att till exempel avtal inte ska gälla om de slutits i strid med den nya lagen, eller att den upphandlande myndigheten eller enheten kan bli skadeståndsskyldig mot en leverantör.

För att säkerställa att lagen följs skulle det däremot kunna införas en sanktionsavgift om en upphandlande myndighet eller enhet inte har följt regelverket. Det finns inga sanktioner i den hittillsvarande förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. Även i andra särskilda författningar med skyldigheter att ställa miljökrav i upphandlingar saknas sådana sanktioner. Det gäller till exempel förordningen (2020:486) om miljö och trafiksäkerhetskrav för myndigheters bilar och lagen (2011:846) om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa tjänster inom vägtransportområdet.

När den nämnda lagen senast ändrades konstaterade Lagrådet att frånvaron av sanktioner skulle kunna leda till att Sverige inte uppfyller de krav som ställs i det bakomliggande EU-direktivet. Regeringen angav som svar på Lagrådets konstaterande att upphandlande myndigheter och enheter kan förväntas följa gällande bestämmelser och att reglerna under flera år följts utan sanktioner (prop. 2021/22:187 s. 39). Sverige har inte mottagit några synpunkter från Europeiska kommissionen på genomförandet.

Motsvarande argument talar för att några sanktioner inte heller bör införas i den nya lagen. Det är rimligt att anta att statliga myndigheter, regioner, kommuner och andra upphandlande myndigheter och enheter kommer att följa reglerna. Det bör därmed i nuläget inte införas några sanktioner.

Upphandlande myndigheter och enheter bör vara skyldiga att lämna uppgifter om hur de uppfyller kraven i lagen

För att det ska vara möjligt att följa upp hur den nya lagen tillämpas bör upphandlande myndigheter och enheter vara skyldiga att lämna uppgifter om hur de följer kraven i lagen. Sådan information kan framöver användas för att analysera om det behöver införas sanktioner.

De flesta statliga myndigheter ska inom ramen för sitt miljöledningsarbete redovisa till Naturvårdsverket hur de har uppfyllt kraven på inköp av varor, tjänster och byggnader med viss energieffektivitetsprestanda (20 och 20 a §§ och bilaga 1 till miljöledningsförordningen). Detta bör ändras så att skyldigheten att lämna uppgifter avser inköp enligt den nya lagen.

Det finns inte något motsvarande krav för andra upphandlande myndigheter och enheter. För att det ska vara möjligt att följa upp hur lagen tillämpas bör regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om att upphandlande myndigheter och enheter ska lämna uppgifter om upphandlingar som omfattas av lagen. En motsvarande bestämmelse finns i lagen om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa tjänster inom vägtransportområdet. Det bör i nuläget inte införas någon obligatorisk uppgiftsskyldighet, utan Energimyndigheten bör i stället ges rätt att begära in uppgifterna från andra upphandlande myndigheter och enheter än statliga myndigheter.

6.9 Stöd till upphandlande myndigheter och enheter

Bedömning

Genom Energimyndighetens och Upphandlingsmyndighetens olika tjänster och stöd uppfyller Sverige energieffektivitetsdirektivet i den del som innebär att medlemsstaterna ska ge stöd till upphandlande myndigheter och enheter i användningen av energieffektivitetskrav.

Skälen för bedömningen

Enligt energieffektivitetsdirektivet ska medlemsstaterna stödja upphandlande myndigheter och upphandlande enheter i användningen av energieffektivitetskrav, genom att bland annat tillhandahålla metoder för att bedöma livscykelkostnader, miljöeffekter och miljökostnader (artikel 7.5 tredje stycket).

Upphandlingsmyndigheten har en kriterietjänst på sin webbplats för att underlätta för upphandlande myndigheter och enheter att ställa krav på energieffektivitet. Myndigheten har även ett verktyg för stöd vid beräkningen av livscykelkostnader och produktspecifika kalkyler av livscykelkostnader för anbudsutvärdering. Med hjälp av ett annat verktyg som myndigheten har tagit fram kan myndigheter få en analys, s.k. miljöspendanalys, av hur mycket olika inköp har påverkat klimatet. Myndigheter kan med stöd av verktyget räkna ut hur stor klimatpåverkan varje inköpskategori har. Det blir då tydligare vart myndigheter ska rikta sina insatser. Utöver generell vägledning och stöd på myndighetens

webbplats i frågor som rör upphandling finns även en frågeservice och frågeportal där upphandlande myndigheter kan få svar på upphandlingsfrågor.

Enligt Energimyndighetens instruktion ska myndigheten stödja offentliga organ, upphandlande enheter och andra relevanta aktörer genom kompetenshöjande informationsinsatser i syfte att förbättra energieffektiviteten.

Genom Energimyndigheten och Upphandlingsmyndighetens olika tjänster och stöd uppfyller Sverige energieffektivitetsdirektivet i denna del.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag

Skyldigheten för kommuner att på kommunens webbplats publicera en aktuell energiplan och skyldigheten att lämna in planen till den myndighet som regeringen bestämmer ska träda i kraft den 1 januari 2028. Även skyldigheten för kommuner och regioner att redovisa vissa uppgifter om energieffektivitetsåtgärder i en långsiktig plan och skyldigheten för statliga myndigheter att redovisa hur de har följt det nya regelverket för upphandling av varor, tjänster och ska träda i kraft det datumet. De nya lagarna och förordningarna ska i övrigt träda i kraft den 1 mars 2027.

Lagen om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader och den nya förordningen som ansluter till lagen ska inte tillämpas på upphandlingar, köp av byggnader eller hyra av byggnader eller lokaler som har påbörjats innan lagen och förordningen träder i kraft. Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda ska inte tillämpas när en upphandlande myndighet eller enhet ingår ett förnyat hyresavtal för en byggnad eller lokal som myndigheten eller enheten hyr då förordningen träder i kraft.

Den upphävda förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader ska fortsatt tillämpas på upphandlingar, köp av byggnader och hyra av byggnader eller lokaler som har påbörjats vid utgången av februari 2027.

Bedömning

Det bör inte införas några övergångsbestämmelser till lagen om energiplanering i kommuner och regioner och den nya förordningen som ansluter till lagen.

Skälen för bedömningen och förslaget

Ikraftträdande

Artiklarna 3, 5, 7, 25.6 och 29.4 i energieffektivitetsdirektivet skulle ha varit genomförda senast den 11 oktober 2025. Lagarna och förordningarna bör därför träda i kraft så snart som möjligt, vilket i nuläget bedöms vara den 1 mars 2027.

I avsnitt 4.4 föreslås att kommuner ska publicera en aktuell energiplan på kommunens webbplats och att kommunen ska lämna in planen till den myndighet som regeringen bestämmer, Energimyndigheten. För att kommunen ska hinna med att ta fram en aktuell energiplan bör den regleringen inte träda i kraft förrän den 1 januari 2028. I avsnitt 4.5 föreslås att kommuner och regioner ska redovisa vissa uppgifter om energieffektivitetsåtgärder i en långsiktig plan. För att kommuner och regioner ska hinna med att ta fram underlag för att uppfylla skyldigheten bör inte heller den regleringen träda i kraft förrän den 1 januari 2028.

I avsnitt 6.8 föreslås att statliga myndigheter ska redovisa hur de har följt det nya regelverket om krav på energieffektivitetsprestanda vid upphandling. Myndigheterna kommer inte att ha genomfört några upphandlingar enligt det nya regelverket förrän under 2027 och kan redovisa hur de har följt regelverket först vid rapporteringen som görs 2028. Även den regleringen bör därför träda i kraft den 1 januari 2028.

Övergångsbestämmelser till lagen om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader

Bestämmelserna i lagen om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader och den nya förordningen som ansluter till lagen bör inte tillämpas på redan påbörjade upphandlingar, eftersom det skulle försvåra upphandlingsprocessen. Lagen bör därför endast gälla för upphandlingar som påbörjas efter lagens ikraftträdande. Upphandlande myndigheter och enheter kan därmed fortsatt använda befintliga ramavtal även efter att lagen har trätt i kraft.

Köp av byggnader och hyra av byggnader eller lokaler omfattas inte av lagarna på upphandlingsområdet. För att inte försvåra för pågående kontraktsförhandlingar bör den nya lagen och den nya förordningen även i de fallen endast tillämpas på köp och hyra som har påbörjats efter att lagen trätt i kraft.

Enligt energieffektivitetsdirektivet gäller skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda vid ingående av nya hyresavtal. Om ett hyresavtal för en byggnad eller lokal som en upphandlande myndighet eller enhet redan hyr omförhandlas, bör det inte ses som ett nytt avtal. Den nya förordningen bör därför inte tillämpas när en upphandlande myndighet eller enhet ingår ett förnyat hyresavtal för en byggnad eller lokal som myndigheten eller enheten hyr då förordningen träder i kraft.

Förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader bör fortsatt tillämpas i vissa fall

För att Sverige ska uppfylla de krav som ställs i det ursprungliga energieffektivitetsdirektivet bör den upphävda förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader fortsatt tillämpas

på upphandlingar, köp av byggnader och hyra av byggnader eller lokaler som har påbörjats vid utgången av februari 2027.

Det bör inte införas några övergångsbestämmelser till reglerna om energiplanering i kommuner och regioner

När lagen om energiplanering i kommuner och regioner och den nya förordningen som ansluter till lagen träder i kraft upphävs den hittillsvarande lagen om kommunal energiplanering och förordningen som ansluter till den lagen. Det finns inte något behov av att införa övergångsbestämmelser till den nya lagen eller den nya förordningen.

8 Konsekvenser

8.1 Det aktuella problemet och vilken förändring som eftersträvas

Energiplanering i kommuner

Kommuner och regioners energiplaneringsarbete är en viktig del i regeringens arbete med stärkt näringslivsutveckling, minskad klimatpåverkan, förbättrad energiberedskap och trygg energiförsörjning. Den hittillsvarande lagen om kommunal energiplanering och anslutande förordning är från 1977 och är i behov av revidering. Samtidigt har det tillkommit nya krav på kommuner och regioner genom energieffektivitetsdirektivet, vilket innebär att ett större omtag behöver göras genom en ny lag om energiplanering i kommuner och regioner och en ny förordning som ansluter till lagen.

Sveriges 290 kommuner skiljer sig mycket från varandra i fråga om storlek, befolkning, resurser och andra förutsättningar. Vid arbetet med den nya lagen och förordningen har målsättningen varit att regelverket ska vara flexibelt och att kommunerna ska kunna genomföra energiplanering på ett ändamålsenligt sätt. Samtidigt har avsikten varit att anpassa lagtexten för att inkludera ny terminologi och för att ta hänsyn till aktuella samhällsutmaningar, som effektsituationen i elsystemet och ökade säkerhetspolitiska risker i omvärlden.

Genomförande av energieffektivitetsdirektivet

För att genomföra energieffektivitetsdirektivet behöver det införas flera nya krav på bland annat kommuner, regioner och upphandlande myndigheter och enheter. Det innebär ökad administrativ börda för de aktörer som omfattas av kraven. Inriktningen i arbetet har varit att rapportering och uppföljning ska kunna ske på ett så effektivt sätt som möjligt i förhållande till de resurser som aktören i fråga har.

8.2 Konsekvenser som bedöms uppstå om ingen åtgärd vidtas

Kommuner skulle fortfarande vara skyldiga att ha en energiplanering om inga åtgärder vidtas, men regelverket skulle då förbli omodernt och inte anpassat till nyare terminologi och aktuella samhällsutmaningar. Konsekvensen om ingen åtgärd vidtas blir att Sverige i vissa delar inte kommer att ha genomfört energieffektivitetsdirektivet i nationell rätt, vilket i slutändan kan leda till att Sverige blir skyldigt att betala ekonomiska sanktioner för ofullständigt införande.

8.3 Andra alternativ för att uppnå syftet

Andra alternativ för att genomföra energieffektivitetsdirektivet

Det är möjligt att genomföra energieffektivitetsdirektivet i de delar som riktar sig mot kommuner och regioner på ett annat sätt än genom ändringar i reglerna för kommunal energiplanering. Det skulle bidra till att renodla det regelverket till att endast gälla för den kommunala energiplaneringen utan några krav på regioner. Det finns dock inte någon annan befintlig lag där det är lämpligt att införa en skyldighet för kommuner och regioner att redovisa energieffektiviseringsåtgärder i en långsiktig plan eller att rapportera uppgifter om energianvändning till Energimyndigheten. Att införa en ny lag endast för att genomföra de delarna av direktivet bedöms vara ett sämre alternativ.

Uppgifter om energianvändningen i offentlig sektor samlas in genom den officiella statistiken. Det finns dock ingen skärning i den statistiken för att ta ut uppgifter om offentliga organ, eftersom direktivets definition av det uttrycket inte används i något annat sammanhang. Att utöka den officiella statistiken till att omfatta en sådan skärning skulle innebära flera utmaningar. Eftersom uppgifterna inte kommer att användas annat än för rapportering enligt energieffektivitetsdirektivet, bör insamlingen inte ske genom den officiella statistiken.

Det bör i nuläget inte införas någon skyldighet för regioner att ha en energiplanering

Energimyndigheten framför i rapporten Redovisning av uppdrag att utveckla regional och lokal energiplanering för elektrifiering att det finns flera skäl till att etablera en fysisk regional energiplanering för regioner, utöver länsstyrelsernas regionala handlingsplaner för elektrifiering. I en utredning om att genomföra en förstudie om nationell fysisk planering lyfter flera regioner fram att deras roll är otydlig och att det kan finnas en nytta med att regioner arbetar med energiplanering mer strukturerat, för att lösa frågor i en större skala än en enskild kommun. Några myndigheter lyfter enligt utredaren även fram behovet av en bättre samordnad energiplanering för att säkerställa transmissionsnätets funktion och utbyggnad (Ds 2023:28 s. 62). I klimaträttsutredningens betänkande Rätt för klimatet (SOU 2022:21) föreslås att en utredning bör tillsättas som ser över hur länsstyrelsens uppdrag kan utökas till att, utöver arbetet med energi- och klimatstrategier, omfatta framtagande av regionala planeringsunderlag och handlingsplaner för energi och klimat. Utredningen föreslår också att länsstyrelsens roll i den fysiska planeringen ska stärkas i syfte att ge de övergripande transportpolitiska målen ett större genomslag i den fysiska planeringen på kommunal och regional nivå. Det är alltså inte helt självklart hur en ansvarsfördelning mellan regioner och länsstyrelser bör utformas.

Ett nytt obligatoriskt krav på regioner att arbeta med energiplanering och ta fram en energiplan skulle behöva utredas vidare, för att bättre kunna samordnas med andra frågor kring regional fysisk planering. I nuläget bör

det därmed inte införas något sådant krav på regioner. Kommuner föreslås ha kontakter med regioner inom ramen för energiplaneringen och sådana kontakter kan komma att bidra till att stärka även den regionala energiplaneringen.

8.4 Förenlighet med EU-rätten

Förslagen är förenliga med EU-rätten. I de delar som genomför energieffektivitetsdirektivet går förslagen inte utöver vad som krävs enligt direktivet.

Förslaget till lag om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader och förordningen som ansluter till den lagen innehåller tekniska föreskrifter enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster (anmälningsdirektivet). Skyldigheten att anmäla förslag till tekniska föreskrifter omfattar dock inte föreskrifter som endast genomför en bindande rättsakt från EU, så länge som föreskrifterna inte skiljer sig från eller går utöver vad som gäller enligt rättsakten. Det krävs därför inte någon anmälan enligt anmälningsdirektivet.

Förslaget till lag om energiplanering i kommuner och regioner och förordningen som ansluter till den lagen innehåller inte några tekniska föreskrifter.

8.5 Konsekvenser för offentliga finanser

Förslagen bedöms öka den administrativa bördan för kommuner och regioner, se avsnitt 8.6. Kostnaderna bedöms vara som störst när kommuner och regioner för första gången ska förbereda inför den årliga rapporteringen av uppgifter om energianvändningen i kommunen eller regionen.

8.6 Konsekvenser för kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter

Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Den kommunala självstyrelsen regleras bland annat i 14 kap. regeringsformen. Enligt 14 kap. 3 § regeringsformen bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett inskränkningen. Innebörden av bestämmelsen är att en eventuell inskränkning i den kommunala självstyrelsen ska prövas mot en proportionalitetsprincip. Den slutliga bedömningen av hur denna prövning faller ut görs av riksdagen i samband med att riksdagen tar ställning i lagstiftningsärendet (prop. 2009/10:80 s. 296). De förslag som lämnas i denna promemoria innebär i flera delar

utökade skyldigheter för kommunerna som påverkar den kommunala självstyrelsen.

Flera av förslagen syftar till att genomföra delar av energieffektivitetsdirektivet. I de delarna har förslagen utformats så att de inte innebär mer långtgående skyldigheter för kommunerna än vad som följer av direktivet. Det finns inte någon möjlighet att genomföra direktivet på ett sätt som innebär en mindre inskränkning av den kommunala självstyrelsen.

Förslaget om att kommuner ska ha en energiplan med ett visst innehåll utgör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Det är redan en skyldighet för kommuner att ha en energiplan och förslagen innebär, i de delar som inte utgör ett genomförande av energieffektivitetsdirektivet, i huvudsak en modernisering av reglerna för att planens innehåll på ett bättre sätt ska bidra till att nå de nuvarande energipolitiska målen. Som anges i avsnitt 4.3 har förslagen utformats för att undvika att detaljreglera kommunernas arbete, om det inte är nödvändigt för att nå syftet med energiplaneringen. I det arbetet har särskild vikt lagts vid att i möjligaste mån undvika att reglera hur kommunen hanterar lokala och regionala angelägenheter och i stället fokusera på hur kommunen genom planeringen kan bidra till att nå de energipolitiska målen på nationell nivå.

I promemorian föreslås också att det endast i vissa fall, då det bedöms nödvändigt för att genomföra energieffektivitetsdirektivet, ska vara möjligt för Energimyndigheten att förelägga en kommun att vidta en viss åtgärd (se avsnitt 4.8).

Syftet med förslagen bedöms inte kunna uppnås på ett annat sätt än genom föreskrifter på lagnivå som innebär en viss inskränkning av den kommunala självstyrelsen.

Rapportering av energianvändning i offentliga organ

I Sverige finns det 21 regioner och 290 kommuner. Enligt förslaget ska kommuner och regioner även redovisa energianvändningen i offentliga organ som de finansierar och administrerar. Energimyndigheten anger i rapporten Underlag inför genomförande av artikel 5 och 6 i det omarbetade direktivet för energieffektivisering att det utifrån Statistiska centralbyråns statistik över offentligt ägda företag kan göras en grov uppskattning av hur många enheter som utgör offentliga organ. År 2022 fanns det ca 2 000 bolag som ägdes till minst 50 procent av en eller flera kommuner eller regioner. Av dessa var ca 90 procent kommunägda och ca 10 procent regionägda. Detta kan ses som en övre gräns, eftersom endast vissa av bolagen uppfyller definitionen av ett offentligt organ, till exempel genom att de inte administreras av en kommun eller region eller för att bolaget har kommersiell eller industriell karaktär.

Färre aktörer omfattas av definitionen av offentliga organ i energieffektivitetsdirektivet än av definitionen av offentligrättsliga organ (och därmed upphandlande myndighet) i upphandlingsreglerna. Det kommer att krävas en bedömning från fall till fall för att utreda vilka kommunala och regionala bolag som är offentliga organ.

Skyldigheten att rapportera årlig energianvändning till Energimyndigheten är nytt och kommer att innebära en administrativ börda för regioner och kommuner. Den administrativa bördan bedöms som störst inför den

första rapporteringen för att sedan bli en årlig återkommande uppgift som kräver mindre resurser. Den initiala arbetsbördan för kommuner bedöms uppgå till ca 300 timmar för att därefter uppgå till ca 40 timmar per år. Vid beräkning av ett timarvode på 1 000–1 500 kronor kan den initiala kostnaden uppskattningsvis komma uppgå till cirka 300 000–450 000 kronor. Den återkommande kostnaden uppskattas uppgå till cirka 40 000–60 000 kronor.

Regionernas administrativa tillkommande börda bedöms som försumbar i och med att ansvarsområdena är få och tydligt avgränsade.

För att minska de administrativa kostnaderna med rapportering är inriktningen att Energimyndigheten ska ta fram en rapporteringsmall.

Värme- och kylaplaner

I kommuner med fler än 45 000 invånare föreslås att energiplanen ska innehålla en värme- och kylaplan med en analys av vilken potential det finns för att öka energieffektiviteten inom värme- och kylaförsörjningen i kommunen. I dag finns det cirka 60 kommuner som är så stora. Kostnaden för att upprätta en värme- och kylaplan beräknas uppgå till 480 000–720 000 kr. Beloppen är uträknade med hänsyn till att det tar en heltidsanställd konsult tre månader att utarbeta en värme- och kylaplan för ett timarvode på mellan 1 000 och 1 500 kr. Kostnaden påverkas av kommunens storlek, ambitionsnivå och nuvarande förutsättningar.

Den kommunala finansieringsprincipen

Den kommunala finansieringsprincipen innebär att kommuner och regioner ska kompenseras för statligt beslutade åtgärder som direkt tar sikte på den kommunala verksamheten. Den ekonomiska regleringen görs som huvudregel genom att nivån på anslaget 1:1 Kommunalekonomisk utjämning inom utg.omr. 25 förändras. Promemorians förslag bedöms aktualisera den kommunala finansieringsprincipen. Den sammanlagda kostnaden för kommunsektorn beräknas till 90 miljoner kronor för det första året, 30 miljoner kronor för det andra året, och 17 miljoner kronor i en permanent kostnad för de efterföljande åren.

Ytterligare uppgifter i energiplanen leder till synergieffekter

Till skillnad från nu gällande bestämmelser om kommunal energiplanering kommer de nya bestämmelserna leda till att kommuner och regioner behöver ta ett bredare grepp och koppla ihop det kort- och långsiktiga behovet av energi och effekt med förutsättningarna för en trygg energiförsörjning. Det ska även vara möjligt för kommuner att använda energiplanen som ett underlag till översiktsplaner och andra relevanta planer för fysisk planering och nätutvecklingsplaner som distributionsnätsföretag ska ta fram. Genom att flera områden kopplas samman i energiplanen skapas en tydligare helhetsbild för kommuner och regioner, vilket också kan leda till synergieffekter.

Beaktande av principen om energieffektivitet först

I de enstaka fall som beslut om större investeringar och författningsreglerade planer inte omfattas av kraven i 6 kap. miljöbalken att göra miljöbedömningar behöver kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter beakta principen om energieffektivitet först inför att beslut fattas.

Mer konkret innebär förslaget att en kommun, region eller statlig förvaltningsmyndighet inför beslut ska analysera olika alternativ för att uppnå syftet med investeringen eller den författningsreglerade planen och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet. Inför större beslut är det brukligt att analysera olika alternativ. Den ytterligare administrativa bördan av att lägga till ytterligare ett perspektiv i form av energieffektivitet bedöms därmed som begränsad. Dock kan det initialt uppstå en begränsad ökad administrativ börda för att sätta sig in i vad principen om energieffektivitet först innebär.

8.7 Konsekvenser för upphandlande myndigheter och enheter

Statliga myndigheter omfattas redan i dag av en skyldighet att köpa energieffektiva varor, tjänster och byggnader enligt förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. I de ramavtal som gäller för statliga myndigheter följer energieffektivitetskraven antingen direkt av ramavtalet eller så har upphandlande myndigheter möjlighet att ställa krav på energieffektivitet vid avrop. Enligt Naturvårdsverkets rapport Miljöledning i staten 2024 rapporterade 45 myndigheter att de hade gjort totalt 241 upphandlingar som omfattades av kraven i förordningen.

Jämfört med i dag tillkommer det ett krav på att upphandlande myndigheter även ska analysera olika alternativ för att uppnå syftet med köpet och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet. Det kan ge en något ökad administrativ börda, men det finns möjlighet att använda analyser som har gjorts av någon annan, till exempel en inköpscentral, vilket med tiden kommer att minska bördan. Förslagen förväntas därmed inte innebära några större konsekvenser för statliga myndigheter.

För andra upphandlande myndigheter och enheter än statliga myndigheter innebär de nya reglerna en större förändring. Skyldigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och att tillämpa principen om energieffektivitet först gäller dock bara upphandlingar över de tröskelvärden som anges i reglerna på upphandlingsområdet. I vilken utsträckning upphandlingar överstiger tröskelvärdena varierar mellan olika produktkategorier som omfattas av energiprestandakraven. Enligt statistik från Adda Inköpscentral, som tar fram ramavtal för regioner och kommuner, görs det flest upphandlingar över tröskelvärdet inom området IT/data och mobiltelefoni där andelen är över 80 procent. I kategorin Ny- och ombyggnation, paviljonger, modulbyggnader och infrastruktur (där vägbelysning kan ingå) är ca 20 procent av upphandlingarna över tröskelvärdet.

Statliga myndigheter, regioner och kommuner upphandlar i stor utsträckning varor och tjänster genom ramavtal. I avsnitt 7 föreslås övergångsbestämmelser för upphandlingar som har påbörjats innan lagen träder i kraft, vilket även omfattar nu gällande ramavtal. Upphandlande myndigheter och enheter kan därmed fortsatt använda de ramavtalen, vilket minskar den administrativa bördan. När nya ramavtal tas fram bör det inte vara svårt att införliva de nya kraven. Redan i dag har de organisationer som tar fram ramavtal för regioner och kommuner i stor utsträckning infört krav på energieffektiva varor där det är möjligt. Exempel på avtal med energieffektivitetskrav som kommuner och regioner kan upphandla enligt är till exempel vitvaror, storköksutrustning och AV-produkter och tjänster.

8.8 Övriga konsekvenser för myndigheter och domstolar

8.8.1 Statens energimyndighet

Förslagen om ett nytt regelverk för energiplanering i kommuner och regioner berör Energimyndigheten på flera sätt. Energimyndigheten har ett övergripande ansvar att vägleda kommuner och regioner i frågor om tillämpningen av reglerna, vilket innebär ett behov av informationsinsatser och vägledning. Myndigheten har sedan tidigare ett sådant ansvar när det gäller reglerna om energiplanering i kommuner, men befintlig vägledning kan behöva uppdateras. I det nya regelverket tillkommer också två nya skyldigheter som berör Energimyndigheten särskilt. Kommuner och regioner ska rapportera uppgifter om energianvändning till myndigheten och vissa kommuner ska i sin energiplan inkludera en värme- och kylaplan som ska granskas av myndigheten.

Energimyndigheten ansvarar enligt myndighetens instruktion för den årliga uppföljningen av offentliga organs slutliga energianvändning. Förslagen i denna promemoria innebär att Energimyndigheten ges möjlighet att ta fram föreskrifter om rapportering av energianvändning. Myndigheten kan också behöva göra informationsinsatser mot kommuner och regioner.

Om en kommun har gett in en energiplan med en ofullständig värme- och kylaplan, eller inte har gett in någon energiplan alls, kommer Energimyndigheten att kunna förelägga en kommun att avhjälpa bristen. Myndigheten kommer även att behöva ta fram föreskrifter om bland annat vad en värme- och kylaplan ska innehålla. Regeringen har gett Energimyndigheten i uppdrag att planera för insatser för att främja kommunala och regionala aktörers långsiktiga strategiska förmåga att bidra till ett effektivt och robust energisystem som bidrar till de energipolitiska målen. I detta uppdrag ingår arbetet med värme- och kylaplaner.

Sammantaget kommer förslagen medföra att myndigheten behöver ta fram föreskrifter, bedöma de energiplaner med värme- och kylaplaner som kommuner lämnar in och ta fram vägledning och information till

kommuner och regioner. De ökade kostnaderna bedöms rymmas inom befintliga budgetanslag.

Förslaget om ett nytt regelverk om krav på energieffektivitetsprestanda vid upphandling rör Energimyndigheten på så sätt att myndigheten enligt sin instruktion har i uppdrag att stödja offentliga organ, upphandlande enheter och andra relevanta aktörer genom kompetenshöjande informationsinsatser i syfte att förbättra energieffektiviteten. Det är rimligt att anta att det nya regelverket kan leda till att upphandlande myndigheter och enheter har ett större behov av sådant stöd från myndigheten. I regleringsbrevet för 2026 har Energimyndigheten fått i uppdrag att ta fram en vägledning till upphandlande myndigheter och enheter som stöd vid upphandlingar som omfattas av de nya kraven. Uppdraget ska genomföras med stöd av Upphandlingsmyndigheten.

När det kommer till principen om energieffektivitet först innebär förslaget att myndigheten får ytterligare arbetsuppgifter i form av tillsynsansvar och att ta fram föreskrifter enligt den nya förordningen om energiplanering i kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter. Föreskrifterna kan omfatta hur kommuner, regioner och statliga förvaltningsmyndigheter ska bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet och hur värdet av investeringar och författningsreglerade planer ska beräknas. Även dessa arbetsuppgifter bedöms rymmas inom befintliga ekonomiska ramar.

8.8.2 Boverket

Boverket har fått i uppdrag att vartannat år uppdatera en förteckning över uppvärmda och kylda byggnader som ägs och används av offentliga organ och som har en total användbar golvyta på mer än 250 kvadratmeter.

8.8.3 Domstolarna

Beslut om föreläggande enligt lagen om energiplanering i kommuner och regioner kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Det bedöms dock endast i undantagsfall bli aktuellt att en kommun förelägger en aktör att lämna in uppgifter, bland annat eftersom aktörerna har ett intresse av att deras perspektiv tas om hand i energiplaneringen. Innan Energimyndigheten förelägger en kommun eller region att vidta åtgärder bör myndigheten framföra sina krav genom påpekanden. Det förutsättas att sådana påpekanden följs. Förslagen bedöms därmed inte leda till någon ökad ärendetillströmning till domstolarna.

Förslaget om att även domstolarna ska redovisa årlig energianvändning vid rapportering enligt miljöledningsförordningen förväntas inte innebära mer än försumbara kostnader för domstolarna. Sådana uppgifter bör vara enkelt tillgängliga. Uppgiften ryms inom domstolarnas befintliga anslag.

8.8.4 Upphandlingsmyndigheten

Upphandlingsmyndigheten stöttar Energimyndigheten i uppdraget om att ta fram en vägledning till upphandlande myndigheter och enheter som stöd

vid upphandlingar som omfattas av de nya kraven. Uppgiften ryms inom myndighetens befintliga anslag.

8.9 Konsekvenser för företag, enskilda och allmänheten

Den som i yrkesmässig verksamhet använder en stor mängd energi eller som i yrkesmässig verksamhet producerar eller distribuerar el, värme, kyla eller bränslen ska på begäran av en kommun lämna de uppgifter som behövs för energiplanering. En sådan uppgiftsskyldighet finns redan i det hittillsvarande regelverket och förslagen förväntas därmed inte ge någon ytterligare börda. Genom att lämna uppgifter till energiplaneringen kan berörda företag också se till att deras perspektiv blir en del av planeringen, vilket de kan ha nytta av i sin verksamhet.

En kommun eller region ska ge allmänheten, där civilsamhället ingår, och berörda aktörer möjlighet att lämna synpunkter innan kommunen beslutar om en energiplan eller innan kommunen eller regionen beslutar om en plan som innehåller en redovisning av åtgärder för en effektiv energianvändning. På så sätt ges allmänheten, civilsamhället och berörda aktörer möjlighet att vara delaktiga i processen med att ta fram planerna. En kommun ska också som en del av energiplaneringen ha kontakter med de som i yrkesmässig verksamhet använder en stor mängd energi och de som i yrkesmässig verksamhet producerar eller distribuerar el, värme, kyla eller bränslen.

8.10 Åtgärder som vidtagits för att förslaget inte ska medföra mer långtgående kostnader

Inriktningen för genomförandet av energieffektivitetsdirektivet är att genomföra det som direktivet minst kräver. De nya kraven har analyserats med hänsyn till att det inte bör göras någon överimplementering av direktivet. I det fall det kan ske en viss överimplementering följer det av att den nationella nyttan överstiger effekterna som följer av implementeringen.

När det gäller lagen om energiplanering i kommuner och regioner och förordningen som ansluter till den lagen har förslaget utformats för att skapa synergieffekter mellan de områden som kommuner och regioner arbetar med utifrån regeringens energipolitik. Till exempel innehåller förslaget bestämmelser som inte bara rör kommuners och regioners energiförsörjning utan även deras arbete inom trygg energiförsörjning av nationell betydelse.

8.11 Konsekvenser för klimatet och miljön

Syftet med förslagen i promemorian och de bakomliggande direktivkraven är att öka energieffektiviteten inom Sverige och EU för att uppnå nationella och europeiska energieffektiviseringsmål till 2030. Dessa har

sitt huvudsakliga fokus på minskad och mer effektiv slutlig energianvändning. Minskad energianvändning och mer effektiv energianvändning antas leda till minskad belastning på miljön i form av lägre uttag av naturresurser och minskade utsläpp av föroreningar från energiomvandling. Den totala nyttan för klimatet och miljön kan minska något genom så kallade rekyleffekter, dvs. effekter som kan följa av att minskningen av den totala energianvändningen i systemet inte blir lika stor som den minskning som energieffektiviseringen initialt ledde till.

8.12 Ikraftträdande

Genom förslaget till övergångsbestämmelser till de nya reglerna om en skyldighet att ställa energieffektivitetskrav i upphandlingar kan nuvarande ramavtal fortfarande användas efter att de nya reglerna har trätt i kraft.

Ramavtal som används av statliga myndigheter tar hänsyn till kraven i förordningen om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. Det görs genom att det direkt i ramavtalet ställs krav på att varan ska ha en viss energieffektivitetsprestanda (gäller till exempel för belysning) eller att det vid avrop är möjligt för den upphandlande myndigheten att ställa krav på energieffektivitetsprestanda (gäller till exempel för mobiltelefoner). Eftersom kraven i bilaga 4 till energieffektivitetsdirektivet i huvudsak stämmer överens med vad som redan gäller för statliga myndigheter bör övergångsbestämmelsen få störst betydelse för andra upphandlande myndigheter och enheter.

8.13 Utvärdering

Effekterna av regelverket om en skyldighet att ställa krav på energieffektivitetsprestanda vid upphandling av vissa varor, tjänster och byggnader kan utvärderas genom de uppgifter som statliga myndigheter ska lämnas enligt miljöledningsförordningen. Energimyndigheten har även möjlighet att begära in information om hur andra upphandlande myndigheter och enheter har följt regelverket.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om energiplanering i kommuner och regioner

Lagen är ny men motsvarar delvis lagen (1977:439) om kommunal energiplanering. De centrala delarna av den hittillsvarande lagen förs över till den nya lagen och omarbetas. När det anges att en paragraf eller ett stycke stämmer överens i sak med sin hittillsvarande motsvarighet är ändringarna endast redaktionella eller språkliga. I övrigt finns det paragrafer eller stycken som har motsvarigheter i den hittillsvarande regleringen men ett

delvis annat innehåll i sak. Om ändringen är mindre anges att paragrafen eller stycket i huvudsak stämmer överens med hittillsvarande reglering. Om ändringen är större anges att paragrafen eller stycket delvis stämmer överens med hittillsvarande reglering. Det anges i samtliga dessa fall vilken paragraf och vilket stycke som regleringen stämmer överens med eller motsvarar och det hänvisas även till äldre förarbeten i den utsträckning som de fortfarande är aktuella för tillämpningen.

I lagen införs flera nya krav på kommuner och regioner. De nya kraven syftar till att genomföra energieffektivitetsdirektivet.

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om att kommuner ska ha en energiplanering och att kommuner och regioner ska redovisa åtgärder för en effektiv energianvändning och i vissa fall beakta principen om energieffektivitet först.

I paragrafen, som saknar motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, anges lagens innehåll. Paragrafen berörs i avsnitt 4 och 5.

Ord och uttryck

2 § I denna lag avses med

1. avtal om energiprestanda: ett avtal om en energieffektiviseringsåtgärd som verifieras och övervakas under avtalsperioden och som innebär att byggentreprenaden, leveranserna eller tjänsterna i åtgärden betalas i förhållande till en avtalad nivå av förbättrad energieffektivitet eller något annat energiprestandakriterium,
2. offentliga organ: kommuner, regioner och enheter som direkt finansieras och administreras av en kommun eller region men som inte är av industriell eller kommersiell karaktär, och
3. energieffektivitet först: detsamma som i artikel 2.18 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1999 av den 11 december 2018 om styrningen av energiunionen och av klimatåtgärder samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 663/2009 och (EG) nr 715/2009, Europaparlamentets och rådets direktiv 94/22/EG, 98/70/EG, 2009/31/EG, 2009/73/EG, 2010/31/EU, 2012/27/EU och 2013/30/EU samt rådets direktiv 2009/119/EG och (EU) 2015/652 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 525/2013.

I paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, anges innebörden av uttryck i lagen. Paragrafen genomför artikel 2.2, 2.12 och 2.33 i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.5 och 4.7.

Med *avtal om energiprestanda* avses detsamma som i artikel 2.33 i energieffektivitetsdirektivet. Ett sådant avtal kan till exempel innebära att en kommun vid renovering av en byggnad anger i upphandlingen att byggnaden ska uppnå en viss energiprestanda, men att det är upp till den som utför tjänsten att bestämma vilka åtgärder som ska vidtas för att energianvändningen ska minska. Uttrycket har betydelse för tillämpningen av 7 §.

Med *offentliga organ* avses detsamma som i artikel 2.12 i energieffektivitetsdirektivet, med skillnaden att även statliga myndigheter

omfattas av definitionen i direktivet. Definitionen har betydelse för tillämpningen av 7 och 16 §§.

Med nationella myndigheter avses bland annat Regeringskansliet, riksdagsförvaltningen, statliga myndigheter och domstolar. I Sverige omfattas kommuner och regioner av uttrycken lokala och regionala myndigheter. Länsstyrelserna är statliga myndigheter och omfattas inte av uttrycket regionala myndigheter.

Även enheter som direkt administreras och finansieras av nationella, regionala eller lokala myndigheter omfattas av uttrycket offentligt organ, om de inte är av industriell eller kommersiell karaktär. Det kan till exempel vara kommunala bolag på olika områden. Uttrycket offentliga organ har stora likheter med uttrycket offentligt styrt organ som används i lagarna på upphandlingsområdet, men det finns också betydelseskillnader mellan uttrycken. En viktig skillnad är att det i lagarna på upphandlingsområdet är tillräckligt att enheten antingen finansieras eller administreras av en myndighet, vilket innebär att fler juridiska personer omfattas av den definitionen.

En ”enhet” är offentligrättsliga juridiska personer (till exempel organ, institutioner och fonder) och privaträttsliga juridiska personer (till exempel bolag, föreningar, privata stiftelser och kooperativ). Vad som avses med att en enhet finansieras och administreras av en kommun (finansierings- och administrationskriterierna) och vad som avses med att enheten inte är av industriell eller kommersiell karaktär redogörs för i kommissionens rekommendation (EU) 2024/1716 av den 19 juni 2024 om fastställande av riktlinjer för tolkningen av artiklarna 5, 6 och 7 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 vad gäller energianvändning i den offentliga sektorn, renovering av offentliga byggnader och offentlig upphandling (kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7) där det finns vägledning om genomförandet av delar av energieffektivitetsdirektivet.

Administrationskriteriet i energieffektivitetsdirektivet är uppfyllt om en nationell, regional eller lokal myndighet har en majoritet när det gäller valet av ledning för enheten (skäl 35 till energieffektivitetsdirektivet).

För att finansieringskriteriet ska vara uppfyllt ska enheten till största delen, mer än 50 procent, finansieras med offentliga medel (skäl 35 till energieffektivitetsdirektivet). Med finansiering avses tillskott av medel som bland annat kan omfatta utbetalningar, lån, stöd eller tillhandahållande av personal och materiella tillgångar. Finansieringen ska komma från myndigheterna. Finansieringskriteriet är inte uppfyllt om finansieringen i huvudsak görs genom uttag av avgifter enligt lag. Det är till exempel fallet med allmänna sjukförsäkringskassor. Inte heller i de fall en myndighet har gett berörda enheter rätt att själva ta ut avgifter är kriteriet uppfyllt.

För att en enhet ska omfattas av definitionen av offentligt organ ska den inte ha industriell eller kommersiell karaktär. Detta ska tolkas i ljuset av motsvarande kriterium som finns i definitionen av offentligt styrt organ i lagarna på upphandlingsområdet. Det finns omfattande praxis från EU-domstolen om när detta kriterium är uppfyllt, som sammanfattningsvis redovisas i kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7. Faktorer som har betydelse för bedömningen är bland annat hur organet drivs, konkurrenssituationen och vinstkrav.

Energieffektivitet först har samma innebörd som i artikel 2.18 i styrningsförordningen. Av artikeln följer att med energieffektivitet först avses att inom energiplanering, i politiska beslut och i investeringsbeslut ta största möjliga hänsyn till alternativa kostnadseffektiva energieffektivitetsåtgärder till förmån för effektivare energiefterfrågan och energiförsörjning samtidigt som målen för de respektive besluten fortfarande uppnås. Det ska framför allt göras med hjälp av kostnadseffektiva energibesparingar i slutanvändningsledet, initiativ till efterfrågeflexibilitet samt effektivare omvandling, överföring och distribution av energi.

Energiplanering i kommuner

3 § Kommuner ska planera och följa upp åtgärder för att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt.

Planeringen ska bidra till att efterfrågan på energi möts på kort och lång sikt, även vid fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Enligt paragrafen ska kommuner ha en energiplanering. Paragrafen stämmer delvis överens med 1 § lagen om kommunal energiplanering (prop. 1976/77:129 s. 59 och 60). Övervägandena finns i avsnitt 4.2.

Enligt *första stycket* ska varje kommun ha en energiplanering, dvs. en process där kommunen planerar och följer upp åtgärder för att främja en trygg energiförsörjning och en effektiv användning av energi och effekt. Energiplaneringen ska vara strategisk och framåtblickande. Enligt 4 § ska kommunen ta fram en energiplan som återspeglar resultatet av planeringen. Att kommunen som en del av energiplaneringen ska ha kontakter med andra berörda aktörer framgår av 12 §.

Med uttrycket trygg energiförsörjning avses både tillförsel och distribution av energi. Uttrycket omfattar samtliga delar av energisystemet i form av produktion och distribution av el, värme, kyla och bränslen såsom gas och drivmedel. Även frågor om beredskap och ökad robusthet omfattas av uttrycket trygg energiförsörjning. Jämfört med hittillsvarande reglering tillkommer det en skyldighet för kommunen att genom energiplaneringen även främja en effektiv användning av effekt.

Enligt *andra stycket* ska energiplaneringen bidra till att efterfrågan på energi möts på kort och lång sikt, både under fredstida normalläge och vid fredstida krissituationer och höjd beredskap. Det kan handla om planering av åtgärder som avser både produktion och distribution av energi. Med fredstida krissituationer avses detsamma som i förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap. Med höjd beredskap avses detsamma som i lagen (1992:1403) om totalförsvar och höjd beredskap.

4 § I varje kommun ska det finnas en aktuell energiplan för tillförsel, distribution, lagring och användning av energi i kommunen.

Energiplanen ska beslutas av kommunfullmäktige.

I paragrafen anges att kommuner ska ha en energiplan. Paragrafen stämmer i huvudsak överens med 3 § lagen om kommunal energiplanering (prop. 1980/81:90 Bilaga 1 s. 370–374 och prop. 1984/85:5 s. 17–21). Övervägandena finns i avsnitt 4.3.

Energiplanen ska återspegla resultatet av kommunens energiplanering. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 6 § 1 meddela ytterligare förskrifter om innehållet i planen. Energiplanen kan vara en del av en mer omfattande plan, till exempel en kombinerad klimat- och energiplan, om kraven på vad planen ska innehålla är uppfyllda. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 6 § 2 meddela föreskrifter om hur ofta en kommun ska pröva om energiplanen är aktuell. I 13 och 14 §§ finns bestämmelser om att berörda aktörer och allmänheten ska ges möjlighet att lämna synpunkter innan en kommun beslutar om en energiplan.

Hittillsvarande 3 § första stycket andra meningen i lagen om kommunal energiplanering, om att energiplanen ska innehålla en övergripande miljökonsekvensanalys, utgår ur lagen. Vad planen ska innehålla kan i stället framgå av föreskrifter på lägre normnivå.

5 § En kommun ska
1. på kommunens webbplats publicera en aktuell energiplan, och
2. lämna in en aktuell energiplan till den myndighet som regeringen bestämmer.

Enligt paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, ska en kommun publicera energiplanen och lämna in den till den myndighet som regeringen bestämmer. Paragrafen genomför delar av artikel 25.6 femte stycket i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.4.

Enligt *första punkten* ska en aktuell energiplan publiceras på kommunens webbplats. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 6 § 2 meddela föreskrifter om hur ofta en kommun ska pröva om energiplanen är aktuell.

Enligt *andra punkten* ska kommunen lämna in en aktuell energiplan till den myndighet som regeringen bestämmer. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 6 § 3 meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten.

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela
1. ytterligare föreskrifter om innehållet i energiplaner,
2. föreskrifter om hur ofta en kommun ska pröva om en energiplan är aktuell, och
3. föreskrifter om undantag från skyldigheten att lämna in en aktuell energiplan till den myndighet som regeringen bestämmer.

I paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om energiplaner. Föreskrifter som meddelas med stöd av paragrafen kan genomföra delar av artikel 25.6 i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.3 och 4.4.

Med stöd av *första punkten* kan ytterligare föreskrifter meddelas om innehållet i energiplaner. I artikel 25.6 i energieffektivitetsdirektivet finns bestämmelser om att kommuner med fler än 45 000 invånare ska ha en plan med en strategi för hur energieffektiviteten i värme- och kylaförsörjningen kan öka i kommunen (värme- och kylaplan). Med stöd av

bemyndigandet kan det meddelas föreskrifter om att energiplanen ska innehålla en sådan värme- och kylaplan.

En energiplan ska enligt 4 § vara aktuell. Enligt *andra punkten* kan föreskrifter meddelas om hur ofta en kommun ska pröva om energiplanen är aktuell.

Med stöd av *tredje punkten* kan föreskrifter meddelas om undantag från skyldigheten i 5 § 2 att lämna in en aktuell energiplan. Enligt artikel 25.6 femte stycket i energieffektivitetsdirektivet ska värme- och kylaplaner lämnas till en behörig myndighet. Med stöd av bemyndigandet kan det meddelas föreskrifter om att skyldigheten att lämna in en energiplan endast ska gälla för kommuner som är skyldiga att ha en värme- och kylaplan.

Planering av åtgärder för en effektiv energianvändning i kommuner och regioner

7 § Kommuner och regioner ska i en långsiktig plan redovisa

1. de åtgärder för en effektiv energianvändning som kommunen eller regionen planerar att vidta i sin verksamhet,
2. de åtgärder som kommunen eller regionen planerar att vidta för att mildra konsekvenserna av åtgärderna som planeras enligt 1, om konsekvenserna på ett betydande sätt drabbar låginkomsthushåll, personer som riskerar att drabbas av energifattigdom eller andra utsatta grupper, och
3. i vilken utsträckning det är möjligt att använda avtal om energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster vid renovering av byggnader som
   a) inte är bostäder,
   b) har en användbar total golvyta på mer än 750 kvadratmeter, och
   c) ägs och används av ett offentligt organ.

Enligt paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, ska kommuner och regioner redovisa vissa uppgifter i en långsiktig plan. Paragrafen genomför delvis artiklarna 5.6 och 29.4 i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.5.

Åtgärderna behöver inte redovisas i en separat plan och redovisningen kan delas upp på flera olika planer. En region kan till exempel redovisa åtgärderna i en regional klimathandlingsplan, energiplan eller annan plan där åtgärderna ges ett lämpligt, långsiktigt sammanhang.

Enligt *första punkten* ska kommuner och regioner redovisa de åtgärder för en effektiv energianvändning som de planerar att vidta i sin verksamhet. Med åtgärder för en effektiv energianvändning avses till exempel åtgärder för en god hushållning av energiresurser, utjämning av effekttoppar och ökad förmåga till efterfrågeflexibilitet och energilagring. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 6 § 1 meddela föreskrifter om att en kommun ska redovisa åtgärderna i kommunens energiplan.

Enligt *andra punkten* ska kommuner och regioner redovisa åtgärder för att mildra betydande direkta eller indirekta konsekvenser för vissa utsatta grupper som drabbas av de åtgärder för en effektiv energianvändning som kommunen eller regionen planerar att vidta. Det kan till exempel röra sig om subventionerade bostäder eller den typ av åtgärder som är stödberättigande inom ramen för EU:s sociala klimatfond. Kommunens

energiplan eller en regions renoveringsstrategi för byggnadsbeståndet är exempel på lämpliga planer för redovisningen.

Om de åtgärder för en effektiv energianvändning som kommunen eller regionen redovisar inte ger betydande negativa konsekvenser för utsatta grupper behöver inte några åtgärder för att mildra konsekvenserna anges.

Med energifattigdom avses detsamma som i artikel 2.52 i energieffektivitetsdirektivet. Med energifattigdom avses att ett hushåll har bristande tillgång till väsentliga energitjänster som tillhandahåller grundläggande nivåer och en skälig levnadsstandard och hälsa och som orsakas av en kombination av faktorer, som orimliga priser, otillräcklig disponibel inkomst, höga energikostnader och bostäder med låg energieffektivitet. Med grundläggande nivåer och en skälig levnadsstandard och hälsa avses bland annat tillräcklig tillgång till uppvärmning, varmvatten, nedkylning, belysning och energi för att driva elapparater. Uttrycket ska tolkas inom ramen för det berörda nationella sammanhanget, befintlig nationell socialpolitik och andra relevanta nationella politikområden i medlemsstaten. Med utsatta grupper avses bland annat utsatta kunder som varaktigt saknar förmåga att betala för den el, naturgas, fjärrvärme eller fjärrkyla som överförs eller levereras till dem för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.

Enligt *tredje punkten* ska kommuner och regioner redovisa i vilken utsträckning det är möjligt att använda avtal om energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster vid renovering av vissa byggnader. Skyldigheten omfattar de byggnader som ägs och används av kommunen, regionen eller ett annat offentligt organ som finansieras och administreras av kommunen eller regionen. Exempel på lämpliga planer för redovisningen är kommunens energiplan eller en regions renoveringsstrategi för byggnadsbeståndet. Redovisningen bör omfatta en portföljanalys och en renoveringsfärdplan för det offentliga byggnadsbeståndet, som inte bara omfattar totalrenovering utan även kontinuerliga investeringar för reparation och förbättring, beroende på vad som krävs för de enskilda byggnaderna, se kommissionens rekommendation (EU) 2024/2476 av den 13 september 2024 om riktlinjer för tolkningen av artikel 29 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 vad gäller energitjänster.

Vad som avses med uttrycken offentliga organ och avtal om energiprestanda framgår av 2 §. Med energitjänst avses enligt artikel 2.11 i energieffektivitetsdirektivet en nytta eller ett mervärde som fås genom ett avtal om åtgärder som normalt leder till en kontrollerbar och mätbar eller uppskattningsbar förbättring av energieffektivitet eller primärenergibesparingar. Med total användbar golvyta avses enligt artikel 2.13 i energieffektivitetsdirektivet golvytan i en byggnad eller del av en byggnad där energi används för att påverka inomhusklimatet.

8 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om vad som ska framgå av en redovisning enligt 7 § 3.

Enligt paragrafen kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela ytterligare föreskrifter om vad som ska framgå av en redovisning av i vilken utsträckning det är möjligt att använda avtal om

energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster vid renovering av vissa byggnader enligt 7 § 3. Övervägandena finns i avsnitt 4.5.

Med stöd av bemyndigandet kan det meddelas föreskrifter om till exempel hur en kommun eller region ska ta hänsyn till en byggnads ålder och behov av renovering i redovisningen av i vilken utsträckning det är möjligt att använda avtal om energiprestanda eller andra motsvarande energitjänster.

Principen om energieffektivitet först

9 § Kommuner och regioner ska innan de beslutar om större investeringar eller författningsreglerade planer beakta principen om energieffektivitet först genom att analysera olika alternativ för att uppnå syftet med investeringen eller den författningsreglerade planen och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet.

En analys behöver inte göras om

1. det har gjorts en strategisk miljöbedömning av den författningsreglerade planen eller en specifik miljöbedömning av investeringen enligt 6 kap. miljöbalken och föreskrifter som har meddelats i anslutning till det kapitlet, eller
2. en annan lag eller förordning innehåller en skyldighet för kommunen eller regionen att bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet när investeringen eller den författningsreglerade planen ska göras eller tas fram.

Enligt paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, ska kommuner och regioner beakta principen om energieffektivitet först när de tar beslut om större investeringar och författningsreglerade planer. Genom paragrafen genomförs delvis artikel 3.1 i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

I *första stycket* anges att en kommun eller en region som tar beslut om större investeringar eller författningsreglerade planer ska analysera olika alternativ för att uppnå syftet med investeringen eller den författningsreglerade planen och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet. Exempel på författningsreglerade planer är översiktsplaner som regleras i plan- och bygglagen och den nationella planen för transportinfrastruktur som Trafikverket ska upprätta enligt förordningen om en nationell plan för transportinfrastruktur. Mer vägledning om tillämpningen av principen finns bland annat i kommissionens rekommendation (EU) 2024/2143 av den 29 juli 2024 om riktlinjer för tolkningen av artikel 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 vad gäller principen om energieffektivitet först.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får enligt 10 § meddela föreskrifter om hur stora investeringar och författningsreglerade planer ska vara för att omfattas av kravet på att göra en bedömning och hur bedömningen ska göras.

Enligt *andra stycket första punkten* behöver någon bedömning enligt första stycket inte göras om det har gjorts en strategisk miljöbedömning av planen eller en specifik miljöbedömning av investeringen enligt 6 kap. miljöbalken och föreskrifter som har meddelats i anslutning till det kapitlet. I miljöbedömningsförordningen (2017:966) finns bestämmelser om miljöbedömningar.

I *andra stycket andra punkten* anges att någon bedömning enligt första stycket inte heller behöver göras om en lag eller förordning innehåller en

skyldighet för kommunen och regionen att beakta principen om energieffektivitet först när investeringen eller den författningsreglerade planen ska göras eller tas fram. Ett exempel på en sådan skyldighet är krav i bestämmelser som genomför energieffektivitetsdirektivets regler i artikel 27 om hur principen om energieffektivitet först ska beaktas vid omvandling, överföring och distribution av energi.

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. hur stora investeringar och författningsreglerade planer ska vara för att omfattas av kravet i 9 § första stycket,
2. hur kommuner och regioner ska bedöma olika alternativ i fråga om energieffektivitet enligt 9 § första stycket, och
3. att kommuner och regioner ska lämna uppgifter till den myndighet som regeringen bestämmer om hur principen om energieffektivitet först har beaktats enligt 9 §.

Paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, innehåller bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om principen om energieffektivitet först. Genom paragrafen genomförs delvis artiklarna 3.1 och 3.4 i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

Föreskrifter som meddelas med stöd av *första punkten* kan avse både vilka belopp en investering eller författningsreglerad plan måste uppgå till för att en bedömning ska göras och hur beloppen ska räknas ut.

Föreskrifter som meddelas med stöd av *andra punkten* kan exempelvis avse vilka kriterier som ska användas för att bedöma olika alternativ.

Föreskrifter som meddelas med stöd av *tredje punkten* kan avse hur en bedömning av olika alternativ i fråga om energieffektivitet har gjorts enligt 9 § första stycket, men också hur en strategisk eller specifik miljöbedömning har gjorts i enlighet med 6 kap. miljöbalken och föreskrifter som har meddelats i anslutning till det kapitlet eller hur principen om energieffektivitet har beaktats i enlighet med någon annan lag eller förordning.

Planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändare

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur kommuner ska delta i statliga myndigheters arbete med planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändares elförsörjning.

Enligt paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om hur kommuner ska delta i viss planering. Övervägandena finns i avsnitt 4.9.

I förordningen (2011:931) om planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändare finns det bestämmelser om planering och framtagande av underlag för att styra el till samhällsviktiga elanvändare i en situation där överföring av el måste begränsas eller avbrytas. Med stöd av bemyndigandet kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om kommuners deltagande i planeringen.

Kontakter med berörda aktörer och allmänhetens deltagande

12 § Om det främjar de syften som avses i 3 § ska en kommun som en del av energiplaneringen ha kontakter med

– andra kommuner,

– regioner,

– statliga myndigheter,

– de som i yrkesmässig verksamhet använder eller planerar att använda en stor mängd energi eller effekt, och

– de som i yrkesmässig verksamhet producerar, distribuerar eller lagrar el, värme, kyla eller bränslen.

I paragrafen anges att kommuner ska ha kontakter med andra intressenter som en del av energiplaneringen. Paragrafen stämmer delvis överens med 2 § lagen om kommunal energiplanering (prop. 1976/77:129 s. 60 och 61). Övervägandena finns i avsnitt 4.6.

Till skillnad från den hittillsvarande regleringen, som anger att kommunen ska samverka med vissa aktörer, är kommunen inte skyldig att tillvarata gemensamma lösningar i energiplaneringen. Kommunen har däremot fortsatt en skyldighet att ha kontakter med aktörerna som en del av planeringen.

Kommunen ska utöver att ha kontakter med andra kommuner, ha kontakter med regioner och statliga myndigheter, vilket är ett nytt krav. I första hand avses den region som kommunen ligger i. Med statliga myndigheter avses i första hand länsstyrelserna, men i vissa fall kan det även vara aktuellt att ha kontakter med till exempel Affärsverket svenska kraftnät eller Energimyndigheten.

Det är också nytt att kommunen ska ha kontakter med den som använder en stor mängd effekt. Detsamma gäller för skyldigheten att ha kontakter med den som planerar att använda en stor mängd energi eller effekt. Det kan till exempel vara företag som har fått tillstånd att bygga ett stort datacenter eller en energiintensiv industrianläggning, men som ännu inte har en verksamhet.

Vad som utgör en stor mängd energi eller effekt behöver bedömas med hänsyn till förutsättningarna i kommunen och syftet med energiplaneringen. Till skillnad från vad som hittills gällt (prop. 1977/78:129 s. 61) bör bedömningen om ett företag har en stor energianvändning utgå från om företagets energianvändning är så stor att det är skyldigt att göra en energikartläggning, se förslag i promemorian Genomförande av delar av det omarbetade energieffektivitetsdirektivet (KN2025/01465). Bedömningen om vad som utgör en stor mängd effekt kan till exempel göras med beaktande av det totala effektbehovet i kommunen och om verksamhetens effektbehov kan ge lokala flaskhalsar i energisystemet.

Det finns inte något hinder mot att kommunen även har kontakter med andra energianvändare.

Med bränslen avses fasta, flytande och gasformiga bränslen som till exempel fasta biobränslen, biogas, bensin, diesel och biodrivmedel.

I 13 och 14 §§ finns det bestämmelser om att berörda aktörer och allmänheten ska ges möjlighet att lämna synpunkter på energiplanen. Skyldigheten för kommunen att ha kontakter med vissa aktörer har ett bredare syfte som omfattar energiplaneringen i stort och inte endast arbetet med energiplanen. Kommunen är endast skyldig att ha kontakter med

intressenter som räknas upp i paragrafen, om kommunen bedömer att det kan främja de syften som energiplaneringen har. Det finns i princip alltid anledning att ha kontakter med den region som kommunen ligger i, länsstyrelsen och med stora energianvändare, producenter och distributörer på energimarknaderna.

13 § Kommunen eller regionen ska i god tid innan beslut fattas ge allmänheten och berörda aktörer skälig tid att lämna synpunkter innan

1. kommunen beslutar om en energiplan enligt 4 §, eller
2. kommunen eller regionen beslutar om en plan som innehåller en redovisning av åtgärder för en effektiv energianvändning enligt 7 § 1.

Kommunen eller regionen ska ge allmänheten och berörda aktörer information om hur och inom vilken tid synpunkter kan lämnas.

Enligt paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, ska kommuner och regioner ge berörda aktörer och allmänheten möjlighet att lämna synpunkter på vissa planer och åtgärder. Genom paragrafen genomförs delvis artiklarna 5.6 första stycket och 25.6 andra stycket i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.6.

Enligt *första stycket* ska allmänheten och berörda aktörer i god tid innan beslut fattas ges skälig tid att lämna synpunkter innan kommunen eller regionen beslutar om vissa planer, vilket motsvarar vad som gäller för strategiska miljöbedömningar av planer enligt 6 kap. 15 § miljöbalken (se prop. 2003/04:116 s. 66).

När det gäller de planer som avses i *första stycket andra punkten* är det tillräckligt att kommunen eller regionen ger allmänheten och berörda aktörer möjlighet att lämna synpunkter på de delar av planen som innehåller åtgärder för en effektiv energianvändning.

Med allmänheten avses de som berörs eller som kan antas bli berörda eller har intresse av beslutet. Även icke-statliga organisationer, som miljöorganisationer och andra berörda organisationer, är en del av allmänheten. I allmänheten ingår också utsatta grupper som riskerar att påverkas av energifattigdom eller som i högre grad drabbas av effekterna av energifattigdom (jfr artikel 5.6 första stycket i energieffektivitetsdirektivet).

Med berörda aktörer avses till exempel kommuner, regioner och statliga myndigheter.

Enligt *andra stycket* ska kommuner och regioner informera om hur och inom vilken tid synpunkter kan lämnas. Kravet motsvarar vad som gäller för det samråd som hålls vid en strategisk miljöbedömning av en plan, se 6 kap. 15 § miljöbalken. Information kan till exempel lämnas på kommunens webbplats eller spridas via tidningar eller andra medier. Till skillnad från vad som gäller för strategiska miljöbedömningar finns det inte något krav på att en kommun eller region ska göra ett förslag till plan tillgängligt. För att paragrafen ska uppfylla sitt syfte behöver dock kommunen eller regionen informera allmänheten och berörda aktörer om vad de ska lämna synpunkter på.

I 14 § finns bestämmelser om att en kommun eller region inte behöver ge allmänheten och berörda aktörer möjlighet att lämna synpunkter om det har gjorts en strategisk miljöbedömning av planen.

14 § Om det har gjorts en strategisk miljöbedömning av en plan enligt 6 kap. miljöbalken och föreskrifter som har meddelats i anslutning till det kapitlet, behöver kommunen eller regionen inte på något ytterligare sätt ge berörda aktörer och allmänheten möjlighet att lämna synpunkter enligt 13 §.

I paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, finns det ett undantag från kravet på att ge allmänheten och berörda aktörer möjlighet att lämna synpunkter. Övervägandena finns i avsnitt 4.6.

Om det har gjorts en strategisk miljöbedömning av en energiplan eller en plan med åtgärder för en effektiv energianvändning, hålls samrådet inom ramen för den processen och något ytterligare samråd krävs då inte. I 2 § 2 e miljöbedömningsförordningen finns bestämmelser om när det ska antas att en energiplan har betydande miljöpåverkan.

Uppgiftsskyldighet

15 § Den som i yrkesmässig verksamhet använder eller planerar att använda en stor mängd energi eller effekt, eller som i yrkesmässig verksamhet producerar, distribuerar eller lagrar el, värme, kyla eller bränslen, ska på begäran av en kommun lämna de uppgifter som behövs för energiplanering enligt denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Enligt paragrafen ska vissa verksamheter lämna uppgifter till kommunen. Paragrafen stämmer i huvudsak överens med 4 § första stycket lagen om kommunal energiplanering (prop. 1977/78:129 s. 61). Övervägandena finns i avsnitt 4.6.

Jämfört med den hittillsvarande lagen om kommunal energiplanering utökas uppgiftsskyldigheten till att även omfatta den som i yrkesmässig verksamhet använder en stor mängd effekt eller som planerar att använda en stor mängd energi eller effekt. Skyldigheten utökas även till att omfatta den som i yrkesmässig verksamhet lagrar energi. De företag som ska lämna uppgifter är samma företag på energimarknaden som kommunen ska ha kontakter med enligt 12 § fjärde och femte strecksatserna, se kommentaren till den paragrafen om vad som avses med bränsle och användning av en stor mängd energi eller effekt.

Ett företag som planerar att använda en stor mängd energi eller effekt är bara uppgiftsskyldig om företaget kommit så långt i sin planering att uppgifterna behövs för energiplaneringen, till exempel genom att företaget fått miljötillstånd för sin planerade verksamhet. En kommun kan med stöd av 18 § förelägga ett företag att lämna uppgifter.

Jämfört med hittillsvarande regler anges inte längre att kommunen ska ge den som är uppgiftsskyldig möjlighet att överlägga med kommunen om energifrågor och att kommunen inte ska betunga den som är uppgiftsskyldig i onödan (4 § andra och tredje styckena i den hittillsvarande lagen om kommunal energiplanering). Enligt 12 § har kommunen en skyldighet att ha kontakter om energiplaneringen med aktörer på energimarknaden. Dessa aktörer kommer på det sättet att ha möjlighet att diskutera energifrågor med kommunen. Kommunala myndigheter omfattas av principerna för god förvaltning. En kommunal myndighet får till exempel inte vidta åtgärder som är mer långtgående än vad som behövs och ska se

till att resultatet av åtgärderna står i rimligt förhållande till olägenheterna för den enskilde (5 § tredje stycket förvaltningslagen).

Uppgifter om en enskilds affärs- eller driftförhållanden som lämnas enligt paragrafen omfattas av sekretess enligt 38 kap. 6 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs (prop. 1979/80:2 Del A s. 228). Uppgifter som lämnas kan också omfattas av sekretess enligt andra bestämmelser, till exempel av försvarssekretess enligt 15 kap. 2 § samma lag.

16 § Kommuner och regioner ska till den myndighet som regeringen bestämmer lämna uppgifter om den årliga energianvändningen i verksamheter som bedrivs av offentliga organ.

Enligt paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, ska kommuner och regioner lämna uppgifter om energianvändning till den myndighet som regeringen bestämmer. Paragrafen genomför delvis artikel 5.1 i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.7.

Skyldigheten att rapportera uppgifter omfattar energianvändningen i kommunens eller regionens egen verksamhet och energianvändningen i övriga offentliga organ som kommunen eller regionen finansierar och administrerar. Vad som avses med offentliga organ anges i 2 §. För att kunna lämna rätt uppgifter behöver kommunen eller regionen kartlägga vilka övriga offentliga organ som kommunen finansierar och administrerar och hämta in uppgifter från de organen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 16 § meddela ytterligare föreskrifter om skyldigheten att lämna uppgifter och föreskrifter om undantag från skyldigheten.

17 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela
1. ytterligare föreskrifter om skyldigheten att lämna uppgifter enligt 16 §, och
2. föreskrifter om undantag från skyldigheten.

Enligt paragrafen får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela ytterligare föreskrifter om kommuner och regioners skyldighet att lämna uppgifter om energianvändning och föreskrifter om undantag från skyldigheten. Föreskrifter som meddelas med stöd av paragrafen kan genomföra delar av artikel 5.1 i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.7.

Föreläggande

18 § En kommun får förelägga den som är uppgiftsskyldig enligt 15 § att lämna uppgifter till kommunen. Ett föreläggande får förenas med vite.

Enligt paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, får en kommun förelägga den som är uppgiftsskyldig enligt lagen att lämna uppgifter. Övervägandena finns i avsnitt 4.8.

Den uppgiftsskyldige kan föreläggas både i de fall uppgifter inte har lämnats alls och i de fall att uppgifterna är ofullständiga. Ett föreläggande bör bara komma i fråga om kommunen på andra sätt först har försökt få den uppgiftsskyldige att lämna uppgifter.

Bestämmelser om vite, bland annat om hur vitesbeloppet fastställs, finns i lagen (1985:206) om viten.

19 § Den myndighet som regeringen bestämmer får förelägga

1. en kommun som inte lämnar in en fullständig och aktuell energiplan enligt denna lag att göra det, och
2. en kommun eller region som inte lämnar uppgifter enligt 16 § och föreskrifter som har meddelats med stöd av 17 § att göra det.

Enligt paragrafen, som inte har någon motsvarighet i lagen om kommunal energiplanering, får den myndighet som regeringen bestämmer förelägga kommuner och regioner att vidta vissa åtgärder. Genom paragrafen genomförs delvis artikel 25.6 femte stycket i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.8.

Enligt *första punkten* får den myndighet som regeringen bestämmer förelägga en kommun som inte gett in en aktuell energiplan att göra det. En kommun kan föreläggas både i de fall den inte har gett in en plan överhuvudtaget och i de fall den har gett in en ofullständig plan. Enligt energieffektivitetsdirektivet ska kommuner med fler än 45 000 invånare ha en värme- och kylaplan som ska granskas av en behörig myndighet, se kommentaren till 6 §. Om den myndigheten bedömer att värme- och kylaplanen inte uppfyller de krav som ställs i föreskrifter som har meddelats med stöd av 6 § 1, kan myndigheten förelägga kommunen att komplettera planen. Övriga delar av energiplanen kommer inte att granskas av myndigheten.

Enligt *andra punkten* får den myndighet som regeringen bestämmer förelägga en kommun eller region att lämna uppgifter om energianvändning. En kommun kan föreläggas både i de fall uppgifter inte har lämnats alls och i de fall att uppgifterna är ofullständiga.

Ett föreläggande bör beslutas först när en kommun inte följer ett påpekande.

Överklagande

20 § Ett beslut om föreläggande enligt 18 § och ett beslut om föreläggande enligt 19 § får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Enligt paragrafen ska vissa beslut enligt lagen få överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Paragrafen stämmer delvis överens med 6 § lagen om kommunal energiplanering. Övervägandena finns i avsnitt 4.8.

Paragrafen ändras så att den omfattar förelägganden som kommuner kan besluta om och förelägganden mot kommuner och regioner som den myndighet som regeringen bestämmer kan besluta om.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028 i fråga om 5 och 7 §§ och i övrigt den 1 mars 2027.
2. Genom lagen upphävs lagen (1977:439) om kommunal energiplanering.

Enligt *första punkten* ska skyldigheten för kommuner att på kommunens webbplats publicera en aktuell energiplan och lämna in planen till den myndighet som regeringen bestämmer träda i kraft den 1 januari 2028. Även skyldigheten för kommuner och regioner att redovisa vissa uppgifter i en långsiktig plan ska träda i kraft samma datum. Vid denna tidpunkt behöver kommuner och regioner därmed ha uppfyllt skyldigheterna. I övrigt träder lagen i kraft den 1 mars 2027.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

9.2 Förslaget till lag om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader

Lagen är ny men motsvarar delvis förordningen (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. Genom lagen genomförs artikel 7 och bilaga IV till energieffektivitetsdirektivet.

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om att upphandlande myndigheter och enheter i vissa fall ska ställa krav på energieffektivitet vid köp av varor, tjänster, byggentreprenader och byggnader och vid hyra av byggnader och lokaler.

I paragrafen anges lagens innehåll. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Ord och uttryck

2 § I denna lag avses med

1. avtal om energiprestanda: ett avtal om en energieffektiviseringsåtgärd som verifieras och övervakas under avtalsperioden, som innebär att byggentreprenaden, leveranserna eller tjänsterna i åtgärden betalas i förhållande till en avtalad nivå av förbättrad energieffektivitet eller något annat energiprestandakriterium, och
2. offentligt kontrakt: ett skriftligt avtal med ekonomiska villkor som
   a) ingås mellan en eller flera upphandlande myndigheter eller enheter och en eller flera leverantörer, och
   b) avser leverans av varor, tillhandahållande av tjänster, utförande av byggentreprenad, köp av byggnader eller hyra av byggnader eller lokaler.

I övrigt har ord och uttryck som används i lagen samma betydelse som i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna och lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner.

Paragrafen innehåller förklaringar av vissa ord och uttryck som används i lagen. Paragrafen genomför artikel 2.14, 2.15 och 2.33 i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.2 och 6.6.

Med *avtal om energiprestanda* avses detsamma som i artikel 2.33 i energieffektivitetsdirektivet. Ett sådant avtal kan till exempel innebära att en kommun vid renovering av en byggnad anger i upphandlingen att byggnaden ska uppnå en viss energiprestanda, men att det är upp till den som utför tjänsten att bestämma vilka åtgärder som ska vidtas för att energianvändningen ska minska. Definitionen har betydelse för tillämpningen av 6 §.

Med *offentligt kontrakt* avses i huvudsak detsamma som i lagarna på upphandlingsområdet, se 1 kap. 15 § LOU, 1 kap. 14 § lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna (LUF) och 2 kap. 14 § lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet (LUFS). Köp av byggnader och hyra av byggnader och lokaler är som utgångspunkt inte offentliga kontrakt enligt lagarna på upphandlingsområdet (se till exempel 3 kap. 19 § LOU). Sådana avtal är däremot offentliga kontrakt enligt förevarande paragraf. Definitionen har betydelse för tillämpningen av 3 och 4 §§.

Enligt *andra stycket* har ord och uttryck som används i lagen i övrigt samma betydelse som i de centrala lagarna på upphandlingsområdet.

Uttrycken upphandlande myndighet och upphandlande enhet används i flera av paragraferna i lagen. De uttrycken har samma betydelse som i 1 kap. 22 §§ LOU, 1 kap. 22 och 23 §§ LUF och 1 kap. 20 och 21 §§ lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner (LUK). Definitionerna av de uttrycken stämmer överens med artikel 2.14 och 2.15 i energieffektivitetsdirektivet. Den som är en upphandlande myndighet eller enhet enligt någon av de lagarna är därmed en upphandlande myndighet eller enhet enligt lagen om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. Lagen är även tillämplig på upphandlingar som görs enligt LUFS. Definitionerna av upphandlande myndigheter och upphandlande enheter i de centrala lagarna på upphandlingsområdet omfattar även de upphandlande enheter som ska tillämpa LUFS.

Ordet koncession används också i flera av paragraferna i lagen. Med koncession avses detsamma som i 1 kap. 13 § LUK.

Krav på energieffektivitetsprestanda

3 § Regeringen får meddela föreskrifter om

1. att upphandlande myndigheter och enheter endast får köpa varor, tjänster, byggnader och byggentreprenader med hög energieffektivitetsprestanda och hyra byggnader och lokaler med hög energieffektivitetsprestanda, när de ingår offentliga kontrakt och koncessioner,
2. vilken energieffektivitetsprestanda som ska uppnås enligt 1, och
3. hur det ska visas att energieffektivitetsprestandan enligt 1 är uppnådd.

I paragrafen bemyndigas regeringen att meddela föreskrifter om att upphandlande myndigheter och enheter i vissa fall ska ställa krav på energieffektivitetsprestanda när de ingår offentliga kontrakt och koncessioner. Föreskrifter som meddelas med stöd av paragrafen kan genomföra delar av artikel 7.1, 7.2 och 7.4 och bilaga 4 till energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Vilka varor, tjänster, lokaler, byggnader och byggentreprenader som enligt energieffektivitetsdirektivet omfattas av kraven på hög energieffektivitetsprestanda, vilken energieffektivitetsprestanda som ska uppnås och hur det ska visas att energieffektivitetsprestandan är uppfylld framgår av artikel 7.4 och bilaga 4 till direktivet. Enligt artikel 7.1 i direktivet omfattar skyldigheten endast kontrakt och koncessioner med ett visst värde och den upphandlande myndigheten eller enheten behöver inte ställa krav på energieffektivitetsprestanda, om det inte är tekniskt genomförbart. Enligt artikel 7.2 är vissa kontrakt undantagna från skyldigheten.

Med stöd av paragrafen kan föreskrifter som genomför artiklarna och bilagan meddelas i förordning.

Bedömningar av alternativ i fråga om energieffektivitet

4 § Upphandlande myndigheter och enheter ska innan de ingår offentliga kontrakt och koncessioner analysera olika alternativ för att uppnå syftet med upphandlingen och bedöma de olika alternativen i fråga om energieffektivitet.

I paragrafen anges att upphandlande myndigheter och enheter ska utvärdera olika alternativ med hänsyn till energieffektivitetsprestanda innan de ingår ett offentligt kontrakt eller en koncession. Paragrafen genomför artikel 7.1 andra stycket i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

Betydelsen av uttrycken offentliga kontrakt, koncession, upphandlande myndighet och upphandlande enhet framgår av kommentaren till 2 §.

Paragrafen innebär att den upphandlande myndigheten eller enheten ska utvärdera olika alternativ med hänsyn till dess energieffektivitetsprestanda, i enlighet med den så kallade principen om energieffektivitet först som beskrivs i artikel 3 i energieffektivitetsdirektivet. Mer vägledning om tillämpningen av principen finns bland annat i kommissionens rekommendation (EU) 2021/1749 av den 28 september 2021 om energieffektivitet först: från princip till praktik – Riktlinjer och exempel för att genomföra principen i beslutsprocessen inom och utanför energisektorn.

Enligt kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7 kan vid behov en kostnads-nyttoanalys ur ett samhällsperspektiv genomföras, med beaktande av energieffektivitetens fördelar i vidare bemärkelse. Den upphandlande myndigheten eller enheten kan använda analyser som tagits fram i tidigare jämförbara upphandlingar eller som tagits fram av inköpscentraler, branschorganisationer eller andra jämförbara organisationer. I upphandlingen kan principen om energieffektivitet först beaktas i tilldelningskriterierna eller i den tekniska specifikationen. Hur principen tillämpas kan till exempel dokumenteras i köparnas handlingar. Paragrafen innebär inte någon skyldighet att välja det alternativ som är mest energieffektivt.

Med stöd av 5 § kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela ytterligare föreskrifter om skyldigheten och föreskrifter om undantag från skyldigheten.

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela
1. ytterligare föreskrifter om skyldigheten i 4 §, och
2. föreskrifter om undantag från skyldigheten.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om hur principen om energieffektivitet först ska tillämpas vid ingående av kontrakt eller koncessioner. Föreskrifter som meddelas med stöd av paragrafen kan genomföra delar av artikel 7.1 och 7.2 i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.4 och 6.5.

Med stöd av *första punkten* kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela ytterligare föreskrifter om hur alternativen ska bedömas i fråga om energieffektivitet.

Med stöd av *andra punkten* kan föreskrifter om undantag från skyldigheten meddelas. Enligt artikel 7.1 och 7.2 i energieffektivitetsdirektivet gäller skyldigheten endast kontrakt med ett visst värde och vissa kontrakt är undantagna från skyldigheten. Med stöd av bemyndigandet kan föreskrifter som genomför de delarna av direktivet införas på lägre normnivå än lag.

Avtal om energiprestanda

6 § Upphandlande myndigheter och enheter ska innan de ingår tjänstekontrakt som omfattar tjänster med betydande energianvändning bedöma om det är möjligt att ingå ett avtal om energiprestanda.

I paragrafen finns en skyldighet för upphandlande myndigheter och enheter att i vissa fall bedöma om ett avtal om energiprestanda kan användas. Paragrafen genomför artikel 7.3 i energieffektivitetsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.6.

Vad som avses med ett avtal om energiprestanda framgår av 2 § första stycket. Med tjänstekontrakt avses detsamma som i 1 kap. 21 § LOU och 1 kap. 21 § LUF, se kommentaren till 2 §. Med tjänster med betydande energianvändning avses till exempel tjänstekontrakt för tillhandahållande av värme- eller transporttjänster, underhåll av byggnader eller gatubelysning och förvaltning av energiförbrukande anläggningar, se kommissionens rekommendation för artiklarna 5–7.

Uppgiftsskyldighet

7 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att upphandlande myndigheter och enheter ska lämna uppgifter om hur de uppfyller kraven i denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om en uppgiftsskyldighet för upphandlande myndigheter och enheter. Övervägandena finns i avsnitt 6.8.

Med stöd av bemyndigandet kan det ställas krav på upphandlande myndigheter och enheter att till exempel lämna uppgifter om hur många kontrakt de har ingått som omfattas av lagen, om de i något fall har bedömt att det inte är tekniskt genomförbart att ställa krav på energieffektivitetsprestanda och i hur många fall de har bedömt att det är möjligt att ingå ett avtal om energiprestanda.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2027.
2. Lagen tillämpas inte på upphandlingar, köp av byggnader eller hyra av byggnader eller lokaler som har påbörjats före ikraftträdandet.

Av *första punkten* framgår det att lagen träder i kraft den 1 mars 2027.

Enligt *andra punkten* tillämpas lagen inte på upphandlingar som påbörjats före ikraftträdandet. Av praxis från Högsta förvaltningsdomstolen och EU-domstolen följer att en upphandling anses påbörjad när den upphandlande myndigheten eller enheten beslutat att inleda ett upphandlingsförfarande och detta beslut kommit till kännedom utåt genom att myndigheten eller enheten tagit någon form av extern kontakt i syfte att anskaffa det som beslutet avser. Vid förfaranden i flera steg innebär det att det är det inledande steget som påbörjar upphandlingen. Vid ramavtal är denna tidpunkt då förfarandet för att ingå ramavtalet inleds. De nya kraven kommer alltså inte att tillämpas på exempelvis förnyade konkurrensutsättningar enligt sådana ramavtal där förfarandet för att ingå ramavtalet har påbörjats före ikraftträdandet av de nya lagarna (se prop. 2015/16:195 s. 918). Köp och hyra av byggnader och lokaler omfattas inte av lagarna på upphandlingsområdet. Även sådana avtal omfattas dock av övergångsbestämmelsen. Om till exempel en kommun har skickat ut en offertförfrågan för hyra av en lokal innan lagen träder i kraft tillämpas lagen inte på det kontraktet.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

Artiklarna 3, 5–7, 25.6 och 29.4 och bilaga IV i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955

Artikel 3

Principen om energieffektivitet först

1. I enlighet med principen om energieffektivitet först ska medlemsstaterna säkerställa att energieffektivitetslösningar, inbegripet resurser på efterfrågesidan och systemflexibilitet, bedöms vid planerings-, policy- och större investeringsbeslut till ett värde av mer än 100 000 000 EUR vardera eller 175 000 000 EUR för transportinfrastrukturprojekt som rör följande sektorer:

a) Energisystem.

b) Andra sektorer än energisektorn, i de fall då dessa sektorer påverkar energianvändningen och energieffektiviteten, inbegripet byggnads-, transport-, vatten-, informations- och kommunikationstekniska (IKT) sektorerna, samt jordbruks- och finanssektorerna.

2. Senast den 11 oktober 2027 ska kommissionen genomföra en bedömning av de tröskelvärden som fastställs i punkt 1, med målet om en justering nedåt, med beaktande av utvecklingen för ekonomin och energimarknaden. Kommissionen ska, senast den 11 oktober 2028, lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet, som vid behov ska åtföljas av ett lagstiftningsförslag.

3. Vid tillämpningen av denna artikel uppmanas medlemsstaterna att beakta kommissionens rekommendation (EU) 2021/1749 [1].

4. Medlemsstaterna ska säkerställa att de behöriga myndigheterna övervakar tillämpningen av principen om energieffektivitet först, inbegripet, vid behov, sektorsintegration och sektorsövergripande effekter, i de fall då policy-, planerings- och investeringsbeslut omfattas av krav på godkännande och övervakning.

5. När medlemsstaterna tillämpar principen om energieffektivitet först ska de göra följande:

a) Främja och, i de fall då kostnads–nyttoanalyser krävs, säkerställa tillämpningen och tillgängliggörandet för allmänheten av kostnad–nyttometoder som tillåter en korrekt bedömning av fördelar, i vidare bemärkelse, med energieffektivitetslösningar, vid behov med beaktande av hela livscykeln och ett långsiktigt perspektiv, system- och kostnadseffektivitet, försörjningstrygghet och kvantifiering ur ett samhälls- och hälsoperspektiv samt ur ett ekonomiskt och klimatneutralt perspektiv,

[1] Kommissionens rekommendation (EU) 2021/1749 av den 28 september 2021 om energieffektivitet först: från princip till praktik – Riktlinjer och exempel för att genomföra principen i beslutsprocessen inom och utanför energisektorn (EUT L 350, 4.10.2021, s. 9).

hållbarhet och principer om cirkulär ekonomi i övergången till klimatneutralitet.

b) Ta itu med konsekvenserna för energifattigdomen.

c) Identifiera en eller flera enheter som är ansvariga för att övervaka tillämpningen av principen om energieffektivitet först och den påverkan som regelverk, inbegripet finansiella bestämmelser, planerings-, policy- och större investeringsbeslut, som avses i punkt 1, har på energianvändningen, energieffektiviteten och energisystem.

d) Som ett led i sina integrerade nationella energi- och klimatlägesrapporter lämnats in i enlighet med artikel 17 i förordning (EU) 2018/1999, rapportera om hur principen om energieffektivitet först beaktats i de nationella och, när så är tillämpligt, regionala och lokala planerings-, policy- och större investeringsbeslut som rör de nationella och regionala energisystemen, inbegripet åtminstone följande:

i) En bedömning av tillämpningen av och fördelarna med principen om energieffektivitet först i energisystemen, särskilt i förhållande till energianvändningen.

ii) En förteckning över åtgärder som vidtagits för att avlägsna onödiga rättsliga eller andra hinder för genomförandet av principen om energieffektivitet först och av lösningar på efterfrågesidan, bland annat genom att identifiera nationell lagstiftning och åtgärder som strider mot principen om energieffektivitet först.

6. Senast den 11 april 2024] ska kommissionen anta riktlinjer som tillhandahåller en gemensam allmän ram, inbegripet tillsyn, för det övervaknings- och rapporteringsförfarande som medlemsstaterna får använda för att utforma de kostnad-nyttometoder som avses i punkt 5 a, i syfte att säkerställa jämförbarhet samtidigt som medlemsstaterna ges möjlighet att anpassa sig till nationella och lokala förhållanden.

Artikel 5

Offentliga sektorn ledande inom energieffektivitet

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att den totala slutliga energianvändningen för alla offentliga organ tillsammans minskas med minst 1,9 % varje år, jämfört med 2021.

Medlemsstaterna får välja att undanta kollektivtrafiken eller försvarsmakten från den skyldighet som fastställs i första stycket.

Vid tillämpningen av första och andra styckena ska medlemsstaterna upprätta ett grundscenario, som omfattar den slutliga energianvändningen för alla offentliga organ, utom vad gäller kollektivtrafiken och försvarsmakten, för 2021. Minskningen av energianvändningen inom kollektivtrafiken och försvarsmakten är vägledande och får fortfarande användas för att uppfylla skyldigheten i första stycket även om den inte ingår i grundscenariot i denna artikel.

2. Under en övergångsperiod som avslutas den 11 oktober 2027 ska det mål som anges i punkt 1 vara vägledande. Under den övergångsperioden får medlemsstaterna använda uppskattade energianvändningsdata, och senast samma datum ska medlemsstaterna justera grundscenariot och anpassa den uppskattade slutliga energianvändningen för alla offentliga

organ till den faktiska slutliga energianvändningen för alla offentliga organ.

3. Den skyldighet som fastställs i punkt 1 ska, till och med den 31 december 2026, inte omfatta offentliga organs energianvändning i lokala administrativa enheter med en befolkning på mindre än 50 000 och ska, till och med den 31 december 2029, inte omfatta offentliga organs energianvändning i lokala administrativa enheter med mindre än 5 000 invånare.

4. En medlemsstat får ta hänsyn till inhemska klimatvariationer när den beräknar den slutliga energianvändningen för sina offentliga organ.

5. Medlemsstaterna ska i sina uppdateringar, som lämnats in i enlighet med artikel 14.2 i förordning (EU) 2018/1999, av de nationella energi- och klimatplaner som anmälts i enlighet med artiklarna 3 och 7–12 i den förordningen ange vilken minskning av energianvändningen som ska uppnås för alla offentliga organ, uppdelade efter sektor, och vilka åtgärder de planerar att anta för att uppnå dessa minskningar. Som en del av sina integrerade nationella energi- och klimatpolitiska lägesrapporter som lämnats in i enlighet med artikel 17 i förordning (EU) 2018/1999 ska medlemsstaterna till kommissionen rapportera den minskning av den slutliga energianvändningen som uppnås varje år.

6. Medlemsstaterna ska säkerställa att regionala och lokala myndigheter fastställer specifika energieffektivitetsåtgärder i sina långsiktiga planeringsverktyg, såsom planer för minskning av koldioxidutsläpp eller planer för hållbar energi, efter samråd med relevanta intressenter, inbegripet energimyndigheter när så är lämpligt, och med allmänheten, inbegripet i synnerhet utsatta grupper som riskerar att påverkas av energifattigdom eller som i högre grad drabbas av effekterna av energifattigdom.

Medlemsstaterna ska också säkerställa att de behöriga myndigheterna vidtar åtgärder för att mildra betydande direkta eller indirekta konsekvenser av energieffektivitetsåtgärder för energifattiga, låginkomsthushåll eller utsatta grupper när de utformar och genomför energieffektivitetsåtgärder.

7. Medlemsstaterna ska stödja offentliga organ. Sådant stöd får, utan att det påverkar reglerna för statligt stöd, inbegripa finansiellt och tekniskt stöd i syfte att genomföra åtgärder för att förbättra energieffektiviteten och uppmuntra offentliga organ att ta hänsyn till det mervärde, i vidare bemärkelse, utöver energibesparingar, till exempel kvaliteten på inomhusmiljön, inbegripet på regional och lokal nivå, genom att tillhandahålla riktlinjer, främja kompetensutveckling, förvärvande av färdigheter och utbildningsmöjligheter och genom att uppmuntra samarbete mellan offentliga organ.

8. Medlemsstaterna ska uppmuntra offentliga organ att beakta koldioxidutsläpp under hela livscykeln samt ekonomiska och sociala fördelar för de offentliga organen i samband med sina investeringar och policyåtgärder.

9. Medlemsstaterna ska uppmuntra offentliga organ att förbättra energiprestandan i byggnader som ägs eller utnyttjas av offentliga organ, bland annat genom att ersätta gamla och ineffektiva värmare.

Artikel 6

Offentliga sektorns byggnaders roll som förebild

1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 7 i direktiv 2010/31/EU ska varje medlemsstat säkerställa att minst 3 % av den totala golvytan i uppvärmda och/eller kylda byggnader som ägs av offentliga organ renoveras varje år för att omvandlas till åtminstone nära-nollenergibyggnader eller nollutsläppsbyggnader i enlighet med artikel 9 i direktiv 2010/31/EU.

Medlemsstaterna får välja vilka byggnader som ska ingå i renoveringskravet på 3 %, med vederbörlig hänsyn till kostnadseffektivitet och teknisk genomförbarhet vid valet av vilka byggnader som ska renoveras.

Medlemsstaterna får undanta subventionerade bostäder från den skyldighet att renovera som avses i första stycket, om sådana renoveringar inte skulle vara kostnadsneutrala eller skulle leda till hyreshöjningar för personer som bor i subventionerade bostäder, såvida inte sådana hyreshöjningar inte är högre än de ekonomiska besparingarna på energiräkningen.

I de fall då offentliga organ nyttjar en byggnad som de inte äger ska de förhandla med ägaren, särskilt i samband med en tröskelpunkt såsom förnyelse av hyra, ändrad användning eller betydande reparations- eller underhållsarbeten, i syfte att få till stånd avtalsklausuler om att byggnaden åtminstone ska bli en nära-nollenergibyggnad eller en nollenergibyggnad.

Takten på minst 3 % ska beräknas utifrån den totala golvytan i byggnader som har en total användbar golvyta på mer än 250 m^2, vilka ägs av offentliga organ och som den 1 januari 2024 inte är nära-nollenergibyggnader.

2. Medlemsstaterna får tillämpa mindre stränga krav än de som fastställs i punkt 1 för följande kategorier av byggnader:

a) Byggnader med officiellt skydd som del av en utvald miljö, eller på grund av deras särskilda arkitektoniska eller historiska värde, i den mån överensstämmelse med vissa minimikrav för energiprestanda skulle förändra deras särdrag eller utseende på ett oacceptabelt vis.

b) Byggnader som ägs av försvarsmakten eller statliga myndigheter och som tjänar nationella försvarssyften, med undantag för fristående inkvarteringsbyggnader eller kontorsbyggnader för försvarsmakten och annan personal som är anställd av de nationella försvarsmyndigheterna.

c) Byggnader som används för andakt och religiös verksamhet.

Medlemsstaterna får besluta att inte renovera en byggnad som inte avses i första stycket i denna punkt upp till den nivå som anges i punkt 1 om de bedömer att det inte är tekniskt, ekonomiskt eller funktionellt genomförbart att omvandla den byggnaden till en nära-nollenergibyggnad. Om medlemsstaterna så beslutar ska de inte räkna med renoveringen av den byggnaden i uppfyllandet av det krav som fastställs i punkt 1.

3. För att tidigarelägga energibesparingar och ge incitament till tidiga åtgärder får en medlemsstat som renoverar mer än 3 % av den totala golvytan i sina byggnader i enlighet med punkt 1 under något år fram till och med den 31 december 2026 räkna med överskottet i den årliga renoveringstakten för något av de följande tre åren. En medlemsstat som renoverar mer än 3 % av den totala golvytan i sina byggnader från och med

den 1 januari 2027, får i den årliga renoveringstakten för något av de efterföljande två åren medräkna överskottet.

4. Medlemsstaterna får i den årliga renoveringstakten för byggnader medräkna nybyggda byggnader som ägs som ersättning för specifika byggnader som varit offentliga organs och som rivits under något av de två föregående åren. Detta ska tillämpas endast om de skulle vara mer kostnadseffektiva och hållbara i fråga om energi och livscykelutsläpp av koldioxid jämfört med en renovering av byggnaderna. De allmänna kriterierna, metoderna och förfarandena för att identifiera sådana undantagsfall ska tydligt fastställas och offentliggöras av varje medlemsstat.

5. Senast den 11 oktober 2025 ska medlemsstaterna, med avseende på tillämpningen av denna artikel, upprätta, publicera och tillgängliggöra för allmänheten en förteckning över uppvärmda och/eller kylda byggnader som ägs och nyttjas av offentliga organ och som har en total användbar golvyta på mer än 250 m^2. Medlemsstaterna ska uppdatera förteckningen minst vartannat år. Förteckningen ska vara kopplad till den översikt över byggnadsbeståndet som görs inom ramen för de nationella byggnadsrenoveringsplanerna i enlighet med direktiv 2010/31/EU och de relevanta databaserna.

Offentligt delade och tillgängliga uppgifter om byggnadsbeståndens egenskaper, byggnadsrenovering och energiprestanda får aggregeras av EU:s observatorium för byggnadsbeståndet för att förbättra förståelsen av energiprestandan i byggsektorn genom jämförbara uppgifter.

Förteckningen ska innehålla åtminstone information om

a) golvytan i m^2,

b) den uppmätta årliga energianvändningen för uppvärmning, kylning, el och varmvatten när sådana uppgifter finns tillgängliga,

c) respektive byggnads energicertifikat utfärdat i enlighet med direktiv 2010/31/EU.

6. Medlemsstaterna får besluta att tillämpa ett alternativ till strategin i punkterna 1–4 för att varje år uppnå en mängd energibesparingar i offentliga organs byggnader som minst motsvarar den mängd som krävs i punkt 1.

Vid tillämpningen av denna alternativa strategi ska medlemsstaterna göra följande:

a) Säkerställa att ett renoveringspass i tillämpliga fall införs för byggnader som utgör minst 3 % av den totala golvytan i uppvärmda och/eller kylda byggnader som ägs av offentliga organ. När det gäller dessa byggnader ska renoveringen till en nära-nollenergibyggnad ha uppnåtts senast 2040.

b) Uppskatta den energibesparing som punkterna 1–4 skulle kunna generera genom att använda sig av lämpliga standardvärden för energianvändningen hos offentliga organs referensbyggnader före och efter renovering för omvandling till nära-nollenergibyggnader som avses i direktiv 2010/31/EU.

Medlemsstater som beslutar att tillämpa den alternativa strategin ska senast den 31 december 2023 underrätta kommissionen om sina planerade energibesparingar för att senast den 31 december 2030 uppnå minst motsvarande energibesparingar i de byggnader som omfattas av punkt 1.

Artikel 7

Offentlig upphandling

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att upphandlande myndigheter och upphandlande enheter, när de ingår offentliga kontrakt och koncessioner av ett värde som är lika med eller över de tröskelvärden som fastställs i artikel 8 i direktiv 2014/23/EU, artikel 4 i direktiv 2014/24/EU och artikel 15 i direktiv 2014/25/EU, endast köper produkter, tjänster, byggnader och byggentreprenader med hög energieffektivitetsprestanda i enlighet med de krav som avses i bilaga IV till det här direktivet, såvida det inte är tekniskt genomförbart.

Medlemsstaterna ska också säkerställa att upphandlande myndigheter och upphandlande enheter, när de ingår offentliga kontrakt och koncessioner av ett värde som är lika med eller över de tröskelvärden som avses i första stycket, tillämpar principen om energieffektivitet först i enlighet med artikel 3, även för offentliga kontrakt och koncessioner för vilka inga särskilda krav föreskrivs i bilaga IV.

2. De skyldigheter som avses i punkt 1 i denna artikel ska inte gälla om de undergräver allmän säkerhet eller hindrar insatserna mot hot mot dess folkhälsa. De skyldigheter som avses i punkt 1 i denna artikel ska endast gälla för försvarsmaktens kontrakt i den utsträckning som deras tillämpning inte kommer i konflikt med försvarsmaktens natur och huvudsakliga syfte. Skyldigheterna ska inte tillämpas på avtal om leverans av militär utrustning enligt definitionen i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/81/EG [2].

3. Utan hinder av artikel 29.4 ska medlemsstaterna säkerställa att upphandlande myndigheter och upphandlande enheter bedömer om det är genomförbart att ingå långsiktiga avtal om energiprestanda som ger långsiktiga energibesparingar när de upphandlar tjänstekontrakt med betydande energiinslag.

4. Utan att det påverkar tillämpningen av punkt 1 i denna artikel får medlemsstaterna, när de köper ett produktpaket, vilket helt omfattas av en delegerad akt som antagits enligt förordning (EU) 2017/1369, kräva att den samlade energieffektiviteten har företräde framför energieffektiviteten hos enskilda produkter inom paketet, genom att köpa det produktpaket som uppfyller kriteriet att tillhöra den högsta tillgängliga energieffektivitetsklassen.

5. Medlemsstaterna får kräva att upphandlande myndigheter och upphandlande enheter när de ingår kontrakt som avses i punkt 1 i denna artikel vid behov tar hänsyn till bredare hållbarhetsaspekter, sociala aspekter och aspekter kopplade till miljö och cirkulär ekonomi i sin upphandlingspraxis i syfte att uppnå unionens mål avseende minskade koldioxidutsläpp och nollutsläpp. När så är lämpligt, och i enlighet med bilaga IV, ska medlemsstaterna kräva att upphandlande myndigheter och upphandlande enheter tar hänsyn till unionens kriterier för grön offentlig upphandling eller tillgängliga likvärdiga nationella kriterier.

[2] Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/81/EG av den 13 juli 2009 om samordning av förfarandena vid tilldelning av vissa kontrakt för byggentreprenader, varor och tjänster av upphandlande myndigheter och enheter på försvars- och säkerhetsområdet och om ändring av direktiven 2004/17/EG och 2004/18/EG (EUT L 216, 20.8.2009, s. 76)

För att säkerställa transparens i tillämpningen av energieffektivitetskraven i upphandlingsprocessen ska medlemsstaterna säkerställa att upphandlande myndigheter och upphandlande enheter offentliggör information om energieffektivitetseffekterna av kontrakt av ett värde som är lika med eller över de tröskelvärden som avses i punkt 1 genom att offentliggöra denna information i respektive meddelande på Tenders Electronic Daily (TED), i enlighet med direktiven 2014/23/EU, 2014/24/EU och 2014/25/EU och kommissionens genomförandeförordning (EU) 2019/1780 [3]. Upphandlande myndigheter får besluta att ålägga anbudsgivarna att lämna information om faktorn för global uppvärmningspotential under hela livscykeln, användningen av koldioxidsnåla material och cirkulariteten hos de material som används i en ny byggnad och en byggnad som ska renoveras. Upphandlande myndigheter får göra informationen allmänt tillgänglig för kontrakten, i synnerhet när det gäller nya byggnader med en golvyta som är större än 2 000 m^2.

Medlemsstaterna ska stödja upphandlande myndigheter och upphandlande enheter i användningen av energieffektivitetskrav, även på regional och lokal nivå, genom att tillhandahålla tydliga regler och riktlinjer inbegripet metoder för att bedöma livscykelkostnaderna och miljöeffekterna och miljökostnaderna, inrätta kompetensstödcentrum, uppmuntra samarbete mellan upphandlande myndigheter – även över gränserna – och använda gemensam upphandling och digital upphandling när så är möjligt.

6. När så är lämpligt får kommissionen ge nationella myndigheter och upphandlingstjänstemän ytterligare vägledning avseende tillämpningen av energieffektivitetskrav i upphandlingsförfarandet. Sådant stöd kan fungera som förstärkning av befintliga forum för att stödja medlemsstaterna och hjälpa dem att beakta kriterierna för grön offentlig upphandling.

7. Medlemsstaterna ska fastställa de nödvändiga föreskrifterna i lagar och andra författningar samt administrativ praxis, med avseende på offentliga inköp samt årsbudgetar och redovisning, för att säkerställa att enskilda upphandlande myndigheter inte avskräcks från att göra investeringar som ska förbättra energieffektivitet och från att långsiktigt använda avtal om energiprestanda och avtal om externa finansieringsmekanismer.

8. Medlemsstaterna ska avlägsna eventuella rättsliga eller andra hinder för energieffektivitet, i synnerhet vad gäller föreskrifter i lagar och andra författningar samt administrativ praxis, rörande offentliga inköp samt årsbudgetar och redovisning, i syfte att säkerställa att enskilda offentliga organ inte avskräcks från att göra investeringar som ska förbättra energieffektivitet och från att långsiktigt använda avtal om energiprestanda och avtal om externa finansieringsmekanismer.

Medlemsstaterna ska rapportera till kommissionen om de åtgärder som vidtas för att ta itu med hindren för införandet av energieffektivitetsförbättringar som ett led i de integrerade nationella energi- och klimat-

[3] Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2019/1780 av den 23 september 2019 om fastställande av standardformulär för offentliggörande av meddelanden om offentlig upphandling och om upphävande av genomförandeförordning (EU) 2015/1986 (eForms) (EUT L 272, 25.10.2019, s. 7).

Artikel 25

Bedömning och planering avseende värme och kyla

– –

6. Medlemsstaterna ska säkerställa att regionala och lokala myndigheter utarbetar lokala värme- och kylplaner åtminstone i kommuner med en totalbefolkning som överstiger 45 000. Dessa planer bör åtminstone

a) vara baserade på den information och de data som tillhandahålls i de heltäckande bedömningar som görs i enlighet med punkt 1 och omfatta en uppskattning och kartläggning av potentialen för att öka energieffektiviteten, inbegripet medelst beredskap för lågtemperaturfjärrvärme, högeffektiv kraftvärme, återvinning av spillvärme, och förnybar energi inom värme och kyla inom det specifika området,

b) vara förenliga med principen om energieffektivitet först,

c) omfatta en strategi för utnyttjandet av den identifierade potentialen enligt led a,

d) utarbetas med deltagande av alla berörda regionala eller lokala intressenter och säkerställa allmänhetens deltagande, inbegripet systemansvariga för lokal energiinfrastruktur,

e) beakta relevant befintlig energiinfrastruktur,

f) beakta de gemensamma behoven hos lokalsamhällen och en mångfald av lokala eller regionala administrativa enheter eller regioner,

g) bedöma rollen för energigemenskaper och andra konsumentledda initiativ som aktivt kan bidra till genomförandet av lokala värme- och kylprojekt,

h) inkludera en analys av värme- och kylanordningar i lokala byggnadsbestånd, med beaktande av den områdesspecifika potentialen för energieffektivitetsåtgärder och genom att ta itu med de byggnader som har sämst prestanda och behoven hos utsatta hushåll,

i) bedöma hur genomförandet av policyer och åtgärder ska finansieras och identifiera finansiella mekanismer som gör det möjligt för konsumenterna att övergå till förnybar värme och kyla,

j) innefatta en utvecklingsbana för att uppnå planernas mål om klimatneutralitet och en övervakning av utvecklingen i fråga om genomförandet av identifierade policyer och åtgärder,

k) syfta till att ersätta gamla och ineffektiva värme- och kylapparater hos offentliga organ med högeffektiva alternativ, i syfte att fasa ut fossila bränslen,

l) bedöma potentiella synergier med de angränsande regionala eller lokala myndigheternas planer för att uppmuntra gemensamma investeringar och kostnadseffektivitet.

Medlemsstaterna ska säkerställa att alla berörda parter, inbegripet offentliga och berörda privata intressenter, ges möjlighet att delta i utarbetandet av värme- och kylplaner, den heltäckande bedömning som avses i punkt 1 samt policyer och åtgärder som avses i punkt 5.

I detta syfte ska medlemsstaterna utarbeta rekommendationer som stöder de regionala och lokala myndigheternas genomförande av policyer

och åtgärder avseende energieffektiv värme och kyla baserad på förnybar energi på regional och lokal nivå med utnyttjande av den identifierade potentialen. Medlemsstaterna ska stödja regionala och lokala myndigheter i största möjliga utsträckning och på alla sätt, inklusive finansiellt stöd och tekniska stödsystem. Medlemsstaterna ska säkerställa att värme- och kylplanerna är i linje med andra lokala klimat-, energi- och miljöplaneringskrav för att undvika administrativ börda för de lokala och regionala myndigheterna samt uppmuntra till ett effektivt genomförande av planerna.

Lokala värme- och kylplaner får genomföras gemensamt av en grupp bestående av flera angränsande lokala myndigheter under förutsättning att det geografiska och administrativa sammanhanget samt värme- och kylinfrastrukturen lämpar sig för detta.

Lokala värme- och kylplaner ska bedömas av en behörig myndighet och vid behov följas av lämpliga genomförandeåtgärder.

Artikel 29

Energitjänster

– –

4. Medlemsstaterna ska, när det är tekniskt och ekonomiskt genomförbart, främja och säkerställa användningen av avtal om energiprestanda vid renoveringar av stora byggnader som ägs av offentliga organ. Vid renovering av stora byggnader som inte är bostadshus och som har en användbar total golvyta som överstiger 750 m^2 ska medlemsstaterna säkerställa att offentliga organ bedömer om det är genomförbart att använda avtal om energiprestanda och andra prestandabaserade energitjänster.

Medlemsstaterna får uppmuntra offentliga organ att kombinera avtal om energiprestanda med utökade energitjänster, inbegripet efterfrågeflexibilitet och lagring, för att säkerställa energibesparingar och genomgående upprätthålla de uppnådda resultaten genom kontinuerlig övervakning, effektiv drift och underhåll.

– –

BILAGA IV

KRAV PÅ ENERGIEFFEKTIVITET FÖR OFFENTLIG UPPHANDLING

Inom ramen för tilldelningsförfaranden för offentlig upphandling och koncessioner ska upphandlande myndigheter och upphandlande enheter som köper produkter, tjänster, byggnader och byggentreprenader ska de,

a) om en produkt omfattas av en delegerad akt som antagits enligt förordning (EU) 2017/1369, direktiv 2010/30/EU eller en relaterad genomförandeakt från kommissionen, endast köpa de produkter som uppfyller kriterierna enligt artikel 7.2 i den förordningen,

b) om en produkt som inte omfattas av led a omfattas av en genomförandeåtgärd enligt direktiv 2009/125/EG, endast köpa produkter som uppfyller riktvärden för energieffektivitet som anges i den genomförandeåtgärden,

c) om en produkt eller tjänst omfattas av unionens kriterier för grön offentlig upphandling eller tillgängliga motsvarande nationella kriterier, med relevans för produktens eller tjänstens energieffektivitet, göra sitt bästa för att endast köpa produkter och tjänster som uppfyller åtminstone de centrala tekniska specifikationer som fastställs i relevanta kriterier för unionens gröna offentliga upphandling eller tillgängliga motsvarande nationella kriterier, bland annat för datacenter, serverrum och molntjänster, vägbelysning och trafiksignaler, och datorer, bildskärmar, datorplattor och smarttelefoner.

d) endast köpa däck som uppfyller kriterierna för den högsta klassificeringen för drivmedelseffektivitet, enligt definitionen i förordning (EU) 2020/740, vilket inte ska förhindra offentliga organ att köpa däck med högsta klassificering för väggrepp på vått underlag eller klassificering för externt däck- och vägbanebuller av säkerhetsskäl eller för allmänhälsan,

e) i sina anbud om tjänsteavtal kräva att tjänsteleverantörer, i syfte att tillhandahålla tjänsterna i fråga, endast använder produkter som uppfyller leden a, b och d vid leverans av tjänsterna i fråga; detta krav ska endast gälla nya produkter som köpts in av tjänsteleverantörer helt eller delvis i syfte att tillhandahålla tjänsten i fråga,

f) köpa eller ingå nya hyresavtal avseende byggnader som uppfyller åtminstone nivån för nära-nollenergi, utan att det påverkar tillämpningen av artikel 6 i detta direktiv, såvida inte syftet med inköpet är att

i) vidta totalrenovering eller rivning av byggnaden,

ii) i fråga om offentliga organ, att sälja byggnaden vidare utan att använda den för det offentliga organets eget syfte, eller

iii) bevara byggnaden som en byggnad med officiellt skydd som del av en utvald miljö, eller på grund av dess särskilda arkitektoniska eller historiska värde.

Efterlevnaden av kraven i led f i denna bilagaska verifieras genom de energiprestandacertifikat som avses i artikel 11 i direktiv 2010/31/EU.